

**UWARUNKOWANIA DO
PILOTAŻOWEGO PROJEKTU PLANU
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO TRANSGRANICZNEGO OBSZARU
POŁUDNIOWEJ ŁAWICY ŚRODKOWEJ**

Opracowano w ramach projektu
pod tytułem "BaltSeaPlan – *Planning the future of the Baltic Sea*"
współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Regionu Morza Bałtyckiego 2007–2013

Gdańsk, kwiecień 2011

Autorzy:

Jacek Zaucha

Magdalena Matczak

Współpraca:

Urząd Morski w Gdyni: Andrzej Cieślak, Agnieszka Mostowiec, Hanna Kamrowska

Instytut Morski w Gdańsku: Benedykt Hac, Joanna Przedzimirska, Juliusz Gajewski,
Antonii Staśkiewicz

Swedish Environment Protection Agency in Stockholm: Cecilia Lindblad

Royal Institute of Technology in Stockholm: Jan Fidler

Opracowanie map: Katarzyna Rybka

SPIS TREŚCI

1. Uwarunkowania oceanograficzne
2. Uwarunkowania przyrodnicze
3. Uwarunkowania geologiczne
4. Uwarunkowania prawne
 - 4.1. Prawo międzynarodowe
 - 4.2. Prawodawstwo szwedzkie
 - 4.3. Prawodawstwo Rzeczypospolitej Polskiej
 - 4.4. Aneks: Prawo twarde i miękkie
5. Zagospodarowanie przestrzenne i funkcje gospodarcze
 - 5.1. Istniejące obecnie funkcje gospodarcze
 - 5.2. Funkcje wskazywane w strategicznych dokumentach planistycznych
 - 5.3. Konstrukcje i sztuczne wyspy
 - 5.4. Infrastruktura liniowa
 - 5.5. Autostrady morskie
6. Plany i strategie wpływające na obszar objęty planem
 - 6.1. Transnarodowe plany i strategie przestrzenne
 - 6.2. Krajowe, regionalne i lokalne plany i strategie
7. Uwagi z procesu partycypacji

I. Uwarunkowania

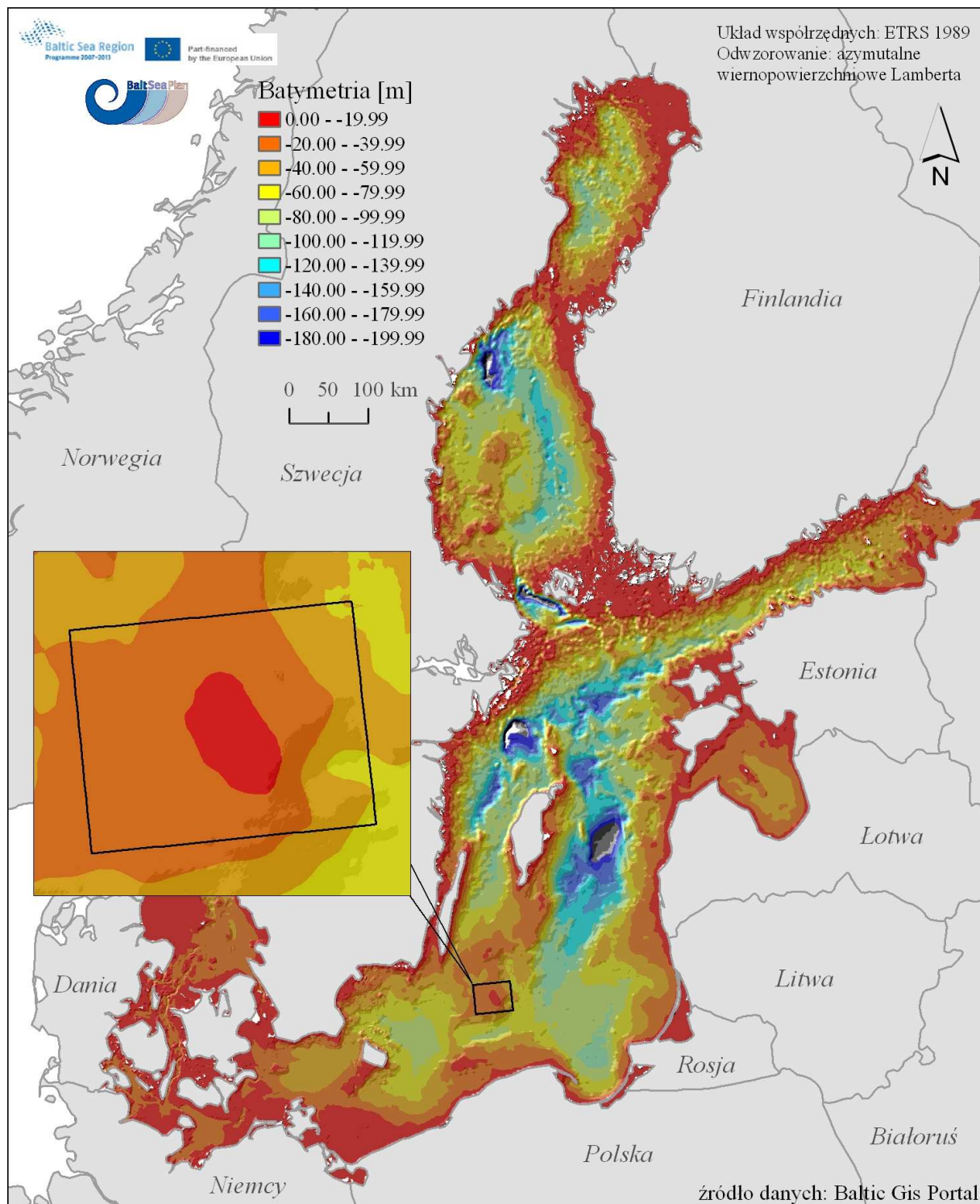
1. Uwarunkowania oceanograficzne

Obszar Ławicy Środkowej jest największą bałtycką ławicą, składającą się z dwóch czytelnie wydzielonych części – Północnej Ławicy Środkowej leżącej w całości na wodach Szwecji, oraz Południowej Ławicy Środkowej, leżącej na granicy polskiej i szwedzkiej wyłącznej strefy ekonomicznej. Południowa Ławica Środkowa jest otoczona Basenem Bornholmskim, Wschodnim Basenem Gotlandzkim oraz Rynna Słupską od południa. Porównując do pozostałych polskich ławic (Słupskiej i Odrzańskiej), jest to obszar stosunkowo głęboki osiągający minimalne głębokości 13-14m (ryc.1.1). Akwen ograniczony izobatą 20m stanowi około 12% całości obszaru objętego pilotażowym planem. Jest to dość płaska forma będąca reliktem procesu topnienia lądolodu skandynawskiego oraz transgresji Holocenijskiej. Maksymalna głębokości obszaru objętego pilotażowym planem to 60m we wschodniej części obszaru (zarówno po polskiej jak i szwedzkiej stronie). Na większości obszaru dno morskie łagodnie obniża się w kierunku południowo-wschodnim. W części wschodniej, południowo-wschodniej i południowej wyraźnie zaznaczają się skłony ławicy nachylenie niektórych części dna w kierunku wschodnim dochodzi do 4 stopni (ryc. 1.2).

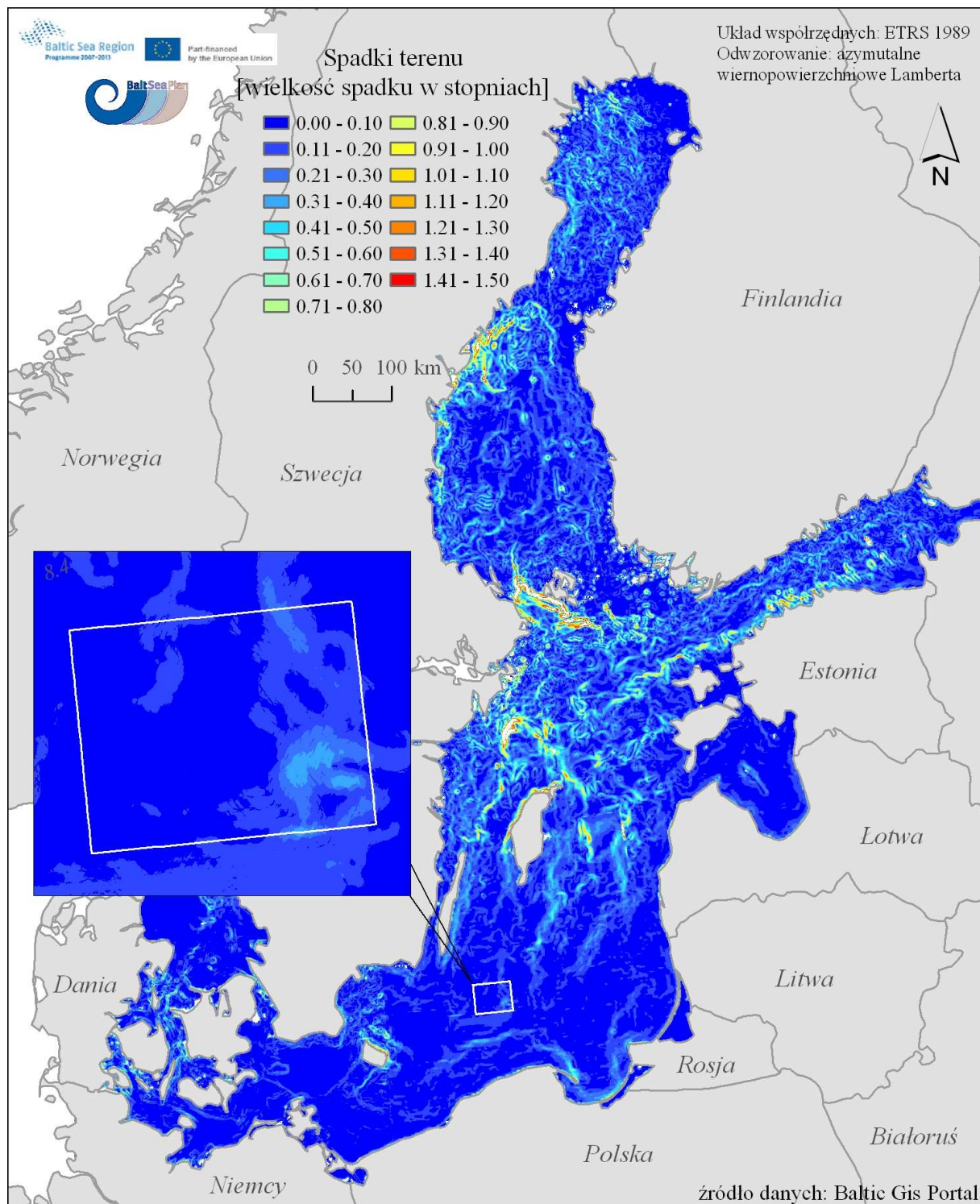
Średnie roczne temperatury wód przydennych sięgają od 4,5 do 6°C (w zależności od głębokości), zanotowano znaczne różnice sezonowe pomiędzy miesiącami letnimi a zimowymi w najpłytszych częściach (2°C w zimie, 10°C w lecie).

Średnie roczne zasolenie wód przydennych wynosi od 6-7,5 PSU. Nie odnotowuje się szczególnych zmian sezonowych.

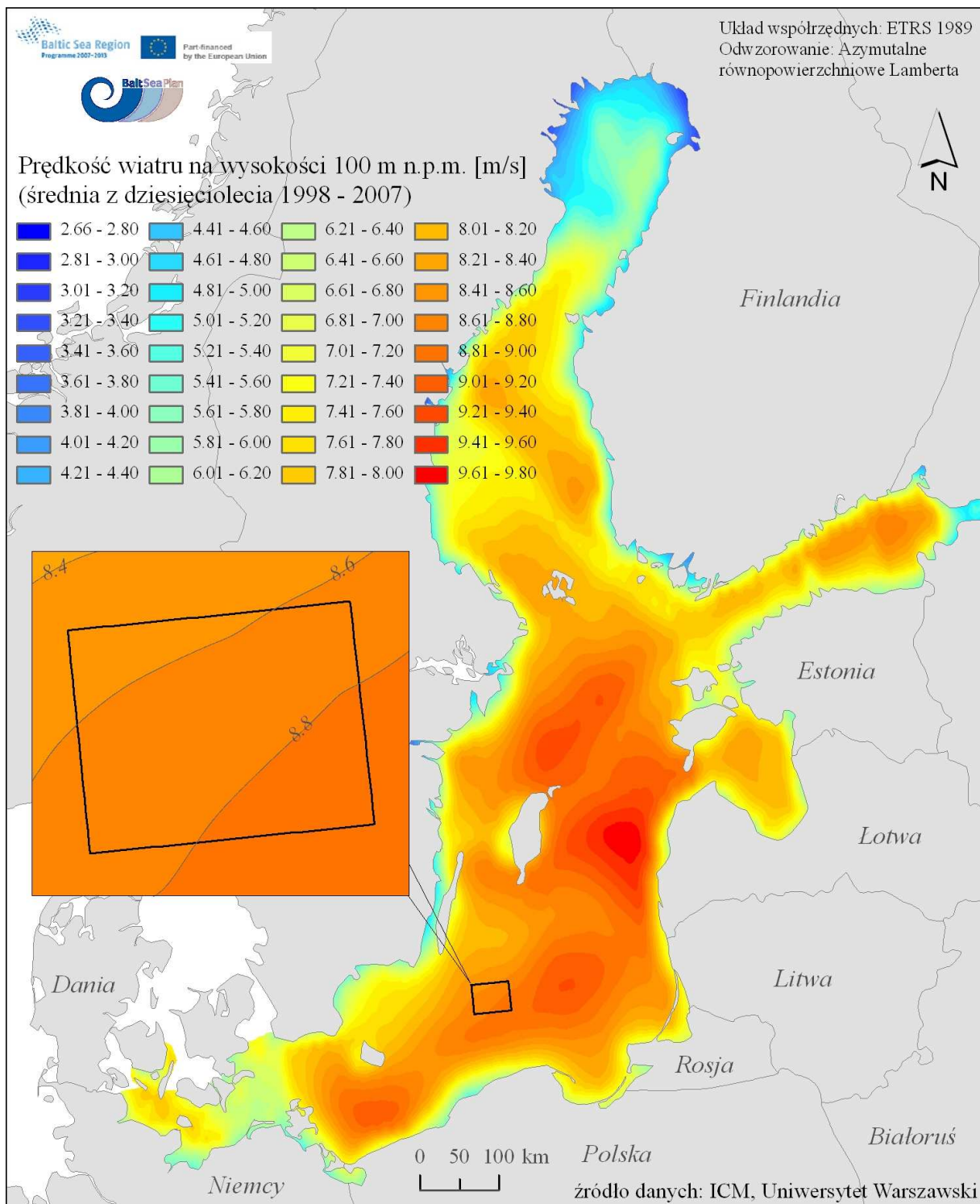
Średnie wieloletnie prędkości wiatru nad Ławicą Środkową na wysokości 100 m (ryc. 1.3), uzyskane z modelu atmosfery, są wysokie w porównaniu do warunków średnich nad całym Bałtykiem (7,44 m/s). Zróżnicowanie prędkości średniej wiatru nad samą Ławicą związane z przesłanianiem przeważających kierunków wiatru przez Półwysep Skandynawski jest niewielkie. Najniższą prędkość średnią ma północno-zachodni skraj badanego obszaru (8,49 m/s), najwyższą - 8,92 m/s południowo-wschodni skraj przy średniej (8,71 m/s) dla całego badanego obszaru.

Ryc.1.1 Batymetria obszaru Południowej Ławicy Środkowej

Ryc. 1.2. Nachylenie dna obszaru Południowej Ławicy Środkowej

Ryc. 1.3. Prędkość wiatru na wysokości 100mnpm na obszarze Południowej Ławicy Środkowej

2. Uwarunkowania przyrodnicze

Rejon Południowej Ławicy Środkowej należy do jednych z najslabiej rozpoznanych pod kątem biologicznym obszarów Bałtyku Południowego. Ławica leży poza rejonem badań monitoringowych prowadzonych w ramach HELCOM COMBINE. Odizolowanie jej od innych południobałtyckich ławic o podobnym charakterze geologicznym Rynną Słupską sprawia, że informacje o siedliskach Ławicy Słupskiej nie powinny być uogólniane na obszar Ławicy Środkowej.

Południowa Ławica Środkowa to typowe piaszczysto-żwirowe siedlisko denne o prawdopodobnie stosunkowo niskim zróżnicowaniu gatunkowym zoo- i fitobentosu. Zgodnie z klasyfikacją EUNIS reprezentowane siedliska to: A.5.1. osady gruboziarniste (niska zawartość mułów, brak znaczących składników fitobentosu, charakteryzujące się prymitywną fauną, w tym małżami z grupy VENERIDAE) oraz A.5.2. podłoże piaszczyste (charakteryzujące się obecnością gatunków wieloszczetów, małż oraz skorupiaków).

Z badań wykonanych po stronie szwedzkiej¹ wynika, że najliczniej spotykanymi organizmami bentosowymi są tu *Mytilus edulis* (omulek jadalny), *Cordylophora* (parzydełkowce), *Pilayella littoralis* (brunatnice) oraz *Rhodomela confervoides* (krasnorosty). Na podstawie polskich danych fragmentarycznych² można stwierdzić, że na obszarze podlegającym analizie, gatunki występujące najliczniej to: *Pygospio Elegans* (wieloszczety)³, *Macoma baltica* (rogowiec bałtycki⁴), *Mya Arenaria* (Małgiew piaszkołaz⁵), oraz *Cardium Glaucum* (Sercówka bałtycka⁶). Ogólna średnia liczebność organizmów bentosowych nie przekraczała 400 osobników na metr kwadratowy dna. Nie zaobserwowano znaczących różnic w średniej liczebności w zależności od głębokości pobierania prób. Dostępne dane mogą wskazywać na niewielkie znaczenie obszaru Ławicy Środkowej jako żerowiska ryb użytkowych⁷.

W rejonie Południowej Ławicy Środkowej występują gatunki ryb morskich i dwuśrodowiskowych. Ogółem w tym rejonie odnotowane występowanie około 20 gatunków ryb, co świadczy o małej różnorodności gatunkowej. Stwierdzono także, że żaden ze znanych gatunków przemysłowych o istotnym znaczeniu dla rybołówstwa nie przystępuje do tarła na tym obszarze. Wg dostępnych danych (HELCOM GIS oraz Netzell, Janusz, 2005 za Bagge et al., 1994) Południowa Ławica Środkowa może stanowić obszar odpowiedni dla rozwoju juwenalnych form dorsza. Wymaga to jednak dalszej weryfikacji. Trudno też wyznaczyć ściśle granice obszaru mającego znaczenie dla rozwoju dorsza. Istniejące opracowania graficzne wymagają doprecyzowania. Do najistotniejszych odnotowanych gatunków przemysłowych należą dorsz, śledź, szprot i stornia jak również ryby łososiowate⁷. Okolice południowa część Ławicy stanowią obszar połowowy dorszy oraz jesiennego śledzia.

¹ Dane dostarczone przez partnera szwedzkiego na podstawie badań wykonanych w 2005r.

² Badania przeprowadzane przez Morski Instytut Rybacki i wykorzystane w raporcie o oddziaływaniu na środowisko morskie przedsięwzięcia polegającego na eksploatacji złoża kruszywa naturalnego „Południowe Ławica Środkowa”, Zachowicz J. Gdańsk, 2005

³ *Pygospio elegans* to pospolity wieloszczet, mieszkaniec płytkowodnej strefy Bałtyku wymagający dobrze natlenionej wody. Zasiedla dno piaszczyste i piaszczysto-muliste.

⁴ **Rogowiec bałtycki** - małż z rodziny Tellinidae. Długość 15-21 mm, szerokość do 16 mm, grubość ok. 10 mm. Małż żyje stosunkowo blisko brzegu, stąd jego muszle często wyrzucane są na brzeg.

⁵ **Małgiew piaszkołaz** gatunek małża z rodziny Myidae. Należą do największych w Bałtyku, osiągają 60-80 mm długości. Małgiewie żyją w piaszczystych i mulistych zatokach. Gatunek kosmopolityczny i dość pospolity.

⁶ **Sercówka bałtycka** - jedyny bałtycki przedstawiciel małży z rodziny Cardiidae. W Bałtyku gatunek powszechny. Muszle często spotyka się na brzegu morza. Małż osiąga 30 mm długości, 25 mm szerokości i 20 mm grubości.

⁷ Raport o oddziaływaniu na środowisko morskie przedsięwzięcia polegającego na eksploatacji złoża kruszywa naturalnego „Południowa Ławica Środkowa”, Zachowicz J., Gdańsk, 2005

Poniżej opisane zostały przykłady wędrówek pokarmowych i rozrodczych najważniejszych przedstawicieli ichtiofauny bałtyckiej. Opisy wykonane zostały dla planów eksploatacji kruszywa budowlanego (Netzel i Janusz (2005))⁸.

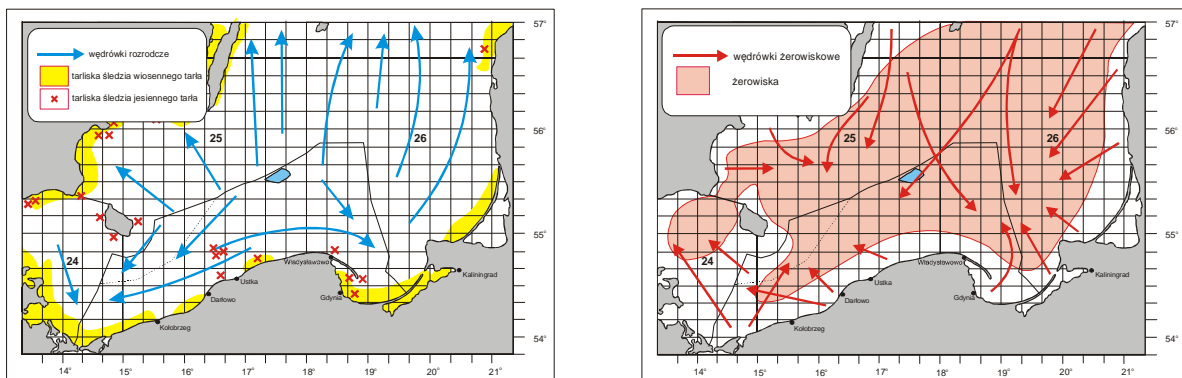
Śledź

Śledź bałtycki nie stanowi jednej zwartej populacji, ale składa się z szeregu populacji związanych z miejscami i okresami rozrodu. Na Bałtyku występują dwa główne typy - populacje wiosennego i jesiennego rozrodu. Każda z wyżej wymienionych populacji odbywa wędrówki między tarliskami i żerowiskami, generalnie są to wędrówki pomiędzy miejscem rozrodu a centralnym Bałtykiem, gdzie znajdują się główne rejonry żerowiskowe śledzia.

Śledzie populacji wiosennego tarła rozradzają się od kwietnia do czerwca, rozpoczynając tarło przy samym brzegu (0,5m głębokości), a w miarę ogrzewania się wód przybrzeżnych tarło odbywa się na coraz większych głębokościach dochodzących do 10 m. Natomiast populacja śledzi jesiennych odbywa tarło we wrześniu i połowie października, na wodach głębszych od około 10 m. Po odbyciu tarła śledzie przemieszczają się na żerowiska otwartego morza.

Dla polskiego rybołówstwa ważny jest okres, kiedy populacja śledzia wiosennego tarła przemieszcza się na żerowiska południowego Bałtyku. Śledź tej populacji rozradzający się u brzegów południowych Bałtyku, bezpośrednio po odbyciu tarła w kwietniu i maju, przemieszcza się do wód głębszych niż 30-40 m.

Główne rejonry tarła oraz kierunki wędrówek żerowiskowych i tarłowych przedstawiono na ryc. 2.1.

Ryc. 2.1. Po lewej: kierunki wędrówek rozrodczych śledzia wiosennego i jesiennego tarła z żerowisk na tarliska. Po prawej : kierunki przemieszczania się śledzia wiosennego i jesiennego tarła z tarlisk na żerowiska (Netzel i Janusz, 2005)

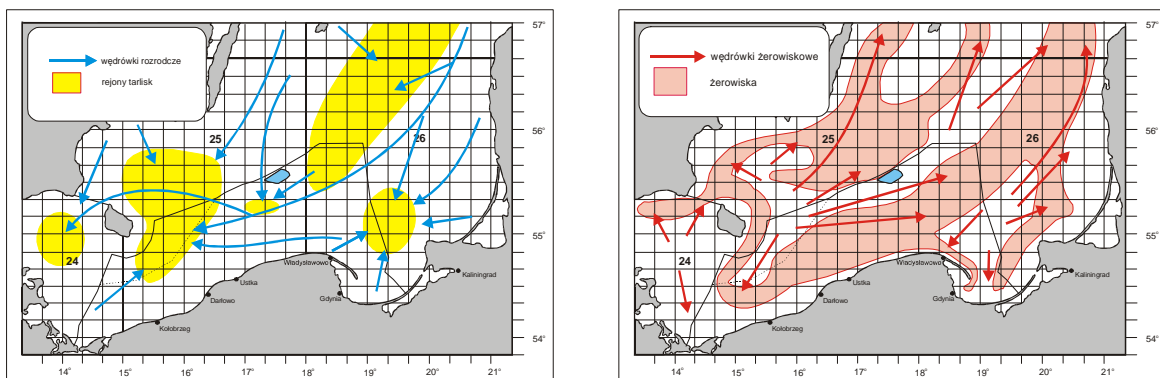
Dorsz

W Bałtyku występują dwie populacje dorsza. Tarliska populacji dorsza zachodniego Bałtyku znajdują się w kilku rejonach położonych na zachód od wyspy Bornholm. Ikra i larwy przenoszone są wraz z prądem w kierunku wschodnim, a dalej jako młodzież część ryb dociera do rejonu Rynny Słupskiej i dalej aż do wschodnich rejonów Bałtyku. Część młodzieży zatrzymuje się w rejonie Rynny Słupskiej, gdzie żeruje w okresie lata, a w zimniejszej porze roku przemieszcza się na płytsze wody Ławicy Środkowej. Takie wędrówki dorsza odbywa corocznie aż do osiągnięcia dojrzałości płciowej głównie w 3-4 roku życia. Główną trasę wędrówek w kierunku wschodnim stanowią zarówno wody

⁸ za Andrulewicz E. (2009) Rybołówstwo bałtyckie wobec nowych koncepcji wykorzystania przestrzeni morskiej [w:] Zaucha J., Matczak M., Przedzimirski J. (red.) Przyszłe wykorzystanie polskiej przestrzeni morskiej dla celów gospodarczych i ekologicznych, Instytut Morski w Gdańsku, Gdańsk,

płytsze jak i głębsze Basenu Bornholmskiego, Rynny Słupskiej i Basenu Gdańsko-Gotlandzkiego. Natomiast dorsze w drodze na tarliska przemieszczają się głównie wodami głębokimi od Basenu Gdańsko-Gotlandzkiego, Rynny Słupskiej i dalej przez Głębię Bornholmską do tarlisk Zachodniego Bałtyku. Druga trasa o mniejszej intensywności wędrówek znajduje się w rejonie położonym między brzegami Szwecji, a Ławicą Środkową.

Dorsz dorosły po odbyciu tarła przemieszcza się do wód płytszych, z tym, że w okresie lata żeruje na wodach głębszych niż 30-40m, a w okresie wychłodzenia wód przemieszcza się również do wód przybrzeżnych. Dorosły dorsz stada zachodniego rzadko przemieszcza się do rejonów na wschód od Bornholmu. Wskutek intensywnej eksploatacji na tarliskach stado to zostało znacznie przetrzebione. Natomiast dorsz wschodnio-bałtycki przemieszcza się z tarlisk do wód płytszych basenów Bornholmskiego, Gdańskiego i Gotlandzkiego, a część stada przemieszcza się daleko na północ aż do wysp Alandzkich. Dorsze populacji wschodnio-bałtyckiej powracają do swych tarlisk wzdłuż głębokich stoków na południe i południowy zachód. Jeśli warunki do tarła (zasolenie powyżej 11‰, natlenienie wody 2ml/l) na któreś z Głębi są sprzyjające zatrzymują się dla odbycia tarła, czy to na Głębi Gotlandzkiej lub Głębi Gdańskiej, czy też wędrują do Głębi Bornholmskiej. Natomiast dorsze pochodzące z zachodniego Bałtyku wracają na tarliska swego urodzenia. Główne rejony tarła oraz kierunki wędrówek żerowiskowych i tarłowych przedstawiono na ryc. 2.2.

Ryc. 2.2. Po lewej: kierunki wędrówek rozrodczych dorsza z żerowisk na tarliska. Po prawej: kierunki przemieszczania się dorsza z tarlisk na żerowiska (Netzel i Janusz, 2005)

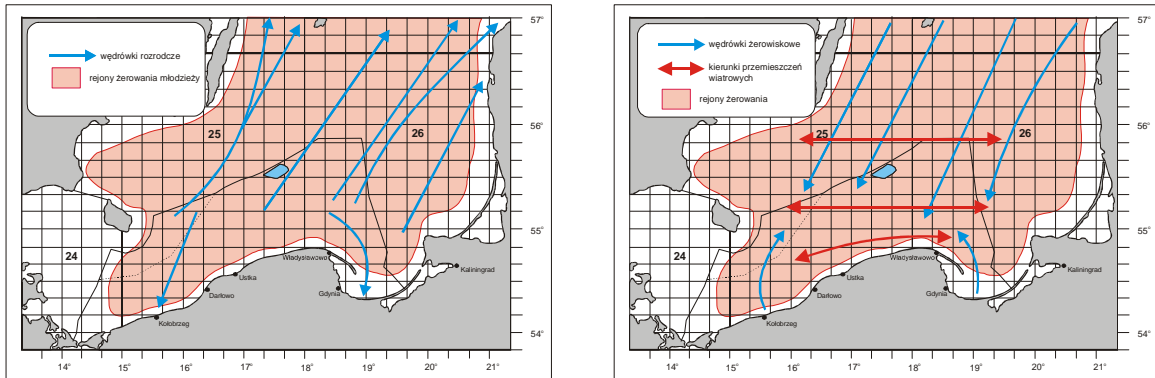
Łosoś

Łosoś jest gatunkiem dwurodowiskowym, wędrownym. Po odbyciu tarła, wylęg, a dalej narybek żeruje w okresie 2-4 lat w rzekach urodzenia. Po tym okresie jako smolt spływa do morza. W morzu intensywnie żeruje przez okres 2-3 lat dorastając do 80-100 cm, po czym wraca do rzek macierzystych na tarło.

Łosoś w okresie żerowania rozprzestrzenia się po całym Bałtyku. W większych ilościach występuje od końca września do początku czerwca żerując w południowym Bałtyku, a wraz z letnim ociepleniem wód przemieszcza się na północ. Ryby po 2-3 latach żerowania w morzu wędrują na tarło do macierzystych rzek, a ryby młodsze niedojrzałe zatrzymują się w zimniejszych wodach północnego Bałtyku. Natomiast wraz z ochładzaniem się wód jesienią przemieszczają się do południowego Bałtyku.

W okresie żerowania w południowym Bałtyku łosose występujące przy powierzchni przemieszczają się wraz z wiatrem w kierunku wschodnim lub zachodnim. W czasie żerowania w miesiącach od końca września do czerwca łosoś może występować w planowanym rejonie

eksploatacji kruszywa. Główne kierunki wędrówek żerowiskowych i tarłowych przedstawiono na ryc. 2.3.

Ryc. 2.3.. Po lewej: kierunki wędrówek rozrodczych łososia z żerowisk na tarliska rzek urodzenia i rejon żerowania młodzi. Po prawej: kierunki przemieszczeń łososi z tarlisk i żerowania letniego do rejonów żerowania w okresie zimy oraz przemieszczenia wiatrowe (Netzel i Janusz, 2005)

Na chwilę obecną, nie ma danych ewidencjonujących obecność ssaków morskich na obszarze objętym pilotażowym planem. Według danych Komisji Helsińskiej w okolicach Południowej Ławicy Środkowej zanotowano jeden przyłów jednego osobnika w 2000 roku⁹. Zdaniem ekspertów z Stacji Morskiej Instytutu Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego Ławica w przeszłości była miejscem licznych obserwacji ssaków morskich.

Na obszarze podlegającym planowaniu (na polskiej jak i na szwedzkiej części) nie ma wyznaczonych obszarów ochronnych, zarówno przez prawo krajowe jak i międzynarodowe. Na szwedzkiej części Południowej Ławicy Środkowej w 2000 roku została ustanowiona Ostoja Ptaków tzw. Important Bird Area (ustanawiane przez BirdLife International)¹⁰, obejmująca 29,700 ha. Obszar ten spełnia kryterium **B1ii** czyli jest obszarem koncentracji ptaków o znaczeniu regionalnym, gdzie wiadomo lub przypuszcza się, że obszar skupia co najmniej 1% rozpoznawalnej populacji ptaków morskich. W tym przypadku gatunkiem o wysokiej koncentracji jest **nurnik zwyczajny** *Cepphus grille* (dane z zimy 1993 roku – 770 osobników). Ostoje ptaków wskazują, gdzie znajdują się miejsca potencjalnie kluczowe dla ochrony ptaków. Ideą wyznaczania ostoi ptaków IBA, jest tworzenie swoistej listy referencyjnej obszarów ważnych z punktu widzenia efektywnej ochrony ptaków, a także tych które powinniśmy chronić w ramach istniejących form ochrony obszarowej.

⁹ http://www.helcom.fi/GIS/en_GB/porpoise/

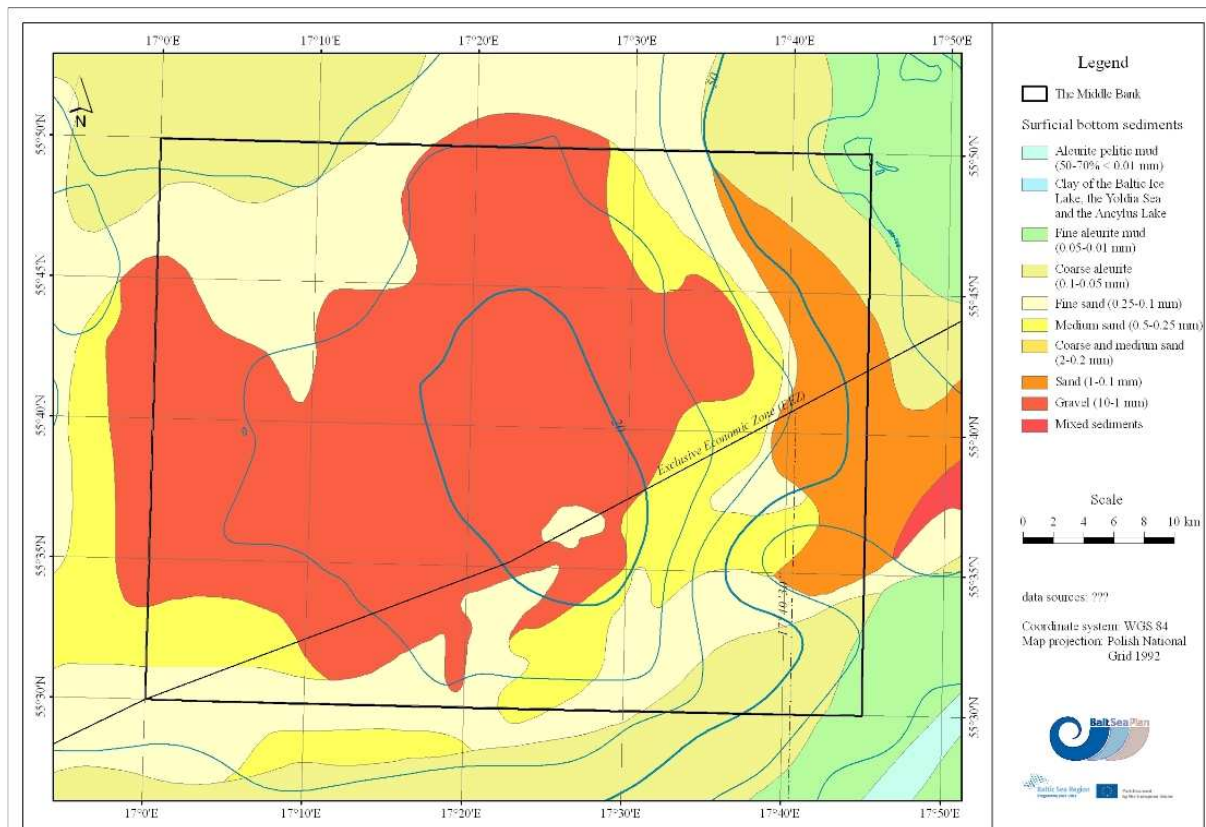
¹⁰ BirdLife International (2011) Important Bird Areas factsheet: Southern Midsjö Bank. Dostępne na <http://www.birdlife.org> wersja z dnia 31/03/2011

3. Uwarunkowania geologiczne

W podłożu osadów czwartorzędowych występują utwory syluru oraz prawdopodobnie trzeciorzędowe. W północnej i północno-zachodniej części polskiej Ławicy Środkowej występuje wysoczyzna morenowa zbudowana głównie z pylistych glin zwałowych najmłodszego stadiała zlodowacenia Wisły.¹¹

Na obszarze Południowej Ławicy Środkowej powierzchniowe osady denne¹² (ryc. 3.1) to przede wszystkim: piaski drobnoziarniste, średnioziarniste, żwir piaszczysty, piasek żwirowy, piasek różnoziarnisty i gruboziarnisty.

Osady położone na głębokości 1 metra poniżej dna to przede wszystkim: holocenijskie piaski i żwiry morskie jak również Plejstocenijskie piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny zwałowe.

Ryc. 3.1. Osady powierzchniowe na obszarze Południowej Ławicy Środkowej.

¹¹ Raport o oddziaływaniu na środowisko morskie przedsięwzięcia polegającego na eksploatacji złoża kruszywa naturalnego „Południowa Ławica Środkowa”, Zachowicz J., Gdańsk, 2005

¹² Na podstawie Atlasu Geologicznego Południowego Bałtyku, Państwowy Instytut Geologiczny, Kramarska R., 1995

4. Uwarunkowania prawne

4.1. PRAWO MIĘDZYNARODOWE

4.1.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych

4.1.1.1 Konwencja ONZ Prawo Morza (UNCLOS) sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.

Najważniejsza **konwencja międzynarodowa** wpływająca na kształt planowania przestrzennego obszarów morskich to: Konwencja ONZ Prawo Morza (UNCLOS), z 1982 r. Konwencję ratyfikowała zarówno Polska jak i Szwecja.

Konwencja ta to kluczowy dokument, leżący u podstaw wszelkich innych międzynarodowych i narodowych regulacji dotyczących wykorzystania obszarów morskich. W 320 artykułach i 9 załącznikach reguluje ona w sposób kompleksowy wykorzystanie mórz i oceanów oraz ustanawia ramy prawne w jakich musi być realizowana działalność państw na tych obszarach. Konwencja skodyfikowała zwyczajowe normy i zasady prawa morza oraz ustaliła nowe koncepcje i reżimy prawne, jak również stworzyła uregulowania dla dalszego rozwoju określonych dziedzin tego prawa. Najważniejsze postanowienia Konwencji dotyczą m.in. granic morza terytorialnego, sposobu ustalania granic wyłącznej strefy ekonomicznej, obowiązków i praw państwa nadbrzeżnego, wolności i ograniczeń międzynarodowej żeglugi, swobód i ograniczeń w stosunku do innych sposobów korzystania z morza w tym badań naukowych. Są one uwzględnione przez ustawę o obszarach morskich RP i administracji morskiej a w Szwecji przez

Na mocy artykułu 58 UNCLOS wszystkie państwa, zarówno nadbrzeżne, jak i śródlądowe, korzystają w wyłącznej strefie ekonomicznej z wolności żeglugi i przelotu, układania podmorskich kabli i rurociągów oraz innych, zgodnych z prawem międzynarodowym, sposobów korzystania z morza, jakie wiążą się z tymi wolnościami w związku z używaniem statków morskich i powietrznych oraz podmorskich kabli i rurociągów.

Konwencja Prawo morza nadaje państwom nadbrzeżnym suwerenne prawa w dziedzinie eksploatacji zasobów w wyłącznej strefie ekonomicznej oraz zobowiązuje te państwa do ochrony jej środowiska przez zapobieganie zanieczyszczeniom ze źródeł lądowych. W strefie tej państwo nadbrzeżne, w tym przypadku Polska czy Szwecja, posiada suwerenne prawa do poszukiwania, eksploatacji, ochrony i gospodarowania zasobami naturalnymi, zarówno żywymi, jak i minerałami, wód morskich, jak również dna morskiego i jego podziemia. Artykuł 77 UNCLOS definiuje zasoby naturalne jako zasoby mineralne oraz inne nieożywione zasoby dna morskiego i jego podziemia, jak również organizmy żywe należące do gatunków osiadłych, to znaczy organizmy, które w stadium, gdy nadają się do połowu, albo pozostają nieruchome na dnie morskim lub pod nim, albo nie są zdolne do poruszania się inaczej, niż pozostając w stałym fizycznym kontakcie z dnem morskim lub jego podziemiem.

W wyłącznej strefie ekonomicznej na mocy art. 56 UNCLOS kraj nadbrzeżny posiada także prawo do wszelkich innych przedsięwzięć w zakresie gospodarczego badania i eksploatacji strefy, takich jak wytwarzanie energii poprzez wykorzystanie wody, prądów i wiatrów. Artykuł 56 wyposaża kraje nadbrzeżne w wyłącznej strefie ekonomicznej w jurysdykcję w odniesieniu do: budowania i wykorzystywania sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji, badań naukowych morza, ochrony i zachowania środowiska morskiego. Państwo nadbrzeżne zgodnie z artykułem 60 UNCLOS w wyłącznej strefie ekonomicznej posiada wyłączne prawo budowania oraz wydawania pozwoleń i przepisów dotyczących budowy, eksploatacji i wykorzystywania: sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji dla celów przewidzianych w artykule 56 i dla innych celów gospodarczych oraz instalacji i konstrukcji, które mogą zakłócać wykonywanie przez państwo nadbrzeżne swoich uprawnień w strefie.

Artykuł 56 rozciąga uregulowania dotyczące szelfu kontynentalnego na wyłączną strefę ekonomiczną odnośnie dna morskiego i jego podziemia, Oznacza to, iż artykuły części VI UNCLOS Szelf kontynentalny (w szczególności artykuły 77-80) stosują się również do tej strefy. (Podobnie zresztą artykuł 58 rozciąga stosowanie artykułów od 88 do 115 tj. artykułów dotyczących pełnego morza oraz innych stosownych norm prawa międzynarodowego do wyłącznej strefy ekonomicznej o tyle, o ile nie są sprzeczne z artykułami dotyczącymi *explicite* tej strefy tj. artykułami części V UNCLOS).

Artykuł 60 UNCLOS wprowadza wymóg ogłaszania informacja o zbudowaniu sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji, a także utrzymania stałych środków ostrzegające o ich obecności. Zezwala on także na ustanawianie wokół sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji strefy bezpieczeństwa o uzasadnionych rozmiarach, w obrębie których można stosować odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa zarówno żeglugi, jak i sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji. Strefy te są wytyczane w taki sposób,

aby były one rozsądnie dostosowane do rodzaju i przeznaczenia sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji i aby nie przekraczały wokół nich odległości 500 metrów mierzonych od każdego punktu ich zewnętrznych krańców, z wyjątkami dopuszczanych przez powszechnie przyjęte standardy międzynarodowe lub zalecenia właściwych organizacji międzynarodowych. Informacje o zasięgu stref bezpieczeństwa ogłasza się w należyty sposób co jest regulowane przez stosowne akty prawne krajów nadbrzeżnych.

Artykuł 79 UNCLOS określa szczegółowe wymogi lokalizacji kabli i rurociągów. Po pierwsze wytyczenie trasy dla układania takich rurociągów w wyłącznej strefie ekonomicznej wymaga zgody państwa nadbrzeżnego. Z zastrzeżeniem prawa państwa nadbrzeżnego do stosowania racjonalnych środków w celu badania szelfu kontynentalnego, eksploatacji jego zasobów naturalnych oraz zapobiegania, zmniejszania i kontrolowania zanieczyszczenia powodowanego przez rurociągi, państwo to nie może jednak utrudniać układania lub konserwowania takich kabli lub rurociągów. Po drugie państwo to może określić warunki układania w wyłącznej strefie ekonomicznej kabli lub rurociągów które wchodzą na jego terytorium lub morze terytorialne jak również kabli i rurociągów zbudowanych lub używanymi w związku z badaniem wyłącznej strefy ekonomicznej danego państwa lub eksploatacją jego zasobów albo używaniem sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji znajdujących się w tej strefie to jest pod jego jurysdykcją na mocy artykułu 56. Po trzecie artykuł 79 wprowadza wymóg zwracania uwagi na istniejące już kable lub rurociągi podczas układania nowych podmorskich kabli lub rurociągów. W szczególności nie powinny ulec pogorszeniu możliwości naprawy istniejących kabli lub rurociągów.

Artykuł 60 zakazuje tworzenia sztucznych wysp, instalacji i konstrukcji oraz stref bezpieczeństwa wokół nich, jeżeli mogłoby to przeszkadzać w korzystaniu z uznanych szlaków morskich o istotnym znaczeniu dla żeglugi międzynarodowej. Ten sam artykuł wprowadza wymóg usuwania wszelkich instalacji i konstrukcji, które zostały porzucone lub zużyte, celem zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi. Usuwając takie instalacje i konstrukcje, uwzględnia się również w należyty sposób działalność połowową, ochronę środowiska morskiego oraz prawa i obowiązki innych państw. Kolejny wymóg dotyczy obowiązku podawania do publicznej wiadomości informacji o głębokości, pozycji i rozmiarach każdej instalacji lub konstrukcji, która nie została całkowicie usunięta.

Artykuł 61 wyposaża państwa nadbrzeżne w prawo regulowania połowu i obowiązek ochrony żywych zasobów w wyłącznej strefie ekonomicznej. W razie potrzeby państwo nadbrzeżne i właściwe organizacje międzynarodowe, zarówno subregionalne, regionalne, jak i światowe, współpracują ze sobą dla osiągnięcia tego celu. Bez uszczerbku dla artykułu 61 państwo nadbrzeżne popiera dążenie do optymalnego wykorzystania żywych zasobów wyłącznej strefy ekonomicznej (art. 62). Obywatele innych państw łowiących w wyłącznej strefie ekonomicznej stosują wymagane środki mające na celu zachowanie żywych zasobów oraz przestrzegają innych zasad i warunków, ustalonych w ustawach i innych przepisach prawnych danego państwa nadbrzeżnego.

Artykuł 145 UNCLOS dotyczący ochrony środowiska morskiego wskazuje na konieczność stosowania środków w celu zapewnienia skutecznej ochrony środowiska morskiego przed szkodliwymi następstwami, jakie mogą wyniknąć z działalności człowieka. Celem jest zapobieganie, zmniejszanie i kontrola zanieczyszczenia środowiska morskiego oraz innych niebezpieczeństw dla tego środowiska oraz ochrona i zachowanie zasobów naturalnych morza jak również zapobieganie wyrządzeniu szkody florze i faunie środowiska morskiego.

Artykuł 303 UNCLOS nakazuje państwom brzegowym ochronę obiektów o charakterze archeologicznym i historycznym znalezionych w morzu i wprowadza wymóg współpracy w tym celu. Natomiast art. 149 wskazuje iż, wszelkie obiekty o charakterze archeologicznym i historycznym znalezione w morzu zachowuje się lub wykorzystuje dla dobra ludzkości jako całości, ze szczególnym uwzględnieniem preferencyjnych praw państwa lub kraju pochodzenia, państwa kulturowego pochodzenia albo państwa historycznego i archeologicznego pochodzenia. Uprawnienia państw nadbrzeżnych do kontroli handlu takimi obiektami na mocy art. 149 są ograniczone jednak do strefy przyległej i nie obejmują wyłącznej strefy ekonomicznej. Ponadto ponad prawem do ochrony dziedzictwa kulturowego artykuł 149 stawia prawo dotyczące ratownictwa morskiego i inne normy prawa morskiego.

Prowadzenie badań naukowych reguluje część XIII UNCLOS. Wszystkie państwa, niezależnie od swojego położenia geograficznego, oraz właściwe organizacje międzynarodowe mają prawo, na mocy art. 238, do prowadzenia morskich badań naukowych, z zastrzeżeniem praw i obowiązków innych państw, przewidzianych w UNCLOS w tym praw państw brzegowych sprecyzowanych w art. 56. Jak wskazuje artykuł 240 morskie badania naukowe, powinny być prowadzone wyłącznie w celach pokojowych, za pomocą odpowiednich naukowych metod i środków zgodnych z UNCLOS, zgodnie z wszelkimi przepisami wydanymi w zgodzie z UNCLOS, łącznie z przepisami o ochronie i zachowaniu środowiska morskiego, jak również nie powinny zakłócać w sposób nieuzasadniony innych uprawnionych sposobów korzystania z morza zgodnych z UNCLOS oraz powinny być należycie uwzględniane podczas takiego korzystania

4.1.1.2 Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r.

Celami ratyfikowanej m.in. przez Polskę i Szwecję konwencji, jest ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie tych działań.

Konwencja precyzuje podstawowe pojęcia dot. różnorodność biologicznej. Sygnatariusze Konwencji zobowiązują się m.in. do ochrony bioróżnorodności in-situ i ex-situ zarówno na obszarach chronionych, jak i antropogenicznie zmienionych. Ochrona in-situ obejmuje następujące zobowiązania:

- (a) ustanawianie systemów obszarów chronionych lub obszarów, na których muszą być podjęte specjalne działania w celu ochrony różnorodności biologicznej;
- (b) opracowanie w miarę potrzeby zaleceń dotyczących wyznaczania, ustanawiania i zarządzania obszarami chronionymi lub obszarami, na których należy podjąć szczególne działania w celu ochrony różnorodności biologicznej;
- (c) objęcie odpowiednimi regulacjami i zarządzanie zasobami biologicznymi ważnymi dla zachowania różnorodności biologicznej zarówno na obszarach objętych ochroną, jak i poza ich granicami, mając na względzie zapewnienie ochrony tych zasobów i zrównoważone ich użytkowanie;
- (d) wspieranie ochrony ekosystemów i naturalnych siedlisk oraz utrzymanie zdolnych do życia populacji gatunków w ich naturalnym otoczeniu;
- (e) wspieranie z punktu widzenia środowiska racjonalnego i zrównoważonego rozwoju na obszarach sąsiadujących z obszarami chronionymi, mając na uwadze wzmocnienie ochrony tych obszarów;
- (f) odtwarzanie i przywracanie do stanu poprzedniego ekosystemów, które uległy degradacji, oraz popieranie restytucji zagrożonych gatunków, inter alia, poprzez opracowanie i wprowadzenie w życie odpowiednich planów lub innych strategii zarządzania;
- (g) ustanawianie lub utrzymanie środków umożliwiających regulowanie, zarządzanie lub kontrolę ryzyka związanego z użytkowaniem i uwalnianiem żywych, zmodyfikowanych biotechnologicznie organizmów, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko i wpływać na ochronę oraz zrównoważone użytkowanie różnorodności biologicznej, biorąc także pod uwagę zagrożenia dla ludzkiego zdrowia;
- (h) zapobieganie wprowadzaniu, kontrola lub tępienie obcych gatunków, które zagrażają ekosystemom, siedliskom lub gatunkom;
- (i) dążenie do zapewnienia niezbędnych warunków umożliwiających zharmonizowanie stosowanych praktyk użytkowania różnorodności biologicznej z zasadami jej ochrony i sustensywnym użytkowaniem jej elementów;
- (j) respektowanie, ochrona i zachowanie wiedzy, innowacji oraz dobrych praktyk społeczności lokalnych, prowadzących tradycyjny tryb życia sprzyjający ochronie i sustensywnemu użytkowaniu różnorodności biologicznej oraz wspieranie ich szerszego stosowania oraz zachęcanie do równego podziału korzyści płynących z wykorzystania tej wiedzy, innowacji i praktyk;
- (k) opracowanie lub utrzymanie niezbędnych regulacji prawnych i/lub innych przepisów dotyczących ochrony zagrożonych gatunków i populacji;
- (l) regulowanie lub zarządzanie odpowiednimi procesami i kategoriami działań w przypadku, gdy zostanie stwierdzony istotny negatywny wpływ na różnorodność biologiczną;
- (m) współpraca przy zapewnianiu finansowej i innej pomocy na rzecz ochrony in-situ w szczególności dla krajów rozwijających się.

Ochrona ex -situ obejmuje następujące zobowiązania:

- (a) działania dla ochrony ex-situ elementów różnorodności biologicznej, najlepiej w kraju pochodzenia takich elementów;
- (b) ustanawianie i utrzymanie środków ułatwiających ochronę ex situ oraz dla badań nad roślinami, zwierzętami i mikroorganizmami, najlepiej w kraju pochodzenia zasobów genetycznych;
- (c) środki mające na celu restytucję i odtworzenie zagrożonych gatunków oraz ich ponowne wprowadzenie do ich naturalnych siedlisk przy zachowaniu odpowiednich warunków;
- (d) pozyskiwanie zasobów biologicznych z naturalnych siedlisk dla ochrony ex-situ w taki sposób, aby nie zagrażało ono ekosystemom i populacjom gatunków in-situ,

(e) współpraca przy zapewnieniu finansowej i innej pomocy dla ochrony ex-situ oraz przy ustanowieniu i utrzymaniu środków ułatwiających ochronę ex-situ w krajach rozwijających się.

Sygnatariusze zobowiązują się również do wspierania i prowadzenia działań edukacyjnych i kształtowania świadomości społecznej odnośnie bioróżnorodności oraz wprowadzenia wymogu i stosownej procedury wykonania oceny oddziaływania na środowisko projektów, które mogą mieć istotne negatywne skutki dla różnorodności biologicznej. Zobowiązują się również do zmniejszania negatywnych dla bioróżnorodności oddziaływań

Konwencja nie nakłada jednak formalnych obowiązków na sygnatariuszy, a jej przestrzeganie w dużej mierze zależy od dobrej woli danego państwa.

4.1.1.3. Konwencja z ESPOO - Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym sporządzona w Espoo dnia 25 lutego 1991 r.

Konwencja o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym (tzw. Konwencja Espoo) ustanawia obowiązek i zasady wzajemnego informowania o przedsięwzięciach mogących mieć znaczący transgraniczny wpływ na środowisko, a także procedury współpracy i rozstrzygania sporów związanych z wykonaniem i analizą ocen oddziaływania na środowisko. W rezultacie, ta konwencja jest ważnym instrumentem międzynarodowego uzgadniania przedsięwzięć mogących mieć znaczący wpływ na środowisko – również tych lokalizowanych w obszarach morskich. Postanowienia tej konwencji są uwzględnione w dyrektywach unijnych głównie w Dyrektywie 2003/35/WE. Polska jak i Szwecja ratyfikowały tę konwencję odpowiednio w 1997 i 1992 roku.

Szwecja ratyfikowała też w 2006 dwie poprawki do konwencji, podczas gdy Polska tylko pierwszą z nich (w 2004 roku). Oznacza to, iż oba kraje zgodziły się na uwzględnienie organizacji pozarządowych jako mających prawo dostępu do informacji o przedsięwzięciach mogących mieć znaczący transgraniczny wpływ na środowisko oraz na możliwość przystąpienia do konwencji krajów spoza Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ. Do czasu ratyfikowania drugiej poprawki przez Polskę jedynie Szwecja uznała wymóg dopuszczenia uczestnictwa wszystkich zainteresowanych stron w procesie przygotowania oceny oddziaływania na środowisko na jego wczesnym etapie tj. w fazie uzgadniania zakresu tejże oceny i zgodziła się na wymóg regularnego raportowania o wdrażaniu postanowień konwencji.

4.1.1.4. Konwencja z Arhus - Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska podpisana 25 czerwca 1998 r. w Aarhus, podczas IV Paneuropejskiej Konferencji Ministrów Ochrony Środowiska

Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (tzw. Konwencja Arhus), reguluje proces uczestnictwa społecznego w podejmowaniu decyzji i dostępu do informacji ekologicznych. W szczególności nakłada ona na sygnatariuszy obowiązek zapewnienia aby społeczeństwo uczestniczyło w ramach przejrzystych i bezstronnych mechanizmów w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska, w przygotowywaniu przepisów i powszechnie obowiązujących aktów prawnych, które mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. Konwencja też zapewnia osobom, których prawa w tym zakresie nie będą respektowane ścieżkę ich dochodzenia na drodze prawnej. Polska jak i Szwecja podpisały tę konwencję w 1998, a ratyfikowały odpowiednio w 2002 i 2005 roku.

4.1.1.5. UNESCO

Konwencja o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego UNESCO z 2 listopada roku 2001

Jest to Konwencja bezpośrednio wypełniająca luki UNCLOS w zgodzie z paragrafem 303 UNCLOS p. 4, który to punkt wskazuje na możliwość wykorzystania umów międzynarodowych dotyczących ochrony obiektów o charakterze archeologicznym i historycznym dla ochrony tych obiektów w obszarach morskich. Z krajów regionu Morza Bałtyckiego ratyfikowała ją jak na razie tylko Litwa (w 2006 roku). W Preambule Konwencji stwierdzono m. in., że podwodne dziedzictwo kulturowe stanowi integralną część

dziedzictwa kulturowego ludzkości, a zatem obowiązek jego ochrony i zachowania spoczywa na wszystkich krajach. Konwencja ta:

- A. Definiuje podwodne dziedzictwo kulturowe (artykuł 1)
“podwodne dziedzictwo kulturowe oznacza wszelkie ślady egzystencji ludzkiej mające charakter kulturowy, historyczny lub archeologiczny, które pozostały całkowicie lub częściowo pod wodą, okresowo lub stale, przez co najmniej 100 lat” z wyjątkiem rurociągów kabli, a także używanych nadal instalacji.
- B. Wprowadza wymóg ochrony podmorskiego dziedzictwa kulturowego (artykuł 1) także w wyłącznej strefie ekonomicznej (artykuł 9).
- C. Wprowadza wymóg współpracy sygnatariuszy celem ochrony dziedzictwa, zakaz jego komercyjnej eksploatacji oraz przyznaje priorytet zachowaniu podwodnego dziedzictwa kulturowego *in situ* (art. 2).
- D. Częściowo wyłącza działanie artykułu 303 UNCLOS p. 3 odnośnie podmorskiego dziedzictwa kulturowego stwierdzając, iż prawo ratownictwa i prawo „znalezniego” nie będą stosowane wobec podwodnego dziedzictwa kulturowego, z wyłączeniem sytuacji, gdy jest to dozwolone przez kompetentne władze, i pozostaje w zgodności z Konwencją oraz zapewnienia ochronę podwodnego dziedzictwa kulturowego. Oznacza to, wyłączenie stosowania przepisów Międzynarodowej Konwencji o Ratownictwie Morskim w odniesieniu do podwodnego dziedzictwa kulturowego.
- E. Wprowadza wymóg raportowania przez obywateli lub kapitanów statków pływających pod flagą sygnatariuszy do stosownych władz o odkryciach podwodnego dziedzictwa kulturowego w ich strefie lub strefie innego kraju sygnatariusza i zamiarach podejmowania działań wobec tego dziedzictwa (artykuł 9).
- F. Wprowadza wymóg wzajemnego informowania się sygnatariuszy odnośnie takich odkryć i działań (artykuł 9).
- G. Wprowadza możliwość składania przez sygnatariuszy oświadczenia w stosunku do innego państwa-sygnatariusza, w wyłącznej strefie ekonomicznej którego znajduje się podwodne dziedzictwo kulturowe, o swoim życzeniu bycia konsultowanym w kwestii zapewnienia efektywnej ochrony temu dziedzictwu ze względu na istnienie więzi kulturowej lub historycznej z danym obiektem (artykuł 9).
- H. Nadaje krajom sygnatariuszom w nawiązaniu do artykułów 149 i 303 UNCLOS prawo zakazu lub zezwalania na działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe znajdujące się w jego wyłącznej strefie ekonomicznej (lub szelfie kontynentalnym).
- I. Nakłada na to państwo przy podejmowaniu tego typu decyzji obowiązek podjęcia konsultacji z innymi sygnatariuszami, którzy wyrazili takie życzenie zgodnie z procedurami artykułu 9, oraz podjęcia się roli „państwa koordynującego” działania ochronne i ewentualnie niezbędne wstępne badania naukowe (artykuł 10).
- J. Stwarza możliwość innym sygnatariuszom, którzy wyrazili zainteresowanie dziedzictwem kulturowym w danej strefie, w sytuacji gdyby doszło do odmowy podjęcia działań koordynacyjnych, powierzenia innemu państwu funkcji koordynacyjnej dot. ochrony obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego (artykuł 10).
- K. Nadaje „państwom koordynującym” prawo podejmowania niezbędnych działań celem ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego w wyłącznej strefie ekonomicznej, co wymaga jednak konsultacji z sygnatariuszami którzy wyrazili takie życzenie zgodnie z procedurami artykułu 9, chyba że sytuacja wymaga działań natychmiastowych ze względu na bezpośrednie zagrożenie obiektów podwodnego dziedzictwa kulturowego np. w sytuacji zagrożenia dewastacją (artykuł 10).
- L. Nakłada na „państwa koordynujące” wymóg działania w interesie wszystkich zainteresowanych sygnatariuszy a nie w swoim własnym interesie (artykuł 10).

Częścią Konwencji jest **aneks**, będący zestawieniem szczegółowych zasad postępowania odnośnie podwodnego dziedzictwa kulturowego. Aneks ten bazuje na Karcie Ochrony i Zarządzania Podwodnym Dziedzictwem Kulturowym opracowanej przez ICOMOS.

Najważniejsze przepisy Aneksu to¹³:

- uznanie ochrony podwodnego dziedzictwa kulturowego poprzez zachowanie *in situ* za priorytet;
- uznanie komercyjnej eksploatacji za zasadniczo niezgodną z ochroną i właściwym zarządzaniem podwodnym dziedzictwem kulturowym;
- stwierdzenie, że działania nakierowane na podwodne dziedzictwo kulturowe muszą stosować techniki niedestrukcyjne i metody rozpoznawcze w preferencji do wydobywania obiektów;
- uznanie potrzeby popierania publicznego dostępu do znajdującego się *in situ* podwodnego dziedzictwa kulturowego, z wyjątkiem przypadków, w których taki dostęp byłby niezgodny z ochroną i zarządzaniem;
- konieczność sporządzenia szczegółowego projektu przedsięwzięcia przed przystąpieniem do jakiegokolwiek działania nakierowanego na podwodne dziedzictwo kulturowe; projekt taki musi być dostarczony kompetentnym władzom do recenzji i autoryzacji. Projekt zawierać musi ocenę poprzednich badań, określenie celów przedsięwzięcia, wskazanie metod i technik, które będą wykorzystywane, wskazanie przewidywanego sposobu finansowania, przedstawienie harmonogramu przedsięwzięcia, skład zespołu realizującego przedsięwzięcie, plan powykopaliskowych analiz i innych działań, program konserwacji artefaktów i stanowiska, omówienie sposobu zarządzania i zabezpieczenia stanowiska w czasie trwania przedsięwzięcia, program prowadzenia dokumentacji, omówienie sposobu zapewnienia bezpieczeństwa uczestników i osób postronnych, przedstawienie sposobu zapewnienia ochrony środowiska, program współpracy z muzeami i instytucjami naukowymi, przedstawienie sposobu i harmonogramu przygotowania raportu końcowego, wskazanie przewidywanego miejsca przechowywania archiwów i wydobytych przedmiotów, a wreszcie program publikacji wyników przedsięwzięcia;
- nakaz prowadzenia wszelkich działań nakierowanych na podwodne dziedzictwo kulturowe jedynie pod kierunkiem i kontrolą oraz przy stałej obecności wykwalifikowanego archeologa podwodnego o odpowiedniej kompetencji naukowej.

4.1.1.6. Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO)

4.1.1.6.1. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) ustanawiająca Bałtyk jako Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski.

Polska i Szwecja są członkami IMO. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) A.720(17) z roku 1991 ustanowiła Bałtyk jako Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski (*Particularly Sensitive Sea Area – PSSA*) jako jeden z 10 tego typu obszarów na świecie. Status i ograniczenia związane z funkcjonowaniem Szczególnie Wrażliwych Obszarów Morskich nie są więc regulowane żadną z konwencji IMO. Rezolucja ma charakter indykatywny to jest formę wytycznych uszczegółowionych w rezolucjach Zgromadzenia Ogólnego IMO A.885(21) z roku 1999 oraz A.927 (22) z roku 2002.

Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski (*Particularly Sensitive Sea Area*) – PSSA definiowany jest jako „obszar, który wymaga objęcia go specjalną ochroną przez Międzynarodową Organizację Morską (*International Maritime Organization*) – IMO, z powodu uznania jego znaczenia ekologicznego, społeczno-ekonomicznego oraz naukowego, a który może być narażony na degradację spowodowaną żeglugą” (Rez. A.927(22)). Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski powinien cechować się specyficznymi warunkami środowiskowymi, co sprawia, że jest on bardziej podatny na ewentualne zniszczenie spowodowane międzynarodowym transportem morskim. Po uzyskaniu statusu wrażliwego obszaru powinny mieć one zapewnioną ochronę na poziomie wyższym niż inne obszary morskie.

W odniesieniu do gospodarowania przestrzenią morską, z faktu nadania Bałtykowi statusu PSSA wynika obowiązek ustanowienia bezpiecznych głębokowodnych tras żeglugowych na Bałtyku, a także obowiązek ustanowienia stref rozgraniczenia ruchu, w taki sposób, aby zapewnić maksymalizację bezpieczeństwa statków (celem uniknięcia zanieczyszczenia środowiska w wyniku katastrof czy awarii) i jednocześnie ochronę przyrody i środowiska.

Nie są jednak sprecyzowane instrumenty, jakimi kraje nadbrzeżne mogą ingerować w swobodę żeglugi. Precedensem jest obowiązkowy pilotaż statków w strefie Wielkiej Rafy Koralowej wprowadzony przez Australię i uznany za zgodny z prawem międzynarodowym przez IMO.

¹³ Za http://pl.wikipedia.org/wiki/Konwencja_o_ochronie_podwodnego_dziedzictwa_kulturowego oraz za http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13520&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

4.1.1.6.2. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) dotycząca standardów usuwania instalacji i konstrukcji morskich na szelfie kontynentalnym i wyłącznej strefie ekonomicznej (1989 Guidelines and Standards for the Removal of Offshore Installations and Structures on the Continental Shelf and in the Exclusive Economic Zone).

Wytyczne dotyczące usuwania instalacji i konstrukcji morskich na szelfie kontynentalnym i wyłącznej strefie ekonomicznej zostały przyjęte przez Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej w 1989 jako Rezolucja A. 672 (16). Maja one charakter indykacyjny. Dokument definiuje pojęcie niepotrzebnych (porzuconych) instalacji i konstrukcji, wskazuje na czynniki jakie należy brać pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o ich usunięciu (kwestie ekologiczne, ekonomiczne, bezpieczeństwa żeglugi, bezpieczeństwa, prac rozbiórkowych etc.) oraz standardy ich usuwania (np. usuwanie częściowe lub całkowite). Wytyczne obarczają też obowiązkiem usunięcia niepotrzebnych instalacji i konstrukcji państwo sprawujące pieczę nad ich wcześniejszym wykorzystaniem.

4.1.1.6.3. Konwencja MARPOL o „Zapobieganiu zanieczyszczeniom morza przez statki wszystkich typów i platformy wiertnicze” (Marpol) z 1973

Konwencja Marpol (1973M978) to konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeń morza ze statków morskich, komercyjnych wszystkich typów oraz platform wiertniczych. Podpisały ją zarówno Polska jak i Szwecja. Obejmuje tankowce powyżej 150 GT i inne jednostki większe niż 400GT. Marpol nie dotyczy okrętów wojennych, oraz jednostek w służbie państwowej i nie stosuje się do zanieczyszczeń będących następstwem badań i eksploatacji dna morskiego oraz złóż położonych pod dnem. Zakres konwencji obejmuje wszystkie zagadnienia techniczne związane z ograniczeniem zanieczyszczania morza przez statki za wyjątkiem zatapiania odpadów i innych substancji. Konwencja posiada 6 załączników (każdy z nich wymaga osobnej ratyfikacji) regulujących postępowanie z poszczególnymi rodzajami zanieczyszczeń i sposoby zapobiegania ich przedostawaniu się do środowiska morskiego:

1. Załącznik I – przepisy dotyczące zanieczyszczania olejami;
2. Załącznik II – przepisy o zapobieganiu zanieczyszczaniu szkodliwymi substancjami przewożonymi luzem;
3. Załącznik III – przepisy o zapobieganiu zanieczyszczaniu szkodliwymi substancjami przewożonymi w opakowaniach;
4. Załącznik IV – przepisy o zapobieganiu zanieczyszczaniu ściekami ze statków;
5. Załącznik V – przepisy o zapobieganiu zanieczyszczaniu śmieciami ze statków;
6. Załącznik VI – przepisy o zapobieganiu zanieczyszczaniu powietrza ze statków.

4.1.1.6.4. Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczaniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji (sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 grudnia 1972 r.)

Konwencja precyzuje podstawowe pojęcia związane z zatapianiem odpadów i innych substancji. Sygnatariusze zgadzają się na uzgadnianie swoich polityk w tej dziedzinie. Ponadto zobowiązują się popierać indywidualni i zbiorowo walkę ze wszystkimi źródłami zanieczyszczania środowiska morskiego, a w szczególności zobowiązują się do podjęcia wszelkich praktycznych środków w celu zapobiegania zanieczyszczaniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, mogących zagrażać zdrowiu ludzkiemu, wyrządzać szkodę zasobom żywym, florze i faunie morskiej, pogarszać warunki rekreacyjne lub też utrudniać wszystkie inne prawnie dopuszczalne sposoby użytkowania morza. Środki zapobiegawcze obejmują: uzgodniony w ramach konwencji wykaz substancji, których zatapianie jest zabronione, i których zatapianie wymaga uzyskania pozwolenia, utworzenie systemów udzielania tego typu pozwoleń, przyjęcie podobnego trybu wdrażania postanowień konwencji i postępowania w celu ustalania odpowiedzialności i załatwiania sporów powstałych w związku z zatapianiem. Polska jak i Szwecja ratyfikowały tę konwencję odpowiednio w 1979 i 1974 r.

24 marca 2006, wszedł w życie Protokół 1996 do *Konwencji o zapobieganiu zanieczyszczenia mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji*, który zastąpił tekst konwencji z 1972 roku. Protokół 1996 zakazuje zrzucania odpadów do morza, poza tymi, które są umieszczane w zatwierdzonym wykazie. To podejście jest bardziej restrykcyjne niż postanowienia konwencji, która zezwalała na zatapianie odpadów w morzu po spełnieniu odpowiednich warunków. Obecnie możliwość zatapiania dotyczy przede wszystkim materiałów przyjaznych środowisku takich jak urobek denny, muł kanalizacyjny, resztki z obróbki ryb, nieorganiczne materiały geologiczne (resztki górnicze), organiczne materiały naturalne.

4.1.1.6.5. Konwencja OPRC - Konwencja o gotowości do zwalczania zanieczyszczeń morza olejami oraz współpracy w tym zakresie przyjęta w Londynie dnia 30 listopada 1990 r

Konwencja precyzuje podstawowe pojęcia związane z zanieczyszczeniami olejami i substancjami ropopochodnymi. Sygnatariusze Międzynarodowej Konwencji o gotowości do zwalczania zanieczyszczeń morza olejami oraz współpracy w tym zakresie zobowiązują się do podejmowania indywidualnie lub wspólnie wszelkich odpowiednich środków, celem przygotowania się i reagowania na wypadek zanieczyszczenia morza ropą naftową w każdej postaci, łącznie z surową ropą naftową, olejem paliwowym, szlamem, odpadami olejowymi oraz produktami rafinacji. Środki zapobiegawcze obejmują: wymóg wyposażenia statków w plan zabezpieczenia przed zagrożeniem zanieczyszczeniem morza olejami, ustalenie trybu powiadamiania i raportowania o zanieczyszczeniu morza olejem, ustanowienie krajowych systemów szybkiego i skutecznego reagowania na zanieczyszczenia morza olejami oraz współpracę międzynarodową i badania w zakresie zwalczania zanieczyszczeń morza olejami. Polska jak i Szwecja podpisały tę konwencję. Polska ratyfikowała ją w 1995 roku.

4.1.1.6.7. Międzynarodowa konwencja dotycząca interwencji na pełnym morzu w razie zanieczyszczenia olejami 1969 sporządzonej w Brukseli dnia 29 listopada 1969 r., (zmieniona Protokołem sporządzony w Londynie dnia 2 listopada 1973)

Konwencja stanowi zbiór międzynarodowych jednolitych przepisów i zasad postępowania w przypadku interweniowania na pełnym morzu w razie zanieczyszczenia olejami lub innymi szkodliwymi substancjami. Konwencja precyzuje podstawowe pojęcia związane z zanieczyszczeniami wynikłym z wycieku lub wypuszczeniu oleju ze statków. Konwencja zezwala państwom nadbrzeżnym na zastosowanie na morzu pełnym takich środków, jakie mogą być konieczne dla zapobieżenia, złagodzenia lub usunięcia poważnego i bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego ich wybrzeżom albo związanym z nimi interesom na skutek zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem morza substancjami ropopochodnymi i innymi niż olej w następstwie wypadku morskiego albo działań związanych z takimi wypadkami, co do których można rozsądnie przewidzieć, że spowodują znacznie szkodliwe skutki. Działania tego typu powinny być jednak podejmowane w porozumieniu z interesariuszami i w oparciu o opinie ekspertów. Polska jak i Szwecja podpisały tę konwencję odpowiednio w 1976 i 1973 roku. A konwencja weszła w życie w Polsce w 1976 roku, a w Szwecji w 1975 roku.

4.1.1.6.8. Konwencja w sprawie międzynarodowych przepisów o zapobieganiu zderzeniom na morzu (COLREG 1972) sporządzona w Londynie dnia 20 października 1972

Konwencja zawiera zbiór przepisów określających przepisy drogi obowiązujące statki morskie: definicje statków, rozmieszczenie świateł i innych znaków sygnałowych, postępowanie w każdym warunkach widzialności. W szczególności COLREG sankcjonuje i stwarza podstawy prawne dla wprowadzania obszarów rozgraniczenia ruchu (reguła 10). COLREG została ratyfikowana przez Polskę i Szwecję 15 lipca 1977 roku.

4.1.2. Unia Europejska

Zarówno Polska jak i Szwecja są krajami członkowskimi UE. Najważniejszymi dyrektywami UE wywierającymi wpływ na praktyczne rozwiązania planowania przestrzennego obszarów morskich są dyrektywy odnoszące się do ochrony środowiska i jego zasobów:

- Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniająca w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (*EIA Directive* 85/337/EEC znowelizowana przez 97/11/EC i 2003/35/EC),
- Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (*SEA Directive* 2001/42/EC),

Dyrektywa 2001/42/WE zakłada, iż wszystkie plany i programy, przygotowywane dla szeregu sektorów i ustalające ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję dotyczące projektów wymienionych

w załącznikach I i II do dyrektywy Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre publiczne i prywatne przedsięwzięcia na środowisko, oraz wszystkie plany i programy uznane za wymagające oceny zgodnie z dyrektywą Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych dzikiej flory i fauny, mogące mieć znaczący wpływ na środowisko muszą podlegać ocenie wpływu na środowisko. Dyrektywa wymaga również konsultowania ze społeczeństwem projektów planów oraz sporządzania dokumentów zawierających informacje o środowisku oraz reguluje kwestie dotyczące konsultacji transgranicznych w przypadku przygotowywanego planu lub programu w odniesieniu do terytorium państwa członkowskiego, którego realizacja może spowodować znaczący wpływ na środowisko w innym kraju członkowskim.

- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora)

Dyrektywa Siedliskowa – nie określa sposobów ochrony poszczególnych siedlisk i gatunków, ale wyznacza cele i warunki ich zachowania. W przypadku siedlisk przyrodniczych oznacza to, że naturalny zasięg siedliska nie może się zmniejszyć, zachowując specyficzną strukturę i funkcję siedliska, a stan ochrony typowych dla niego gatunków ma być co najmniej nie pogorszony. W przypadku gatunków, właściwy stan ochrony oznacza, że zachowana zostaje liczebność populacji, gwarantująca jej utrzymanie się w biocenozie przez dłuższy czas, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się, pozostaje zachowana wystarczająco duża powierzchnia siedliska gatunku. Działania ochronne powinny polegać na tworzeniu obszarów chronionych, utrzymywaniu, zagospodarowaniu siedlisk zgodnie z wymaganiami ekologicznymi siedlisk w strefach chronionych oraz na odtwarzaniu zniszczonych biotopów.

- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds)

Dyrektywa Ptasia – przedmiotem ochrony są określone gatunki dziko występujących ptaków, gospodarowanie nimi i regulowanie ich liczebności oraz utrzymanie ich siedlisk w nienaruszonym stanie. Ochronie podlegają również gatunki wędrowne, zwłaszcza ich tereny lęgowe, zimowiska lub miejsca wypoczynku na trasach wędrówek. Gatunki zostały wymienione w zał. 2 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 21.07 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2004 nr 229 poz. 2313). Metody osiągnięcia tych celów każde państwo opracowuje we własnym zakresie.

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej – *Marine Framework Directive*)

Istotnym celem dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego mórz do 2020 r. i zapewnienie ochrony ekosystemów morskich. W dyrektywie stwierdza się, m.in. że: (i) rybołówstwo i innego rodzaju działalność nie powinna spowodować spadku populacji ryb, mięczaków i skorupiaków eksploatowanych w celach handlowych poniżej bezpiecznych granic, (ii) gatunki obce nie powinny stanowić zagrożenia dla ekosystemów, (iii) hałas, którego źródłem jest działalność człowieka, należy zredukować do poziomu, który nie szkodzi środowisku morskemu ani jego ekosystemowi. Nadmorskie kraje członkowskie UE są zobowiązane do opracowania strategii morskich zapewniających dobry stan środowiska regionów i podregionów morskich, podobnych do planów gospodarowania wodami w dorzeczach opracowywanych zgodnie z ramową dyrektywą wodną. Do 2012 r. kraje te będą musiały dokonać wstępnej oceny stanu ekologicznego ich mórz określając charakterystykę dobrego stanu środowiska oraz identyfikując cele i wskaźniki, które mają być osiągnięte, oraz tworząc programy monitorowania. Do 2015 r. kraje członkowskie, dla każdego regionu i podregionu morskiego, będą musiały opracować program obejmujący kierunki działań mające na celu doprowadzenie do dobrego stanu środowiska do 2020 r. lub utrzymanie dobrego stanu tam, gdzie stan ten już został osiągnięty.

Gospodarowanie zasobami ryb podlega w głównej mierze uregulowaniom ze strony organów Wspólnoty w ramach Wspólnej Polityki Rybackiej. Polityka ta obejmuje ochronę, zarządzanie oraz eksploatację żywych zasobów wodnych, akwakultury oraz przetwarzanie i obrót produktami rybołówstwa i akwakultury, gdy działalność taka prowadzona jest na terytorium krajów członkowskich lub na wodach wspólnotowych, lub przez wspólnotowe statki rybackie, albo też, bez uszczerbku dla głównej odpowiedzialności państwa bandery, przez obywateli państw członkowskich.

Zarządzanie zasobami rybnymi na poziomie Wspólnoty opiera się w szczególności na całkowitych dopuszczalnych połowach (TAC), kwotach, systemach zarządzania nakładem połowowym i środkach technicznych. Obowiązują w tym zakresie liczne rozporządzenia m.in.:

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 170/1983 z dnia 25 stycznia 1983 r. tworzące zręby systemu działań zmierzających do zachowania zasobów ichtiofauny i trwałej równowagi między zasobami rybackimi a ich eksploatacją obejmującego m.in. tworzenie stref wyłączonych z połowów lub stref ograniczonych połowów, określanie standardów narzędzi połowów, określanie minimalnej wagi i wielkości ryb nadających się do połowu oraz wprowadzenie kwot połowowych,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 3094/86 z dnia 7 października 1986 ustanawiające środki techniczne dla zachowania zasobów połowowych i określające dopuszczalne techniki połowu w tym parametry narzędzi połowowych,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 894/97 z dnia 29 kwietnia 1997 r. ustanawiające środki techniczne dla zachowania zasobów połowowych i określające dopuszczalne techniki połowu w tym parametry narzędzi połowowych,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2371/2002 z dnia 20 grudnia 2002 r. w sprawie ochrony i zrównoważonej eksploatacji zasobów rybołówstwa w ramach Wspólnej Polityki Rybackiej (zmienione Rozporządzeniem Rady (WE) NR 865/2007 z dnia 10 lipca 2007 r.), wprowadzające m.in. instrumenty temu służące takie jak wieloletnie podejście do zarządzania rybołówstwem, przy użyciu wieloletnich planów zarządzania dla zasobów w bezpiecznych granicach biologicznych lub na poziomie tych granic, opracowanie wieloletnich planów regeneracji dla zasobów poniżej bezpiecznych granic oraz redukcje w nakładzie połowowym,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 2187/2005 z dnia 21 grudnia 2005 r. w sprawie zachowania zasobów połowowych w wodach Morza Bałtyckiego, cieśnin Belt i Sund poprzez zastosowanie środków technicznych oraz zmieniające Rozporządzenie (WE) nr 1434/98 i uchylające Rozporządzenie (WE) nr 88/98(L 349 z 31.12.2005 r.) – które wskazuje na dozwolone techniki i narzędzia połowu,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008 z dnia 29 września 2008 r. ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania, które narzuca państwom członkowskim obowiązek podejmowania odpowiednich środków w celu zapewnienia skuteczności zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów i działań pokrewnych,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1224/2009 z dnia 20 listopada 2009 r. ustanawiające wspólnotowy system kontroli w celu zapewnienia przestrzegania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia (WE) nr 847/96, (WE) nr 2371/2002, (WE) nr 811/2004, (WE) nr 768/2005, (WE) nr 2115/2005, (WE) nr 2166/2005, (WE) nr 388/2006, (WE) nr 509/2007, (WE) nr 676/2007, (WE) nr 1098/2007, (WE) nr 1300/2008, (WE) nr 1342/2008 i uchylające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1627/94 oraz (WE) nr 1966/2006.) – które reguluje system kontroli połowów,
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1226/2009 z dnia 20 listopada 2009 r. ustalające uprawnienia do połowów i związane z nimi warunki dla pewnych stad ryb i grup stad ryb stosowane na Morzu Bałtyckim w 2010 r., które reguluje kwoty połowowe niektórych gatunków ryb, również w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej.

Funkcjonowanie i rozwój akwakultury także obejmuje prawo wspólnotowe. Rozporządzenia regulują m.in. następujące kwestie:

- Rozporządzenie Rady (WE) nr 708/2007 z dnia 11 czerwca 2007 r. w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo ustanawiające przepisy ramowe regulujące praktyki stosowane w akwakulturze w odniesieniu do gatunków obcych i niewystępujących miejscowo w celu oceny i zminimalizowania ewentualnego oddziaływania tych gatunków oraz wszelkich gatunków niedocelowych na środowisko wodne, przyczyniając się w ten sposób do sustensywnego rozwoju marikultury.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 506/2008 z dnia 6 czerwca 2008 r. zmieniające załącznik IV do rozporządzenia Rady (WE) nr 708/2007 w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo określający wykaz gatunków, do których nie mają zastosowania niektóre przepisy rozporządzenia (WE) nr 708/2007
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych i uchylające rozporządzenie (EWG) nr 2092/91, które precyzuje iż, (i) produkty myślistwa i rybactwa pochodzące od dzikich zwierząt nie są uznawane za produkcję ekologiczną, (ii) warunki jakie musi spełniać akwakultura by być uznana za produkcję ekologiczną, (iii) do czasu przyjęcia szczegółowych wspólnotowych zasad produkcji dotyczących roślin wodnych

oraz glonów jednokomórkowych, państwa członkowskie powinny mieć możliwość stosowania krajowych norm lub, w przypadku ich braku, norm ustalonych przez prywatne przedsiębiorstwa, przyjętych lub uznawanych przez państwa członkowskie.

4.13. Rada Europy

Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego, sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. z inicjatywy Rady Europy została ratyfikowana przez Polskę 30 stycznia 1996 a przez Szwecję 11 października 1995 i w obu krajach weszła w życie pół roku od daty ratyfikacji. Została ona opublikowana w Dz. U. z dnia 9 października 1996 r. Z krajów regionu Morza Bałtyckiego konwencji nie ratyfikowała Rosja i Białoruś.

Konwencja ta:

A. Definiuje pojęcie dziedzictwa archeologicznego (artykuł 1 p.2 i 3) i zwraca uwagę na istnienie podwodnego dziedzictwa archeologicznego:

2. /.../ za przedmiot dziedzictwa archeologicznego wszelkie pozostałości, obiekty i jakiegokolwiek inne ślady ludzkości z minionych epok:

i) których zachowanie i analiza pomogą prześledzić historię ludzkości i jej stosunek do środowiska naturalnego,

ii) dla których wykopaliska i odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i jej środowiskiem są podstawowym źródłem informacji i

iii) które są usytuowane w jakimkolwiek miejscu podlegającym jurysdykcji Stron.

3. Dziedzictwo archeologiczne obejmuje struktury, konstrukcje, zespoły budowlane, eksploatowane tereny, przedmioty, zabytki innego rodzaju, jak też ich otoczenie znajdujące się na ziemi lub pod wodą.

B. Wprowadza wymóg identyfikacji dziedzictwa oraz jego ochrony (artykuł 2):

Każda Strona zobowiązuje się do utworzenia, za pomocą środków właściwych dla danego państwa, systemu prawnego do ochrony dziedzictwa archeologicznego, przewidując:

i) utrzymanie inwentarza jej dziedzictwa archeologicznego oraz klasyfikacji chronionych zabytków i stref,

ii) utworzenie archeologicznych rezerwatów, nawet gdy nie ma tam widocznych pozostałości na powierzchni lub pod wodą, dla zachowania materialnego dowodu do analizy przez następne pokolenia,

iii) obowiązek zgłaszania przez znalazcę uprawnionym organom przypadkowego odkrycia przedmiotów należących do dziedzictwa archeologicznego i udostępnianie ich dla przeprowadzenia badań.

C. Wprowadza wymóg nadzoru nad pracami archeologicznymi celem na zachowanie stanowisk archeologicznych, a nie na ich badanie wykopaliskowe, które jest metodą niszczącą (artykuł 3):

W celu zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz zagwarantowania naukowej rzetelności archeologicznych prac badawczych każda Strona zobowiązuje się:

i) stosować procedury upoważniające do przeprowadzenia oraz nadzoru wykopalisk i innych prac archeologicznych w taki sposób, aby:

a) zapobiec wszelkim nielegalnym wykopaliskom oraz przemieszczeniu przedmiotów dziedzictwa archeologicznego,

b) zapewnić, aby archeologiczne wykopaliska i poszukiwania były przeprowadzane w sposób naukowy i pod warunkiem, że:

- w miarę możliwości będą stosowane nieszkodliwe metody badania,

- przedmioty dziedzictwa archeologicznego nie zostaną odkryte lub pozostawione podczas wykopalisk lub po ich zakończeniu bez zapewnienia odpowiedniego ich zabezpieczenia, konserwacji i ich zagospodarowania,

ii) zapewnić, aby wykopaliska i inne potencjalnie szkodliwe techniki były wykonywane jedynie przez wykwalifikowane, specjalnie upoważnione osoby,

iii) uzależnić od specjalnego wcześniejszego upoważnienia, jeżeli jest ono przewidziane przez prawo wewnętrzne danego państwa, użycie wykrywaczy metalu oraz jakiegokolwiek innych środków i metod wykrywania w poszukiwawczych pracach archeologicznych.

D. Wprowadza wymóg stosowania przez sygnatariuszy środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego stosowanie do okoliczności (artykuł 4).

E. Wprowadza wymóg uwzględnienia kwestii dziedzictwa archeologicznego w planach zagospodarowania przestrzennego na różnym etapie ich tworzenia (artykuł 5):

Każda Strona zobowiązuje się:

- i) do podejmowania próby pogodzenia i połączenia odpowiednich potrzeb archeologicznych oraz planów zagospodarowania przestrzennego poprzez zapewnienie archeologom uczestnictwa:
 - a) w tworzeniu założeń planowania, ukierunkowanych na zapewnienie wyważonej strategii mającej na celu ochronę, konserwację i podniesienie wartości terenów o wartości archeologicznej,
 - b) na różnych etapach planów zagospodarowania przestrzennego,
- ii) do zapewnienia, by archeolodzy, twórcy planów miejskich oraz regionalnych systematycznie konsultowali się w celu umożliwienia:
 - a) zmiany planów zagospodarowania, które mogą mieć niekorzystny wpływ na dziedzictwo archeologiczne,
 - b) zapewnienia właściwego czasu i środków na odpowiednie naukowe badania stanowisk w terenie i do publikacji wyników badań,
- iii) do zapewnienia, by ocena wpływu na środowisko i wynikające z tego decyzje w pełni uwzględniały stanowiska archeologiczne oraz ich otoczenie,
- iv) do zapewnienia - jeśli przedmioty dziedzictwa archeologicznego zostały znalezione podczas zagospodarowania terenu - ich konserwacji na miejscu, jeśli jest to możliwe,
- v) do zapewnienia, by publiczne udostępnienie stanowisk archeologicznych, szczególnie jakiegokolwiek ustalenia organizacyjne, niezbędne do przyjmowania większej liczby osób zwiedzających, nie miało niekorzystnego wpływu na archeologiczny i naukowy charakter takich stanowisk i ich otoczenie.

Można wnioskować, iż zapisy konwencji w dosyć nieszczęśliwy sposób ograniczono (artykuł 2) jedynie do obszaru znajdującego się pod jurysdykcją sygnatariusza. Jej stosowanie w wyłącznej strefie ekonomicznej nie wydaje się możliwe chociaż UNCLOS (art. 303) nakazuje ochronę dziedzictwa kulturowego ale ogranicza ją do wód terytorialnych i strefy przyległej (art. 149), tj. ogranicza jurysdykcję państw nadbrzeżnych w tym zakresie do obszaru tych wód. Wprawdzie art. 77 UNCLOS przyznaje uprawnienia państwom nadbrzeżnym do badania i eksploatacji jego zasobów naturalnych i żywych w wyłącznej strefie ekonomicznej ale trudno uznać obiekty dziedzictwa kulturowego za część zasobów naturalnych, w świetle artykułu 77 UNCLOS. Z Konwencji można jednak wywieść wniosek, iż instrumenty oceny oddziaływania na środowisko w obecnych warunkach prawnych mogą stanowić w miarę skuteczne narzędzie ochrony podmorskiego dziedzictwa kulturowego w rękach sygnatariuszy konwencji.

4.1.4. Inne konwencje wielostronne:

4.1.4.1. Konwencja Bońska - Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt z 23 czerwca 1979 roku¹⁴.

Polska i Szwecja są sygnatariuszami Konwencji wśród 113 innych państw z Europy Azji, Afryki, Południowej Ameryki i Oceanii (stan na 1 stycznia 2010 r.). Konwencja weszła w życie w Polsce w 1996 roku a w Szwecji w 1983 roku. Dokument ten wskazuje na konieczność podejmowania działań celem zmniejszania zagrożeń wobec gatunków wędrownych. W szczególności sygnatariusze zobowiązują się inicjować i realizować badania nad gatunkami wędrownymi, współdziałać w tych badaniach i popierać je, jak również podejmować starania dla zapewnienia bezwzględnej ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków wędrownych oraz podejmować starania w celu zawarcia porozumień dotyczących ochrony i zarządzania gatunkami wędrownymi, które mają niekorzystny stan zachowania i które mogłyby odnieść znaczne korzyści z międzynarodowej współpracy. W załączniku I konwencji wymieniono gatunki zagrożone wyginięciem, w stosunku do których sygnatariusze są zobowiązani do wprowadzenia ich ochrony, w tym, odtwarzania ich siedlisk, a także do zapobiegania wszelkim niekorzystnym oddziaływaniom na te gatunki oraz wprowadzenia zakazu wszelkich form ich pozyskania i pozyskania ich jaj. W załączniku II konwencji wymienione zostały gatunki wędrowne, których ochrona wymaga współpracy międzynarodowej. Zaleca się w stosunku do tych gatunków zawieranie, pod auspicjami konwencji, porozumień międzynarodowych, przyczyniających się do poprawy stanu zachowania tych gatunków. Polska jest sygnatariuszem dwóch z trzech porozumień obejmujących Bałtyk: ASCOBANS oraz EUROBAT. Polska nie przystąpiła natomiast jako jedyny kraj bałtycki do AEW – Porozumienia o ochronie afrykańsko-euroazjatyckich wędrownych ptaków wodnych. Szwecja podpisała wszystkie trzy porozumienia.

4.1.4.1.1 EUROBAT - Porozumienie o ochronie nietoperzy w Europie, podpisane w Londynie dnia 4 grudnia 1991 r.

¹⁴ Konwencja dostępna na http://www.mos.gov.pl/g2/big/2009_04/125ccc38d0fadef77284eae7ea7a91b7.pdf

Jest to porozumienie wynikające bezpośrednio z Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska) z 1979 r. Jego celem jest polepszenie ochrony nietoperzy w Europie. Porozumienie precyzuje podstawowe pojęcia dot. ochrony nietoperzy i struktur instytucjonalnych konwencji. Sygnatariusze przyjmują na siebie następujące obowiązki: wprowadzenie zakazu celowego odłowu, przetrzymywania lub zabijania nietoperzy, określenie stanowisk ważnych dla utrzymania stanu zachowania i ochrony nietoperzy, w tym ich schronienia i miejsc żerowisk, zapewnienie ochrony tych miejsc przed zniszczeniem lub zakłócaniem w nich spokoju, podejmowanie odpowiednich kroków w celu popularyzacji programu ochrony nietoperzy oraz zwrócenia uwagę opinii publicznej na wagę problemu ochrony nietoperzy, wyznaczenie instytucji odpowiedzialnej za dostarczanie informacji na temat ochrony i kontroli nietoperzy na poziomie krajowym oraz wprowadzenie programów badawczych związanych z ochroną i kontrolą populacji nietoperzy, wymianę doświadczeń z innymi sygnatariuszami, podjęcie starań, aby zastąpić wysoko toksyczne środki chemiczne, stosowane w konserwacji drewna, innymi bezpieczniejszymi dla nietoperzy substancjami.

4.1.4.1.2 ASCOBANS - Porozumienie o ochronie małych waleni Bałtyku i Morza Północnego, sporządzone w Nowym Jorku dnia 17 marca 1992 r.

Jest to porozumienie wynikające bezpośrednio z Konwencji o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska) z 1979 r. Jego sygnatariusze zobowiązują się do ścisłej współpracy w celu stworzenia i utrzymywania korzystnego stanu zachowania małych waleni. Porozumienie precyzuje podstawowe pojęcia dot. małych waleni i struktur instytucjonalnych konwencji.

Sygnatariusze zobowiązują się wyznaczyć organ koordynujący działania objęte porozumieniem oraz stosować na obszarze swojej właściwości środki ochrony, badania i kontroli określone w załączniku Plan Ochrony i Gospodarowania. Przewidziane są w tym planie następujące badawcze oraz administracyjne środki ochrony: ochrona i użytkowanie siedlisk, prowadzenie inspekcji, monitoringu i badań w tym badań pozwalających określić akweny o szczególnym znaczeniu dla przetrwania małych waleni, prowadzenie skutecznego systemu zbioru meldunków oraz zwierząt pozyskanych z przyłowów i badanie tkanek tych zwierząt, wprowadzenie zakazu wyłowu i uśmiercania małych waleni, a także obowiązku natychmiastowego wypuszczenia żywych i zdrowych zwierząt, w przypadku ich złowienia a wreszcie odpowiednie informowanie i edukacja opinii publicznej.

4.1.4.2. Komisja Helsińska

Polska i Szwecja są sygnatariuszami **Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z 1992 r.** (Konwencja Helsińska), która wprowadza obowiązek ochrony morskich i przybrzeżnych ekosystemów Bałtyku oraz zachowania różnorodności biologicznej. Na podstawie analizowanych przez ekspertów danych opracowywane są zalecenia do państw sygnatariuszy zobowiązujące do określonych działań na rzecz ochrony środowiska. Komisja Helsińska przyjmuje te rekomendacje, która mają charakter niewiążący, ale w wielu przypadkach są one transponowane na ustawodawstwo krajowe.

Najważniejszą z nich jest Rekomendacja 24/10 dot. wdrażania zintegrowanego morskiego i przybrzeżnego zarządzania działalnością człowieka w obszarze Morza Bałtyckiego. Rekomendacje te zachęcają Kraje Członkowskie do wdrażania zasad zintegrowanego zarządzania działalnością człowieka na obszarach przybrzeżnych i do rozszerzenia tychże zasad na obszary morskie, jak również do przestrzegania "podejścia ekosystemowego" w tymże zarządzaniu.

Kolejnym krokiem było przyjęcie w 2007 roku, Rekomendacji 28E/9 dot. opracowania ogólnych zasad mikroskalowego planowania przestrzennego na obszarach morskich Bałtyku (development of broad-scale marine spatial planning principles in the BSA). Zalecenie te zachęca Kraje Członkowskie do wypracowania wspólnych zasad dla makroskalowego planowania przybrzeżnego obszarów przybrzeżnych i morskich wspomagających ochronę środowiska bałtyckiego i jego sustensywne użytkowanie. Duży nacisk położony został na uzupełnianie danych przestrzennych w odniesieniu do bioróżnorodności, surowców naturalnych, przewozów morskich.

Spośród wielu innych rekomendacji HELCOMu, jako mające znaczenie dla planu Ławicy należy wymienić:

Zalecenie 15/5 (1994) – dot. systemu przybrzeżnych i morskich obszarów chronionych (BSPA), które zachęca kraje członkowskie do podjęcia odpowiednich kroków w celu ustanowienia systemu morskich i przybrzeżnych obszarów chronionych (BSPA), który będzie rozbudowywany w miarę zdobywania nowej wiedzy i informacji. Szczególny nacisk został położony na tworzenie takich obszarów na wodach morskich poza granicami mórz terytorialnych. Dla każdego z BSPA powinny powstać plany zarządzania zapewniające odpowiednią ochronę

środowiska i zrównoważone korzystanie z zasobów. Zaleca się wprowadzenie do planów zarządzania elementów monitoringu.

Zalecenie 17/3 (1996) – dot. informacji i konsultacji w procesie wnoszenia nowych instalacji wpływających na Morze Bałtyckie które zachęca kraje członkowskie do informowania i konsultowania z innymi krajami nowych instalacji mających szkodliwy wpływ na jakość środowiska Bałtyku oraz zaleca pełną współpracę pomiędzy krajami dzielącymi akwen czy dno wytyczone pod instalację w celu określenia wszelkich szkodliwych wpływów jeszcze przed podjęciem decyzji o wnoszeniu instalacji.

Zalecenie 19/1 (1998) – dot. wydobywania osadów z dna morskiego, które zachęca do wydobywania osadów zgodnie z opracowanymi wytycznymi oraz wykonywania oceny oddziaływania na środowisko przed uzyskaniem pozwolenia. Pozwolenia na wydobycie na obszarach wrażliwych powinny być wydawane jedynie pod określonymi warunkami (jak najmniejsze zniszczenia, możliwość regeneracji ekosystemów). Zaleca się prowadzenie monitoringu środowiskowego.

Zalecenie 19/17 (1998) – dot. środków stosowanych w celu zwalczania zanieczyszczeń z instalacji morskich, które zachęca aby dla każdej z instalacji położonych na obszarach morskich został opracowany plan na wypadek powstania zanieczyszczeń i określa cele i zasady tychże planów.

Zalecenie 21/4 (2000)– dot. ochrony zagrożonych morskich i przybrzeżnych biotopów bałtyckich, które zachęca do uaktualnianie zapisów prawnych zapewniających ochronę morskim i przybrzeżnym biotopom lub stosowanie odpowiednich (zróżnicowanych) narzędzi prawnych zapewniających ochronę biotopów. Pierwszeństwo w tym procesie powinny dane mieć biotopy oznaczone jako „krytycznie zagrożone” czy „bezpośrednio zagrożone” poprzez utratę powierzchni, wg klasyfikacji siedlisk Helcomu. Zaleca się wprowadzanie zakazu działalności mogącej naruszyć czy zniszczyć chronione siedliska - pozwolenia na prowadzenie działalności mogą być wydawane jedynie w przypadku gdy przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego lub gdy zostanie zapewniona tzw. kompensacja przyrodnicza. Każda działalność mogąca wpływać negatywnie na biotopy jeszcze nie przebadane powinna być poprzedzona rzetelną OOS, częścią której powinno być mapowanie tychże siedlisk. Zaleca się identyfikowanie i mapowanie bałtyckich biotopów wg klasyfikacji Helcomu (BSEP No 75).

Zalecenie 25/4 (2004)– dot. środków stosowanych w celu redukcji zanieczyszczeń z aqua- i marikultur, które określa jakie rozwiązania „Najlepszej Dostępnej Technologii” (BAT) oraz „Najlepszej Praktyki Ekologicznej” (BEP) powinny być wdrażane w słono- i słodkowodnych hodowlach ryb (za wyjątkiem małych hodowli lądowych, z produkcją nie przekraczającą 1000 kg/rok i stawów używających naturalnych nawozów). Rekomendacje zalecają również aby narzędziem przypisującym odpowiednie obszary pod tę działalność oraz rozwiązującym konflikty przestrzenne było planowanie regionalne. Sugeruje się, iż hodowle ryb nie powinny być sytuowane na obszarach o funkcji ochrony przyrody, jeśli klóciłoby się to z celami tejsze ochrony.

4.2. PRAWODASTWO SZWEDZKIE

W szwedzkim systemie planistycznym, podobnie jak w Polsce, istnieje podział praw i obowiązków pomiędzy poziomy: krajowy, regionalny i lokalny. Oprócz obowiązującego prawa (jak np. Prawo Budowlane i o Planowaniu Przestrzennym czy *Ustawa o Środowisku*) istnieje cały szereg zasad ustanowionych na poziomie międzynarodowym czy krajowym dotyczących planowania przestrzennego na obszarach przybrzeżnych, takie jak prawo wstępu na cudzy teren, ochrona plaży, obszary zainteresowania państwa czy jakościowe cele ekologiczne (JCE). Istnieją też ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym terenów podlegających ochronie z tytułu wartości przyrodniczych czy kulturowych w rezerwach przyrodniczych i morskich.

W szwedzkim systemie planistycznym rozróżniamy dwa rodzaje regulacji, przepisy tj. regulacje określone w aktach prawnych oraz wytyczne stanowiące przez różne dokumenty polityczne. Różnią je środki i instrumenty kontroli. Przepisy (regulacje prawne) są prawnie wiążące, jak np. plany szczegółowe, normy jakości środowiska, przepisy obowiązujące w rezerwach przyrody, etc. W przeciwieństwie do nich wytyczne wyrażają intencje decydentów odnośnie np. kierunków wykorzystania przestrzeni morskiej i lądowej w planach ogólnych gmin albo ponadlokalnych celów publicznych np. jakościowych celów ekologicznych i środowiskowych. Prawo wstępu na cudzy teren jest przykładem jak ważnym jest różnicowanie pomiędzy prawnie obowiązującymi zapisami a interesem społecznym. Społeczeństwo ma prawo wstępu i użytkowania pewnych typów przestrzeni (również prywatnych), lecz jeśli czyjeś ulubione miejsce w lesie (do zbioru owoców leśnych) zostanie zgodnie z prawem zniszczone przez wycinkę dokonaną przez właściciela, to nie należy się żadna rekompensata z tego tytułu.

Jeśli chodzi o planowanie miejskie, najważniejszym dokumentem zarówno na poziomie krajowym, regionalnych czy lokalnych jest tzw. plan ogólny (kompleksowy). Planowanie przestrzenne praktykowane przez jednostki rządowe czy administracyjne dotyczy całego kraju lub regionów i jest kształtowane przez różne ramy prawne i regulacje. Zarządzanie obszarami przybrzeżnymi nie leży w kompetencjach jednej instytucji czy poziomu planistycznego. Administracja publiczna posiadająca uprawnienia w tym zakresie to np.: Centralny Urząd Budownictwa i Gospodarki Mieszkaniowej, Szwedzka Agencja Ochrony Środowiska, Centralny Urząd ds. Rybołówstwa, Centralny Urząd ds. Transportu Morskiego czy Centralny Urząd ds. Obszarów Wiejskich. W Szwecji nie istnieje prawo właściwe tylko dla obszarów przybrzeżnych, za wyjątkiem ochrony plaży, ale istnieją dokumenty polityczne dotyczące tego obszaru takie jak np.: Szwedzka Krajowa Strategia Rozwoju Zrównoważonego czy Szwedzkie Jakościowe Cele Ekologiczne oraz dodatkowo gminne plany ogólne, celem których jest kształtowanie rozwoju i przestrzeni.

W Szwecji prawo środowiskowe i planistyczne zakłada, że wykorzystanie przestrzeni powinno brać pod uwagę najlepsze przeznaczenie danego obszaru jak i potrzeby jego wykorzystania. Prawo wykorzystania zasobów żywych jest zapisane w Prawie Budowlanym i o Planowaniu Przestrzennym z 1987 roku. Kształtuje ono zasady planowania przestrzennego na lądzie i wodzie, wprowadzając takie regulacje jak pozwolenie na budowę, pozwolenie gruntowe, pozwolenie na rozbiórkę. Ustawa reguluje różne formy planistyczne, np.: plany ogólne (kompleksowe), plany szczegółowe, postanowienia lokalne czy plan własności terenu, określa procedury tworzenia tych dokumentów oraz określa w jaki sposób interes społeczny powinien być brany pod uwagę przy planowaniu zagospodarowania obszarów lądowych i morskich.

Ustawa o Środowisku zawiera przepisy o ochronie środowiska obowiązujące od 1999. Ustawa ta jest prawem ramowym co oznacza, że przepisy nie są dokładne i że ustawa nie podaje szczegółowych rozwiązań w kwestiach spornych. Jej głównym celem jest promowanie rozwoju trwałego i zrównoważonego (sustensywnego). Składa się ona z trzech części – cele i priorytety rozwoju sustensywnego; zasady ochrony przyrody oraz postanowienia dot. działalności mającej wpływ na środowisko, nadzór, itp. Ustawa o Środowisku nie tylko promuje ochronę środowiska ale stanowi podstawę przy podejmowaniu decyzji o zmianie użytkowania obszarów lądowych czy morskich w Szwecji. Prawo Budowlane i o Planowaniu Przestrzennym oraz Ustawa o Środowisku tworzą podstawowe ramy poziomej integracji międzysektorowej dotyczącej np. rybołówstwa, rolnictwa, leśnictwa czy sektora energetycznego.

Obszary przybrzeżne oraz plaże są chronione przez prawo ochrony plaży. Celem ochrony plaży jest zapewnienie ochrony środowiska naturalnego oraz zapewnienie społeczeństwu dostępu do miejsc rekreacji. Potrzeba planowania i utrzymania plaż jako obszarów wolnych od prywatnej zabudowy pojawiła się już w latach 30. Zasady ochrony plaży są zapisane w 7 rozdziale Ustawy o Środowisku. Odnoszą się one do morza, jezior i rzek i obejmują obszar położony do 100 m od linii brzegowej (także dno i toń wody). Obszar objęty ochroną może być poszerzony do 300 m przez władze regionalne. Obszary szczególnie wartościowe (np. Obszary Natura 2000, obszary zainteresowania państwa, rezerваты przyrody) powinny być planowane z wielką ostrożnością. Rezygnacja z ochrony plaż jest uznawana za kwestie wyjątkową. Jeśli gmina odmówi uchylecia reżimu ochrony, wnioskodawca może się odwołać do władz regionalnych. Szwedzka Agencja Ochrony Środowiska także ma prawo odwołać się od decyzji wydanych w tym zakresie motywując to interesem publicznym. Odwołanie od decyzji gminnych jest kierowane do regionalnych. Odwołanie od decyzji władz regionalnych jest kierowane do Środowiskowych Sądów Odwoławczych (the Environmental Court of Appeal).

Ustawa o Środowisku określa pewne obszary zainteresowania państwa. Są to obszary geograficzne, które posiadają taką wartość, że z perspektywy krajowej wymagają ochrony konserwatorskiej (zarówno ze względu na potencjał ekonomiczny jak i wartości przyrodnicze). Zainteresowanie państwa obejmuje różne obszary działalności takie jak środowisko kulturalne, ochrona przyrody, aktywna rekreacja, komunikacja itp. Obszary te powinny być brane pod uwagę w planowaniu na poziomie lokalnym, a za ich ochronę odpowiedzialne są władze lokalne. Obszary te również powinny być rozważane w procesie tworzenia lokalnych planów (szczegółowych) zagospodarowania przestrzennego, w dialogu pomiędzy poziomem krajowym i lokalnym.

W 1999 roku Parlament Szwedzki uchwalił szesnaście krajowych jakościowych celów ekologicznych (JCE). Cele dotyczą tych właściwości szwedzkiej przyrody i kultury, które są niezbędne do sustensywnego rozwoju społecznego. Są one sformułowane ogólnie i muszą być doprecyzowane celami cząstkowymi i regionalnymi. Wypracowane propozycje celów cząstkowych i działań dla ich osiągnięcia leży w gestii Rady ds. JCE, pod nadzorem Szwedzkiej Agencji Ochrony Środowiska. Cele cząstkowe mają ułatwiać codzienne działania ekologiczne, wyznaczając kierunki i perspektywę czasową (np. do 2010 hałas powodowany ruchem łodzi będzie zminimalizowany na obszarach przybrzeżnych).

Urzędy regionalne (powiatowe) reprezentują interesy państwa na poziomie regionalnym i odpowiadają za ich koordynację w procesie planowania. Urzędy współpracują ściśle z gminami i mają możliwość unieważniać ich plany ogólne i żądać sporządzenia nowych pod pewnymi warunkami. Obowiązkiem urzędów regionalnych jest przekazywanie wiedzy, udzielanie wsparcia, kontrolowanie i interwencja. Ponadto administracja regionalna posiada kompetencje odnośnie regionalnej operacjonalizacji JCE i monitorowania ich realizacji na poziomie regionalnym.

4.3. PRAWODASTWO RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

4.3.1. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483)

Ustawa zasadnicza konstytuuje generalny obowiązek ochrony środowiska i przyznaje każdemu prawo dostępu do informacji o środowisku. Ochrona środowiska i rozwój zrównoważony znalazły się wśród fundamentalnych zasad – wartości jako podstaw ustroju państwa. (Rozdz. I, Art. 5).

4.3.2. Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej Dz.U.03.152.1503.

Najważniejszym aktem prawnym regulującym gospodarowanie i wszelkie formy aktywności człowieka w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej na Bałtyku jest ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

Wg art. 15 tej ustawy wyłączna strefa ekonomiczna obejmuje wody, dno morza i położone pod nim wnętrze ziemi na zewnątrz morza terytorialnego i przylegające do tego morza. Nie stanowi ona wprawdzie terytorium kraju, jednak Polsce (art. 17) przysługują w niej:

- suwerenne prawo rozpoznawania, zarządzania i eksploatacji zasobów naturalnych, zarówno żywych, jak i mineralnych, dna morza i wnętrza ziemi pod nim oraz pokrywających je wód, a także ochrona tych zasobów oraz suwerenne prawa w odniesieniu do innych gospodarczych przedsięwzięć w strefie;
- władztwo w zakresie: budowania i użytkowania sztucznych wysp, konstrukcji i innych urządzeń, badań naukowych morza, ochrony i zachowania środowiska morskiego;
- inne uprawnienia przewidziane w prawie międzynarodowym.

Oznacza to, co wydaje się bardzo istotne, iż ustawa przenosi na grunt polskiego prawodawstwa postanowienia międzynarodowych konwencji, ratyfikowanych przez Polskę w kwestiach bezpośrednio nie uregulowanych w niej samej.

Obce państwa korzystają w wyłącznej strefie ekonomicznej z wolności żeglugi i przelotu, układania kabli podmorskich i rurociągów oraz innych, zgodnych z prawem międzynarodowym, sposobów korzystania z morza, wiążących się z tymi wolnościami (art. 18).

Jak stanowi art. 19 ustawy w wyłącznej strefie ekonomicznej obowiązuje prawo polskie dotyczące ochrony środowiska.

Ustawa szczegółowo reguluje kwestie wnoszenia, udzielania pozwoleń na wnoszenie i wykorzystywanie w wyłącznej strefie ekonomicznej sztucznych wysp, wszelkiego rodzaju konstrukcji i urządzeń przeznaczonych do przeprowadzania badań naukowych, rozpoznawania lub eksploatacji zasobów, jak również w odniesieniu do innych przedsięwzięć w zakresie gospodarczego badania i eksploatacji wyłącznej strefy ekonomicznej, w szczególności wykorzystania w celach energetycznych wody, prądów morskich i wiatru, będące suwerennym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 22). W art. 23 określony jest tryb wydawania pozwoleń na wnoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich, określonych w art. 22, oraz przyczyny uniemożliwiające wydanie takiej zgody. Wśród nich ustawodawca wymienia zagrożenie dla:

- środowiska i zasobów morskich;
- interesu gospodarki narodowej;
- obronności i bezpieczeństwa państwa;

- bezpieczeństwa żeglugi morskiej;
- bezpiecznego uprawiania rybołówstwa morskiego;
- bezpieczeństwa lotów statków powietrznych;
- podwodnego dziedzictwa archeologicznego lub
- bezpieczeństwa związanego z badaniami, rozpoznawaniem i eksploatacją zasobów mineralnych dna morskiego oraz znajdującego się pod nim wnętrza ziemi.

Natomiast układanie i utrzymywanie podmorskich kabli i rurociągów w wyłącznej strefie ekonomicznej wymaga uzgodnień z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, który w tym zakresie wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw środowiska (art.27). Oznacza to, iż brak zgody na lokalizację kabli i rurociągów może być uwarunkowany jedynie kwestiami ochrony środowiska, które zgodnie z definicją użytą dla celów SEA można traktować łącznie z dziedzictwem kulturowym.

Ustawa (art. 24) nadaje prawo dyrektorom urzędów morskich do ustanawiania wokół sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń strefy bezpieczeństwa, sięgającej nie dalej niż 500 metrów od każdego punktu ich zewnętrznej krawędzi, chyba że inny zasięg strefy jest dozwolony przez powszechnie przyjęte normy prawa międzynarodowego lub zalecony przez właściwą organizację międzynarodową oraz wprowadza wymóg (art. 25) podawania do publicznej wiadomości informacji o budowie sztucznych wysp, ustawianiu konstrukcji i urządzeń, ustanowieniu wokół nich stref bezpieczeństwa, jak również całkowitej lub częściowej likwidacji sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w urzędowych publikacjach Biura Hydrograficznego Marynarki Wojennej.

Ustawa (art. 29) reguluje także badania naukowe w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej i wprowadza wymóg uzyskania pozwolenia ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej (lub ministra właściwego do spraw rolnictwa dla badań dotyczących żywych zasobów morza) oraz wskazuje na sytuacje w których możliwe jest odmówienie wydania tego typu zgody tzn. jeżeli badania te:

- dotyczą bezpośrednio zasobów naturalnych strefy;
- wymagają drążenia dna, użycia środków wybuchowych lub wprowadzenia do środowiska morskiego substancji szkodliwych;
- wymagają budowy lub użytkowania sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń.

Według art. 34 ustawy do poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania zasobów mineralnych w polskich obszarach morskich stosuje się odpowiednie przepisy prawa geologicznego i górniczego oraz przepisy dotyczące ochrony środowiska morskiego, bezpieczeństwa żeglugi i życia na morzu.

Ustawa wprowadza wymogi dotyczące ochrony podmorskiego dziedzictwa kulturowego a w szczególności w (art. 35a) stanowi, iż przeszukiwanie wraków statków lub ich pozostałości może być dokonywane wyłącznie po uzyskaniu pozwolenia dyrektora właściwego urzędu morskiego i wskazuje na tryb uzyskiwania tego pozwolenia. Niestety Ustawa nie precyzuje w jaki sposób przepis ten miałby być egzekwowany wobec wraków ulokowanych w polskiej wyłącznej strefie ekonomicznej w świetle określonych w art.18 wolności przysługujących państwom obcym.

Ustawa przewiduje możliwość sporządzania planów przestrzennych obszarów morskich Rzeczypospolitej. Ustawa po poprawkach z 2003 roku planowaniu przestrzennemu obszarów morskich poświęca rozdział 9 składający się z dwóch artykułów: 37a i 37b. W ustawie tej określono:

- a) Organ przyjmujący tego typu plan i tryb jego przyjmowania – organem tym jest minister właściwy do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej działający w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw gospodarki morskiej, rybołówstwa, środowiska, spraw wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, a plan jest przyjmowany w drodze rozporządzenia,
- b) Listę kwestii jakie tego typu plan rozstrzyga (przeznaczenie obszarów morskich, zakaz lub ograniczenia w korzystaniu z nich, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego, kierunki rozwoju transportu i infrastruktury technicznej, obszary i warunki ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego),
- c) Organ sporządzający projekt planu – jest nim dyrektor urzędu morskiego,
- d) Wymóg sporządzenia prognozy oddziaływania na środowisko (OOS) jako obowiązkową część procesu planistycznego,

- e) Podmiot ponoszący koszty sporządzenia planu – jest nim albo budżet państwa albo inwestor realizujący inwestycje na morzu¹⁵,
- f) Konieczność wydania przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej rozporządzenia określającego wymagany zakres planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części tekstowej i graficznej, uwzględniającego w szczególności wymogi dotyczące materiałów planistycznych, rodzaju opracowań kartograficznych, stosowanych oznaczeń, nazewnictwa, standardów oraz sposobu dokumentowania prac planistycznych.

Dodatkowo ustawa stanowi, że w przypadku istnienia planu zezwolenie na wznoszenie i wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń na polskim morzu terytorialnym, wodach wewnętrznych i w wyłącznej strefie ekonomicznej wydaje dyrektor właściwego urzędu morskiego (art. 23a) a w przypadku braku planu minister właściwy do spraw gospodarki morskiej (art. 23).

Istnienie planu natomiast nie wpływa na sposób prowadzenia uzgodnień dotyczących układania i utrzymywania podmorskich kabli i rurociągów – zezwolenia takie w odniesieniu do morskich wód terytorialnych i wewnętrznych wydaje dyrektor właściwego urzędu morskiego, a w odniesieniu do wyłącznej strefy ekonomicznej uzgodnieniem lokalizacji zajmuje się minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Istnienie planu nie ma także znaczenia dla eksploatacji zasobów mineralnych w polskich obszarach morskich i dla uprawiania turystyki i sportów wodnych, aczkolwiek artykuł 35 stwarza tu pewne możliwości odnośnie turystyki i sportów wodnych, których uprawianie powinno być zgodne z przepisami prawa polskiego.

Mimo, że zapisano w ustawie, że plan zagospodarowania obszaru morskiego rozstrzyga o określonych zagadnieniach, to jednak nie jest jasny status takiego planu – czy jest on indykatywny czy jest twardym prawem. Można jedynie stwierdzić, że nie jest on aktem prawa miejscowego takim jak np. plan miejscowy na lądzie. Nie jest też jasnym czy obowiązuje on innych Ministrów i ogranicza ich kompetencje w przypadku wydawania koncesji i pozwoleń.

W świetle zapisów art. 37a p.2 plany zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich *de facto* służyć mogą jedynie regulowaniu wznoszenia i wykorzystywania sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń oraz układania kabli i rurociągów na polskim morzu terytorialnym, wodach wewnętrznych i w wyłącznej strefie ekonomicznej. Plany te nie pozwalają np. ograniczyć wstępu do danych akwenów, poziomu hałasu, sposobów oświetlenia i wielu innych kwestii. Ustawa nie reguluje roli tych planów przy wyznaczaniu innych form przeznaczenia obszarów morskich, czy też jako regulatorów kierunków rozwoju transportu i infrastruktury technicznej na morzu.

Ustawa pomija także wymóg partycypacji w przygotowaniu planu i *de facto* ogranicza go do podmiotów administracji rządowej. Pomijane są interesy społeczności terytorialnych gminnych i wojewódzkich oraz osób prawnych i fizycznych. W sytuacji gdy władztwo nad przestrzenią morską jest sprawowane *de facto* przez administrację centralną (w imieniu społeczności całego kraju), ograniczenie uczestnictwa osób fizycznych w sporządzeniu planu (ograniczenie stopnia uwzględnienia interesów indywidualnych) wydaje się uzasadnione, gdyż w przeciwieństwie do przestrzeni lądowej osoby fizyczne nie są jej właścicielami. Natomiast niczym nie jest uzasadnione ograniczenie uczestnictwa osób prawnych mających interes w wykorzystaniu przestrzeni morskiej, wspólnot terytorialnych, których interesy mogą być różne od priorytetów administracji centralnej (konflikt interesów). Ustawa w obecnym kształcie, nie przewiduje *de facto* możliwości realnego identyfikowania i zapobiegania w toku procesu planistycznego konfliktom przestrzennym na obszarach morskich.

Nie zostały jak dotąd wydane przez ministra właściwego do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej przepisy wykonawcze do ustawy tj. rozporządzenie określające wymagany zakres planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części tekstowej i graficznej, uwzględniającego w szczególności wymogi dotyczące materiałów planistycznych, rodzaju opracowań kartograficznych, stosowanych oznaczeń, nazewnictwa, standardów oraz sposobu dokumentowania prac planistycznych. Stanowi to istotną barierę w przygotowaniu planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich. Istnieją projekty tego rozporządzenia z 2005r, 2008r. i 2010r, Nad dwoma pierwszymi prace przerwano w związku z planowaną zmianą ustawy o planowaniu

¹⁵ Koszty sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz opracowania prognozy oddziaływania na środowisko obciążają budżet państwa albo inwestora realizującego inwestycję, jeżeli ustalenia tego planu są bezpośrednią konsekwencją realizacji tej inwestycji.(Art. 37b. p.1 Ustawy)

i zagospodarowaniu przestrzennym. Pierwszy z nich był już nawet przedmiotem uzgodnień międzyresortowych i uzgodnień społecznych.

4.3.3. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2003 nr 80 poz. 717)

Ustawa ta posiada tylko nieliczne odniesienia do planowania przestrzennego na morzu. Art. 4 p.1a tej ustawy stanowi, że w odniesieniu do obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz sposób zagospodarowania i warunki zabudowy terenu określa się na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. Także art. 73 wprowadza do Ustawy o obszarach morskich RP i administracji morskiej wymóg opracowania planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej.

Ustawa znajduje się obecnie w fazie daleko idącej nowelizacji uwzględniającej także w bardziej precyzyjny sposób wymogi planowania przestrzennego na morzu. W znowelizowanej ustawie planowaniu przestrzennemu na morzu poświęcono rozdział 3a.

W szczególności projekt ustawy (art. 45d. p.1) przewiduje iż w planie zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich ustala się w szczególności:

- 1) przeznaczenie akwenów morskich;
- 2) system akwenów dla potrzeb transportu morskiego, w tym bezpieczeństwa żeglugi;
- 3) system akwenów chronionych, w tym akweny ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 4) rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością;
- 5) akweny stref zamkniętych czasowo lub trwale i ich stref ochronnych, w tym strefy o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej;
- 6) akweny występowania udokumentowanych bądź potwierdzonych wstępными badaniami i informacjami zamieszczonymi na mapach geologicznych złóż kopalin;
- 7) ograniczenia i dopuszczenia sposobu korzystania z przestrzeni morskiej.

Ponadto w art. 45 p.2 przewiduje się, iż w planie zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich uwzględniane będą cele i kierunki określone w długookresowej strategii rozwoju kraju i ustalenia średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz planu zagospodarowania przestrzennego kraju i programów (sporządzanych przez ministrów i centralne organy administracji rządowej, w zakresie swojej właściwości rzeczowej, zawierających zadania rządowe, służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i ponadregionalnym) a także wydane ważne pozwolenia, o których mowa w ustawie z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

4.3.4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880 z późn. zmian.)

Ustawa ta określa podstawowe cele i zasady ochrony przyrody i krajobrazu. Formy ochrony, w tym obszary Natura 2000, oraz zasady opracowywania planów ochrony dla tych obszarów są opisane w rozdziale 2. Ustawy. Ustawa wnosi o obowiązku przeprowadzania postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko inwestycji na obszarach Natura 2000, na zasadach określonych w Ustawie z dn. 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Art. 33, 34, 35),.

4.3.5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627)

Ustawa ta określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów. W Dziale III, Art. 97 mówi o ogólnych zasadach ochrony wód. Ochrona roślin i zwierząt jest omówiona w Dziale VIII. Dział VI dotyczy postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji, w tym inwestycji

na obszarach Natura 2000. Gdy planowane przedsięwzięcie może wpływać znacząco na obszar Natura 2000 i nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru, konieczne jest uzyskanie przez wnioskodawcę decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych (Art. 46, 47, 48). Przedsięwzięcia wymagające sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko są wymienione w Art. 51. Ochrona środowiska w kontekście zagospodarowania przestrzennego i realizacji inwestycji jest tematem Działu VII. Jeżeli ochrona elementów przyrodniczych nie jest możliwa należy podejmować działania mające na celu naprawę szkód poprzez kompensację przyrodniczą (Art. 75).

4.3.6. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (DZ.U. nr 199 z 2008 r., poz. 1227);

Ustawa ta przenosi na grunt polski postanowienia Dyrektywy 2003/35/WE dot. Oceny oddziaływania na środowisko oraz Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 dot. strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ustawa określa: zasady i tryb postępowania w sprawach: (a) udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, (b) ocen oddziaływania na środowisko, (c) transgranicznego oddziaływania na środowisko oraz zasady udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i organy administracji właściwe w ww. sprawach.

4.3.7. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. 1997 nr 54 poz. 348)

Ustawa określa założenia polityki energetycznej państwa i wskazuje iż powinny być one opracowane zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju kraju i określać w szczególności: działania w zakresie ochrony środowiska, rozwój wykorzystania niekonwencjonalnych, w tym odnawialnych źródeł energii (Art. 15).

4.3.8. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. 2005 r., Nr 228, poz. 1947, Nr 175, poz. 1462 i Nr 167, poz. 1398, Dz. U. z 2006 r., Nr 133, poz. 934, Nr 170, poz. 1217, Nr 190, poz. 1399 i Nr 249, poz. 1834, Dz. U. z 2007 r., Nr 21, poz. 125, Nr 82, poz. 556 oraz Dz. U. z 2008 r., Nr 138, poz. 865 i Nr 154, poz. 958)

Ustawa określa zasady i warunki: wykonywania prac geologicznych, wydobywania kopalni ze złóż, składowania odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych, z wyjątkiem składowania odpadów w odkrywkowych wyrobiskach górniczych, ochrony złóż kopalni, wód podziemnych i innych składników środowiska w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalni. W szczególności ustawa stanowi, iż działalność gospodarcza w zakresie: poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalni, wydobywania kopalni ze złóż, bezbiornikowego magazynowania substancji oraz składowania odpadów w górotworze, w tym w podziemnych wyrobiskach górniczych wykonywana w granicach obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej wymaga koncesji, której udziela minister właściwy do spraw środowiska w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej. Ustawa określa tryb udzielania koncesji, szczegółowe wymogi w tym zakresie oraz wskazuje, iż (art. 26b) odmowa udzielenia koncesji może nastąpić, jeżeli zamierzona działalność narusza wymagania ochrony środowiska, w tym związane z racjonalną gospodarką złożami kopalni, również w zakresie wydobywania kopalni towarzyszących bądź uniemożliwia wykorzystanie nieruchomości zgodnie z ich przeznaczeniem. Nie wspomina się w ustawie o innych zagrożeniach z tytułu udzielonych koncesji na obszarach morskich np. dla żeglugi, rybołówstwa czy infrastruktury liniowej.

4.3.1. Ustawa z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie (Dz.U.2004 nr 62, poz.574)

Ustawa określa zakres zadań, właściwość organów oraz tryb postępowania w sprawach:

- nadawania uprawnień do wykonywania rybołówstwa,
- racjonalnego wykonywania rybołówstwa, w tym ochrony żywych zasobów morza,
- kontroli i nadzoru nad wykonywaniem rybołówstwa i obrotem produktami rybołówstwa,
- oraz kwestie związane z prowadzeniem chowu lub hodowli ryb i innych organizmów morskich albo zarybiania w polskich obszarach morskich w szczególności z uzyskiwaniem zezwoleń na tego typu działalność.

Ustawa nadaje prawo (art. 55) okręgowym inspektorom rybołówstwa morskiego wydawania zarządzeń porządkowych, zawierających zakazy lub nakazy określonego zachowania jeżeli jest to niezbędne do ochrony żywych zasobów morza i zachowania porządku przy połowach.

4.3.2. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie sposobu i warunków wykorzystania ogólnej kwoty połowowej

Sposoby i warunki wykorzystania ogólnej kwoty połowowej na konkretny rok regulowane są rozporządzeniami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Obecnie obowiązuje rozporządzenie z dnia 3 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu i warunków wykorzystania ogólnej kwoty połowowej w 2010 r. (Dz. U. Nr 206, poz. 1594 oraz z 2010 r. Nr 43, poz. 248) zmienione rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2010 r. (Dz. U. z dnia 28 września 2010 r).

4.4. ANEKS: PRAWO TWARDE I MIĘKKIE

	Dziedzina	Prawo twarde	Prawo miękkie (zalecenia, wizje, rekomendacje)
1.	Żegluga	<p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.</p> <p>Konwencja ONZ Prawo Morza</p> <p>Konwencja COLREG</p>	<p>Zintegrowana Polityka Morska UE</p> <p>Rekomendacje HELCOMu</p> <p>Rekomendacje VASAB</p> <p>Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) ustanawiająca Bałtyk jako Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski</p>
2	Ochrona środowiska	<p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.</p> <p>Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody</p> <p>Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska</p> <p>Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko</p> <p>Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z 1992</p> <p>Dyrektywa 2003/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. (<i>EIA Directive</i>),</p> <p>Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko</p> <p>Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,</p> <p>Dyrektywa Rady 79/409/EWG z</p>	<p>Rekomendacje HELCOMu</p> <p>Plan Bałtycki HELCOMu</p> <p>Zintegrowana Polityka Morska UE</p> <p>Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) ustanawiająca Bałtyk jako Szczególnie Wrażliwy Obszar Morski</p>

		<p>dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa</p> <p>Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego</p> <p>Konwencja ONZ Prawo Morza</p> <p>Konwencja MARPOL</p> <p>Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji</p> <p>Konwencja OPRC</p> <p>Międzynarodowa konwencja dotycząca interwencji na pełnym morzu w razie zanieczyszczenia olejami 1969</p> <p>Konwencja o różnorodności biologicznej</p> <p>Konwencja Bońska</p> <p>EUROBAT</p> <p>ASCOBANS</p> <p>Konwencja z ESPOO</p> <p>Konwencja z Arhus</p>	
3	Dziedzictwo kulturowe	<p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.</p> <p>Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego</p>	Konwencja o ochronie podwodnego dziedzictwa kulturowego UNESCO
4	Rybołówstwo i marikultura	<p>Rozporządzenia UE</p> <p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.</p> <p>Ustawa z dnia 19 lutego 2004 r. o rybołówstwie</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi</p> <p>Konwencja ONZ Prawo Morza</p>	<p>Plan Bałtycki HELCOMu</p> <p>Zintegrowana Polityka Morska UE</p> <p>Komunikaty Komisji: KOM(2006) 360{SEK(2006) 868 oraz KOM(2008) 187[SEK(2008) 449]</p> <p>Rekomendacje HELCOMu</p>
5	Układanie instalacji	<p>Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.</p> <p>Konwencja ONZ Prawo Morza</p>	<p>Rekomendacje HELCOMu</p> <p>Rekomendacje VASAB</p> <p>Zintegrowana Polityka Morska UE</p> <p>Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego</p>

			Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) dotycząca standardów usuwania instalacji i konstrukcji morskich na szelfie kontynentalnym i wyłącznej strefie ekonomicznej
6	Wznoszenie sztucznych wysp, konstrukcji podwodnych i nawodnych	Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne Konwencja ONZ Prawo Morza	Rekomendacje HELCOMu Zintegrowana Polityka Morska UE Rekomendacje VASAB Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) dotycząca standardów usuwania instalacji i konstrukcji morskich na szelfie kontynentalnym i wyłącznej strefie ekonomicznej
7	Działalność wydobywcza	Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze Konwencja ONZ Prawo Morza	Rekomendacje HELCOMu Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) dotycząca standardów usuwania instalacji i konstrukcji morskich na szelfie kontynentalnym i wyłącznej strefie ekonomicznej
8	Planowanie przestrzenne	Ustawa z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	Rekomendacje VASAB Zintegrowana Polityka Morska i Rekomendacje UE Rekomendacje HELCOMu Program „Bałtyk 21”

12	17 26' 56,7883"	55° 32' 00,2077"
13	17 25' 18,6708"	55° 31' 52,4230"
4	17 20' 44,5300"	55° 32' 50,7397"
5	17 18' 45,1652"	55° 33' 13,8068"

Powierzchnia obszaru złoża kruszywa naturalnego „Południowa Ławica Środkowa” wynosi 25,64 km². Zasoby kruszywa ocenia się na około 56 mln t. Przewidywany okres eksploatacji wynosi 25 lat, przy dopuszczonym rocznym wydobyciu 2 mln t.

Prace eksploatacyjne prowadzone będą w obszarze o głębokościach 18 – 30 m.

Pole złożowe nr III i IV znajduje się bardzo blisko granicy polskiej strefy ekonomicznej.

Wydobywanie kruszywa będzie się odbywać za pomocą pogłębiarki nasiębniernej ssącej ze smokiem wleczonym. Ten typ statku pozwala na pozyskiwanie surowca z głębokości do 30m i średnicy kruszywa do 200mm.

Koncesja na wydobywanie kruszywa ze złoża „Południowa ławica Środkowa – Bałtyk Południowy” określa również warunki w obszarze tzw. „filara ochronnego” oraz przylegającej do niego strefy o szerokości 200m po stronie Królestwa Szwecji. Filar ochronny stanowi obszar znajdujący się pomiędzy złożem, a granicą rozdzielającą polską i szwedzką strefę ekonomiczną, o szerokości 170m i o miąższości 0,2m. Filar ochronny ma zabezpieczyć dno przed rozmywaniem i umożliwić szybką rekolonizację organizmów bytujących na dnie. W obszarze „filara ochronnego” nie przewiduje się prowadzenia eksploatacji złoża.

Koncesja nr 3/2006 zobowiązuje inwestora do wykonania szeregu badań i pomiarów oraz analiz zgodnie z warunkami w niej określonymi, tj.:

- I. Wykonania szczegółowej batymetrii (sondą wielowiązkową):
 1. w obszarze koncesji, filara ochronnego oraz w pasie szerokości 200m przylegającym do „filara ochronnego” po stronie Królestwa Szwecji przed rozpoczęciem prac wydobywczych oraz po upływie jednego roku;
 2. w polach nr IV, VI, VII, VIII, IX, w obszarze filara ochronnego oraz strefy 200metrowej po zakończeniu wydobywania;
- II. Podjęcia działań ograniczających powstawanie zawiesiny z rozmycia osadów spoistych (zalegających w spągu pola I, III, oraz w części IV) poprzez ograniczenie wydobywania do głębokości 0,2m ponad spągim złoża. W przypadku stwierdzenia obecności zawiesiny w wodzie morskiej (powstałej z rozmycia osadów spoistych, występujących pod złożem, głębokość wydobywania musi być skorygowana).
- III. Przed rozpoczęciem wydobywania przeprowadzenia inwentaryzacji zgrupowań makrozoobentosu w obszarze powyżej izobaty 20m. Liczba prób powinna odzwierciedlać zróżnicowanie batymetrii oraz charakteru dna.
- IV. Przeprowadzenia monitoringu przyrodniczego, polegającego na ocenie liczebności ptaków i ssaków morskich, ze szczególnym uwzględnieniem oddziaływania na stronę szwedzką. Obserwacje należy rozpocząć przed przystąpieniem do eksploatacji złoża i kontynuować w trakcie trwania prac a także dwa lata po zakończeniu prac w obszarach powyżej izobaty 20m, w okresie od października do maja, dwa razy w miesiącu.
- V. Prowadzenie eksploatacji w sposób nie dopuszczający do zniszczenia żerowiska ptaków zimujących po stronie Królestwa Szwecji (wydobywanie prowadzone etapami w kolejnych działkach eksploatacyjnych, począwszy od południowo-wschodniego krańca pola IX). Podstawowym wymogiem jest prowadzenie systematycznych kursów eksploatacyjnych, jeden obok drugiego zdejmujących kolejne warstwy kruszywa, aż do całkowitego wybrania zasobów wydobywalnych. Następnie wydobywaniu będzie podlegać kolejna działka eksploatacyjna. W spągu powinna zostać warstwa ochronna o miąższości 15cm, a dla pól I, II i części IV 20cm – w celu umożliwienia odtworzenia pierwotnej biocenozy.
- VI. Prowadzenie badań rekolonizacji dna po zakończeniu wydobywania w obrębie działek eksploatacyjnych, znajdujących się powyżej izobaty 20m, jeden raz na rok do momentu rekolonizacji dna.

Wszystkie wyniki badań i analizy muszą być sporządzane w języku polskim i szwedzkim i przedstawiane w formie pisemnej jako odrębne sprawozdania.

Etapowanie eksploatacji ma na celu uniknięcie całkowitego sposobu zniszczenia żerowiska ptaków zimujących na płyciźnie Södra Midsjöbanken. Struktura zgrupowań makrofauny, tryb życia i biologia bezkręgowców, występujących w obszarze Ławicy, pozwala sądzić, że nastąpi szybka rekolonizacja zakłóconego obszaru.

Realizacja zamierzenia nie spowoduje zmian warunków sedimentacji – erozji, transportu i akumulacji materiału po stronie szwedzkiej.

5.1.2. Konstrukcje i sztuczne wyspy

Obecnie na obszarze Ławicy Środkowej nie są zlokalizowane sztuczne wyspy, ani żadne konstrukcje.

5.1.3. Infrastruktura liniowa

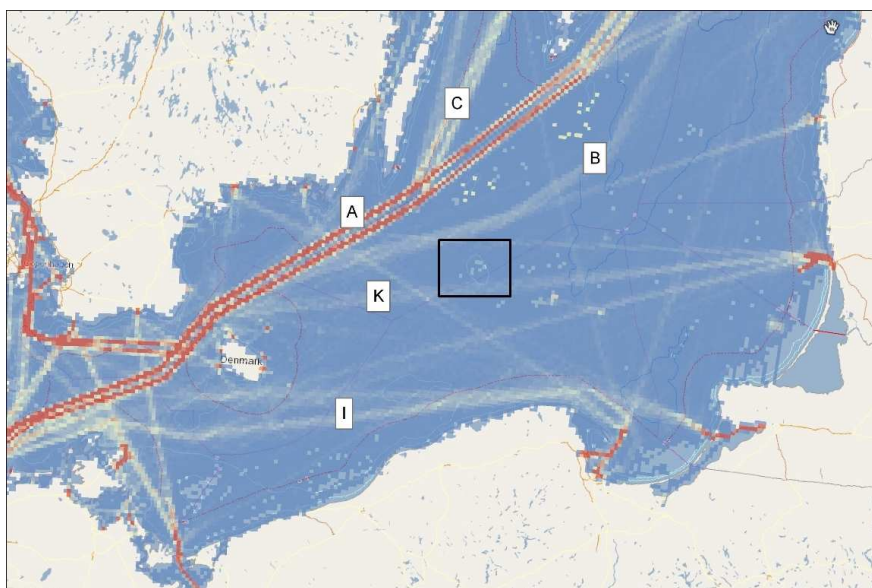
Na obszarze Ławicy Środkowej nie są zlokalizowane elementy infrastruktury liniowej w postaci kabli i rurociągów pozostających w użyciu. Przez obszar objęty planem przebiegają kable telekomunikacyjne, obecnie nie użytkowane.

5.1.4. Żegluga i autostrady morskie

W rejonie Bałtyku Środkowego przebiegają główne trasy żeglugowe łączące porty leżące poza Bałtykiem, oraz porty Bałtyku Zachodniego z portami Finlandii, Szwecji, Rosji, Estonii, Litwy, Łotwy i Polski. Trasy te pokazano na ryc. 5.1.1. W celu łatwiejszego opisu oznaczono je literami.

Dane na załączonych mapach określono na podstawie:

- Mapy natężenia ruchu, Królewskie Duńskie Biuro Nawigacji i Hydrografii.
- Danych o ruchu statków: Storebelt, lata 1994–2006, Admiralicja Floty Duńskiej.
- Danych o ruchu statków: Drogda, lata 1995–2006, Królewskie Duńskie Biuro Nawigacji i Hydrografii.

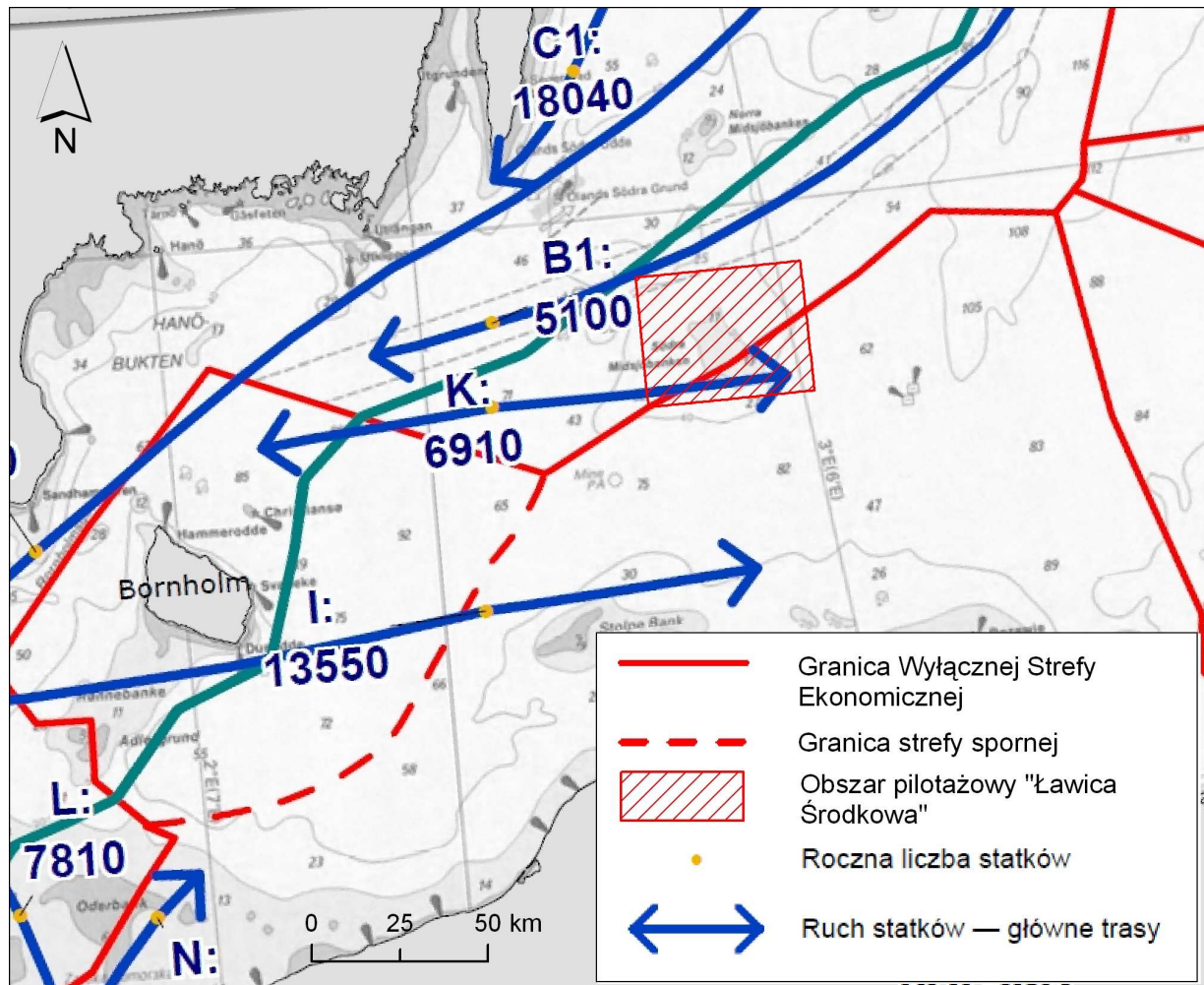
Ryc. 5.1.1. Główne trasy ruchu statków w rejonie Ławicy Środkowej

Źródło: AIS Rejestracja ruchu statków w grudniu 2007 roku, <http://maps.helcom.fi/website/mapservice/index.html> (dostęp 25.01.2011)

Opis tras żeglugowych przechodzących w rejonie Ławicy Środkowej (zob. też ryc. 5.1.2 i 5.1.3):

- **Trasa A:** główna trasa żeglugowa dla ruchu międzynarodowego przez Morze Bałtyckie z Bałtyku Zachodniego (Basenu Arkońskiego) do Finlandii, Szwecji, Estonii, Łotwy i Rosji. Jest to najczęściej używana trasa na Morzu Bałtyckim – rocznie przepływa nią 53 tys. statków. Głównie są to statki transportowe (60%), tankowce (15%), inne (25%).
- **Trasa B:** główna międzynarodowa trasa żeglugowa przez wody głębokie do Gotlandii łącząca dwa systemy rozgraniczenia ruchu na północy (półwysep Kopu) i na południu (cieśnina Bornholmska) Trasa ta wykorzystywana jest przede wszystkim przez tankowce (67%), frachtowce (15%), inne (18%). Rocznie przepływa tą trasą 5,1 tys. statków.

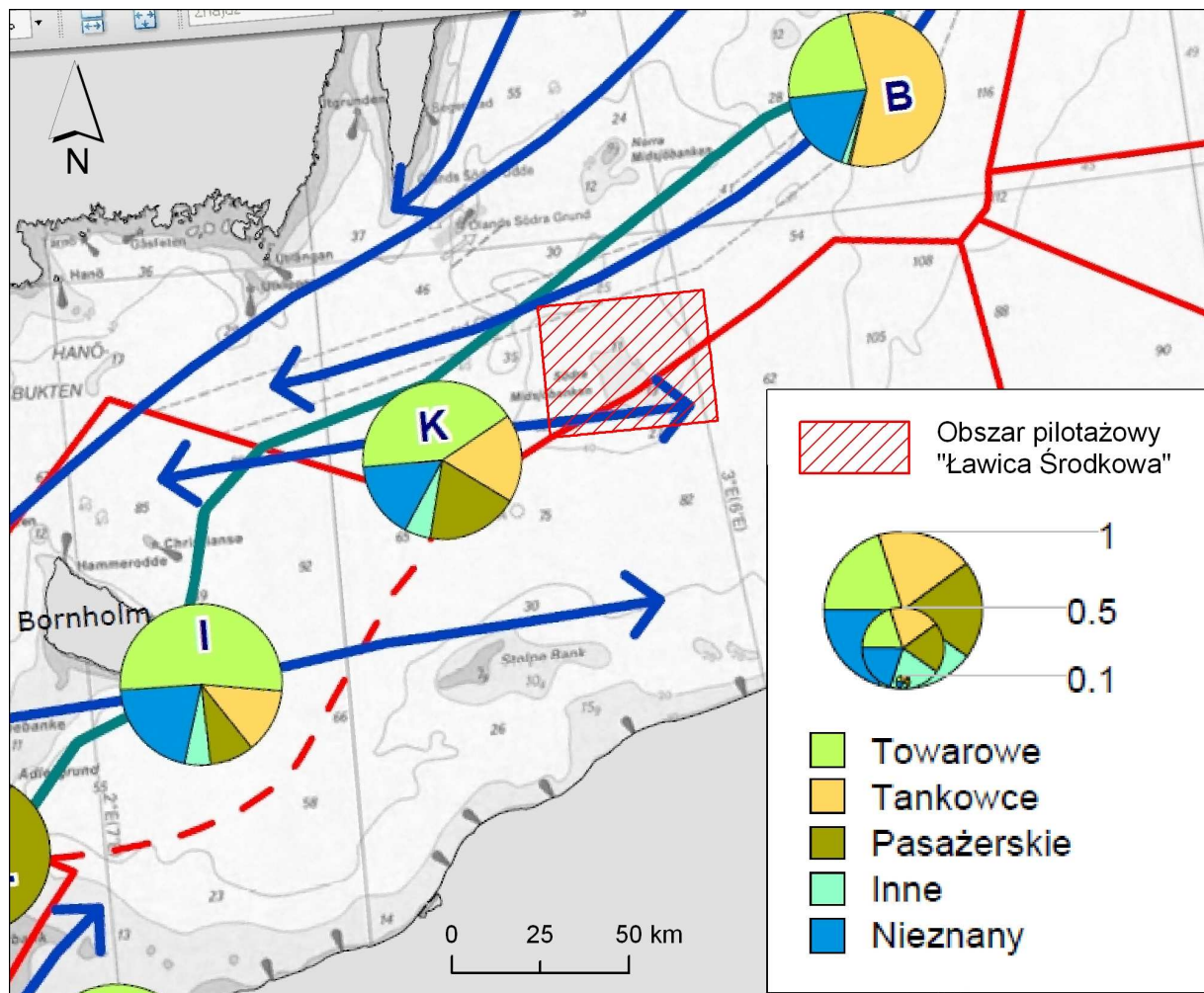
- **Trasa C:** często używana trasa, która przechodzi między wyspą Gotland, a stałym lądem (półwyspem Skandynawskim) oraz wyspą Oland. Wiedzie ona do Sztokholmu i dalej do portów Zatoki Botnickiej. Rocznie przepływa nią 18 tys. statków. Stanowi odgańlenie trasy A.
- **Trasa K:** często używana trasa ze wschodu na zachód przechodząca na północ od Bornholmu. Wychodzi z trasy A i prowadzi do portów Litwy i Łotwy. Przebiega poniżej Ławicy Środkowej. Rocznie przepływa nią około 7 tys. statków. Są to głównie statki towarowe (40%), tankowce (20%) i inne.
- **Trasa I:** druga często używana trasa, przechodząca ze wschodu na zachód na południe od Bornholmu wiodąca do polskich i rosyjskich portów południowego Bałtyku. Rocznie przepływa nią około 13,5 tys. statków. Głównie są to frachtowce (53%), tankowce (13%), pasażerskie (9%) i inne.

Ryc. 5.1. 2. Roczna liczba statków na głównych szlakach żeglugowych – stan aktualny na 2006 r.

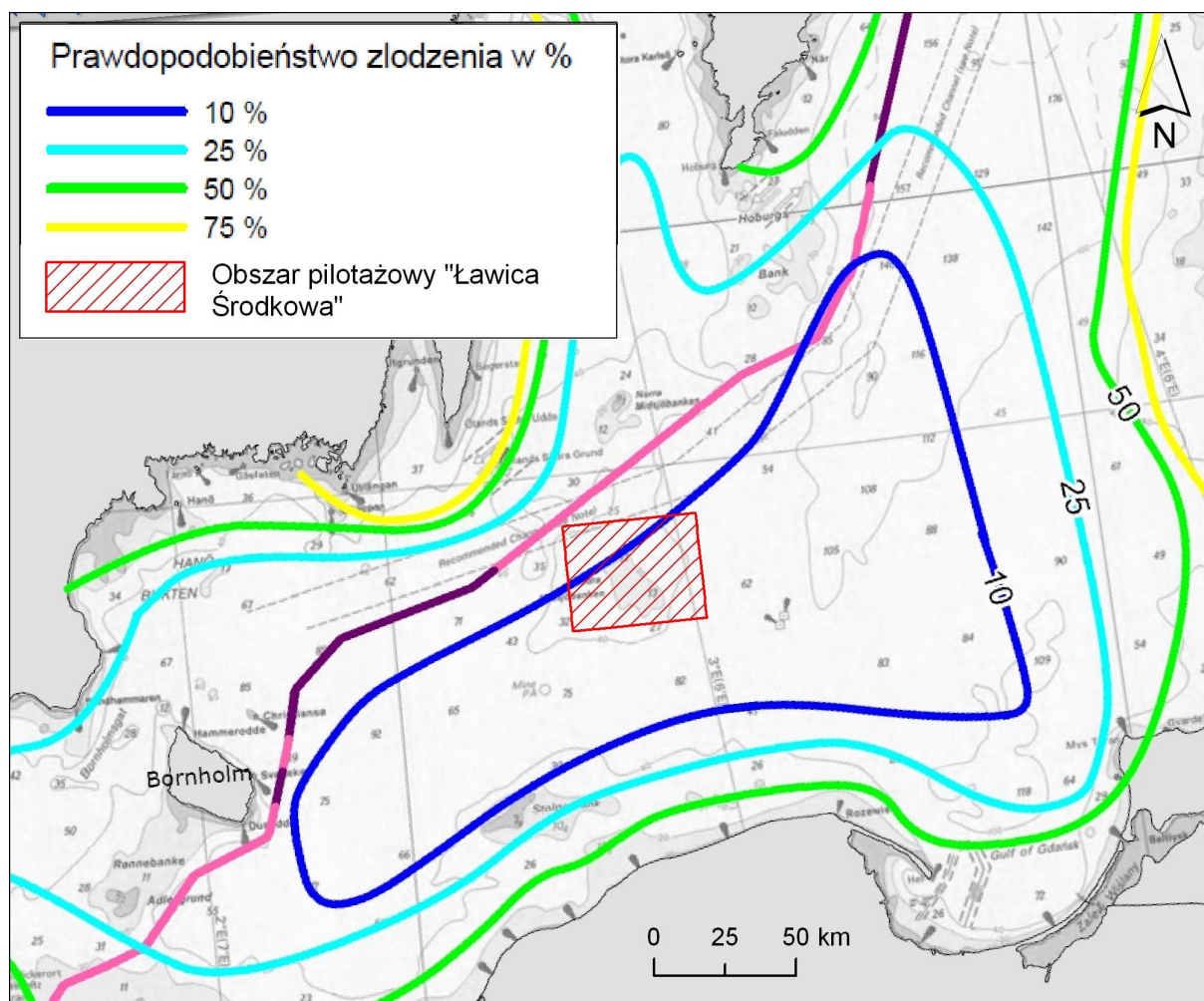
Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępna na www.nord-stream.com. (mapa SH-2)

Ze względu na rozkład głębokości minimalnych w rejonie Ławicy Środkowej (około 13 metrów), zupełnie nieodpowiednim dla bezpiecznego przejścia dużych statków bezpośrednio nad Ławicą, stanowi ona rejon o znacznie mniejszym natężeniu ruchu dużych statków handlowych i tankowców. Powoduje to przeniesienie ich tras przejścia na obszary na północ i południe od Ławicy.

Ryc. 5.1.3. Rozkład typów statków na głównych szlakach żeglugowych – stan aktualny na 2006 r.

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępna na www.nord-stream.com, (mapa SH-4)

Ryc. 5.1.4. Prawdopodobieństwo wystąpienia pokrywy lodowej

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępna na www.nord-stream.com, (mapa ME-1)

Na północ od Ławicy Środkowej przebiega trasa łącząca Zachodni Bałtyk z portem Kłajpeda głównie używana przez duże tankowce.

Na południe od Ławicy Środkowej przebiega trasa łącząca port Kłajpeda z portami południowego Bałtyku – głównie portami Świnoujście, Sassnitz i Mukram. Głównymi użytkownikami tej trasy są promy towarowo-kolejowe (Mukram-Kłajpeda) i statki towarowe.

Od strony zachodniej Ławicy Środkową omija trasa promowa łącząca porty Zatoki Gdańskiej ze Szwecją (port Karlskrona) a od wschodnie – Gdańsk ze Sztokholmem.

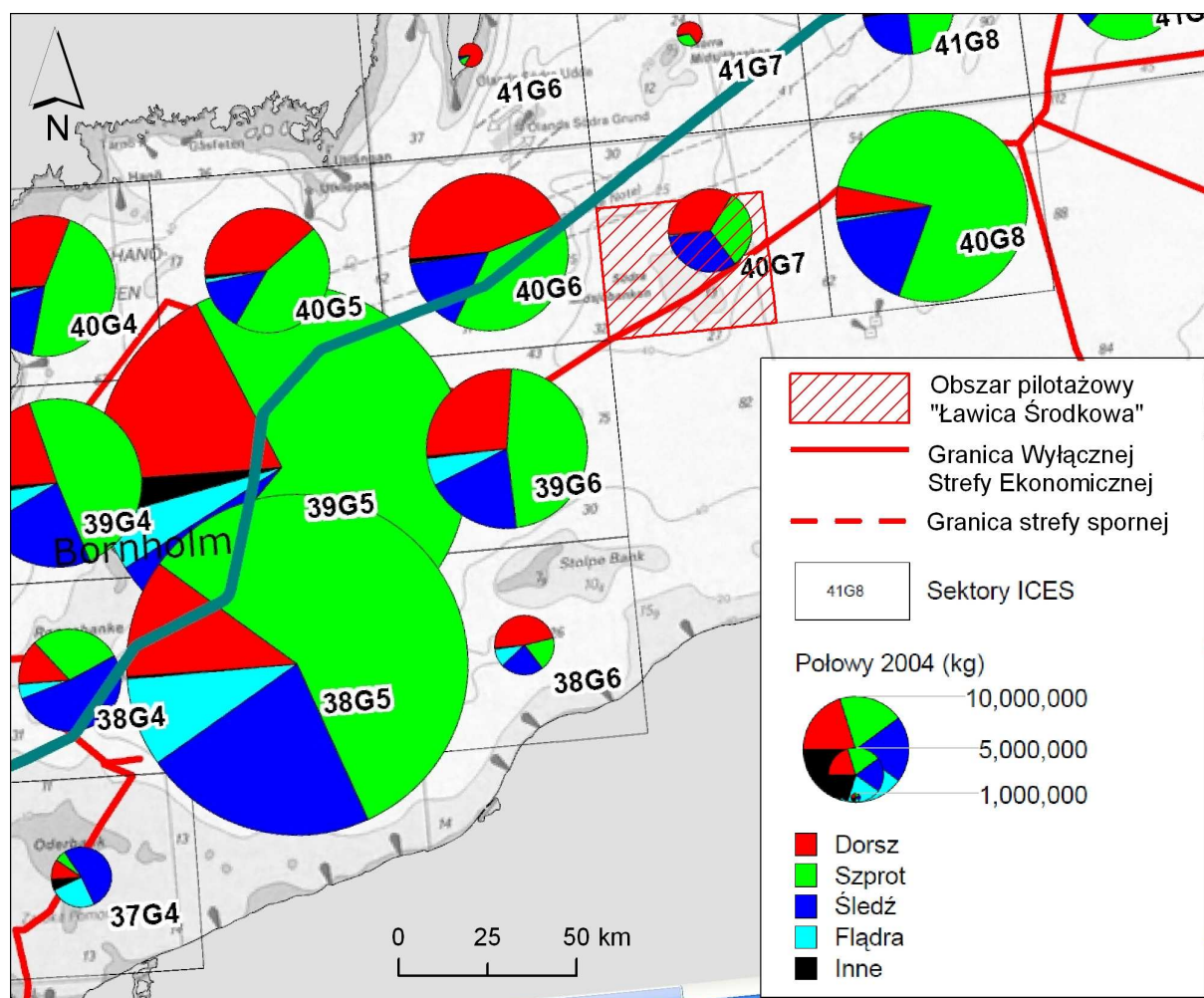
Żadna z powyższych tras nie ma charakteru autostrady morskiej. Również nie ustawiono na tych trasach w ich odcinkach przecinających obszar Ławicy Środkowej torów wodnych, systemów rozgraniczenia ruchu (TSS)¹⁶ oraz systemu tras zalecanych.

Z nawigacyjnego punktu widzenia obszar Bałtyku w rejonie Ławicy Środkowej jest atrakcyjny do żeglugi w okresie zimy, gdyż statystycznie rejon ten bardzo rzadko pokryty jest pokrywą lodową utrudniającą żeglugę (ryc.5.1.4). Nawet w okresie tzw. ostrych zim nie stwierdza się tam obecności pokrywy lodowej (nawet tej poniżej 10 cm grubości). Występują tam tylko dryfujące pola lodowe pchane wiatrem (głównie z kierunków wschodnich i północnych).

¹⁶ Systemy rozgraniczenia ruchu (TSS – Traffic Separation Schemes) na Bałtyku istnieją w Zatoce Fińskiej na południowym krańcu Gotlandii, Zatoce Gdańskiej, kierują one statki wzdłuż odrębnych, równoległych tras.

5.1.5. Rybołówstwo

Aktywność floty rybackiej w rejonie Ławicy Środkowej jest umiarkowana. Obszar ten znalazł się wewnątrz sektora ICES nr 40G7. Intensywność połowów pokazuje ryc. 5.1.5. Wielkość połowów pośrednio dostarcza informacji na temat ilości jednostek łowiących, a gatunek łowionych ryb – określa wielkość tych jednostek. Z dostępnych informacji wiadomo, że okresowo łowią tam jednostki polskie, szwedzkie, estońskie i duńskie. Są to średnie i duże kutry trałujące dobrze wyposażone w sprzęt nawigacyjny i radary. Ich wpływ na bezpieczeństwo żeglugi w tym rejonie jest niewielkie.

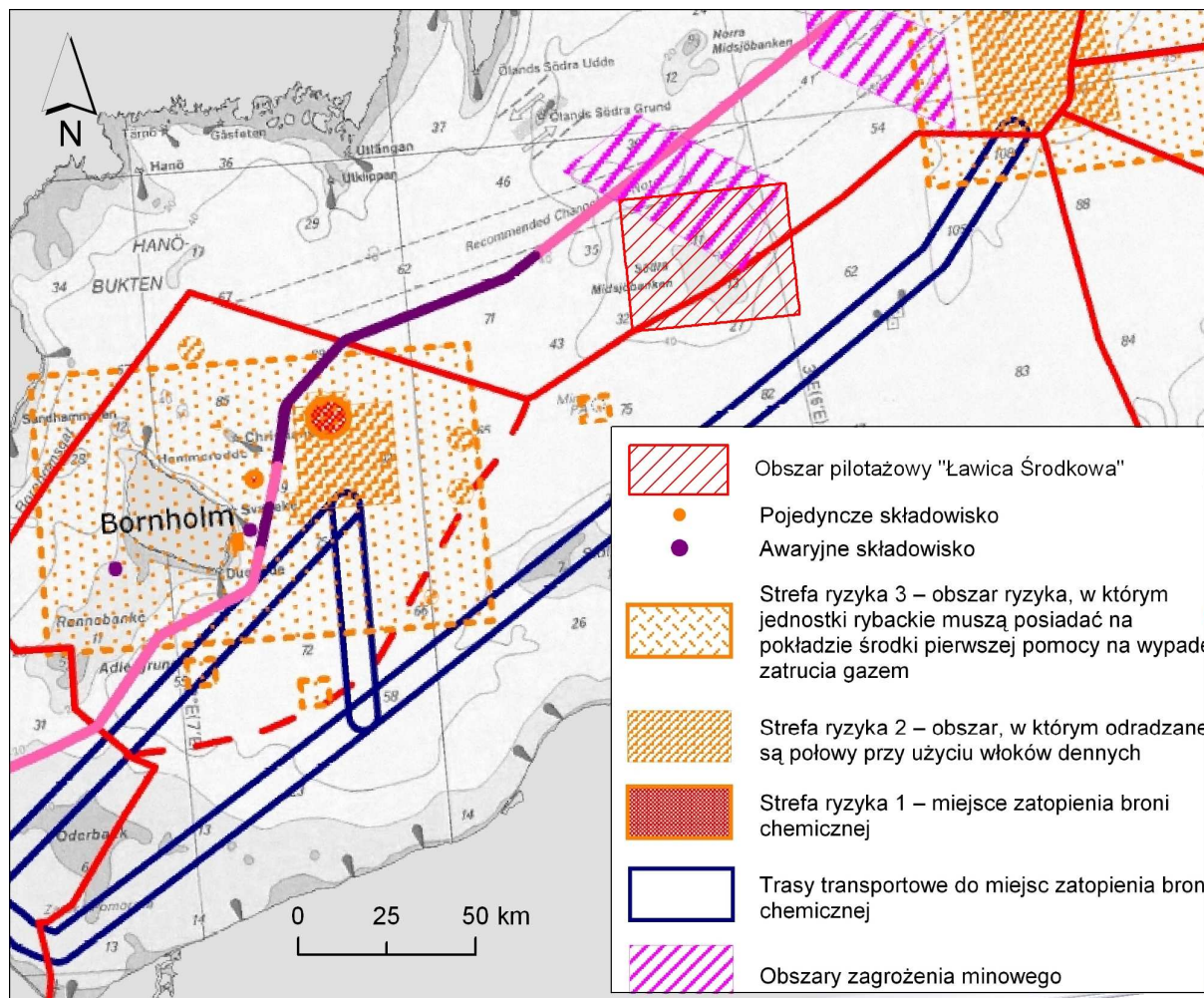

Ryc. 5.1.5 Całkowita wielkość połowów wg gatunków w kwadratach ICES w 2004r

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępna na www.nord-stream.com, (mapa FC-8)

5.1.6. Zagrożenia militarne

W okresie II wojny światowej, na północ od Ławicy, znajdowało się pole minowe. Pomimo zlikwidowania w okresie powojennym bezpośredniego zagrożenia pochodzącego od pola minowego – nadal uznaje się ten rejon za rejon zagrożenia minowego (ryc. 5.1.6).

Ryc. 5.1.6. Obszary występowania amunicji konwencjonalnej

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępna na www.nord-stream.com, (mapa MU-1)

5.2. FUNKCJE WSKAZYWANE W STRATEGICZNYCH DOKUMENTACH PLANISTYCZNYCH

Jak na razie powstały tylko dwa opracowania planistyczne sensu stricto obejmujące obszar Ławicy Środkowej i odnoszące się do możliwych funkcji jej zagospodarowania przestrzennego. Są to w kolejności powstania: ekspertyza na rzecz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego autorstwa Szefflera i Furmańczyka z 2008 roku zatytułowana *Zagospodarowanie i przestrzenne aspekty rozwoju strefy przybrzeżnej Bałtyku, zarówno strefy wód terytorialnych (12 milowej) jak i wyłącznej strefy ekonomicznej (EEZ)*¹⁷ oraz opracowanie dotyczące głównych konfliktów i potencjałów rozwojowych polskich obszarów morskich w Kompendium Morskiego Planowania Przestrzennego VASAB z 2009 roku¹⁸ (*Main potential and conflicts in Polish sea space*).

Zarówno polska Koncepcja Przestrzennego zagospodarowania Kraju (KPZK) czy Długookresowa Strategia Rozwoju Przestrzennego VASAB jak i istniejące dokumenty analityczne (np. atlas siedlisk dna polskich obszarów morskich¹⁹, analizy projektu Balans) są albo na zbyt wysokim szczeblu abstrakcji, co nie pozwala

¹⁷ Szeffler K., K. Furmańczyk, 2008, *Zagospodarowanie i przestrzenne aspekty rozwoju strefy przybrzeżnej Bałtyku, zarówno strefy wód terytorialnych (12 milowej) jak i wyłącznej strefy ekonomicznej (EEZ)*, [w:] *Ekspertyzy do Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2008-2033*. Saganowski K., Zagrzejewska-Fiedorowicz M., Żuber P. (red.). tom IV, MRR, Warszawa.

¹⁸ Zaucha J., M. Matczak, J.Gajewski *Main potential and conflicts in Polish sea space*, w: Zaucha J., Cieślak A., Ścibior K., Jakubowska P., Stańkiewicz A. (red.) „Compendium on Maritime Spatial Planning Systems in the Baltic Sea Region”, Instytut Morski w Gdańsku, Gdańsk 2009, ISBN978-83-85780-96-0, s. 104-113

¹⁹ Publikacja jest jednym z wyników projektu „Przyrodnicze uwarunkowania planowania przestrzennego w polskich obszarach morskich z uwzględnieniem sieci Natura 2000” objętego wsparciem udzielonym przez Islandię, Lichteinstein i Norwegię poprzez środki Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, 2009.

na wnioskowanie o konkretnych funkcjach dla Ławicy Środkowej, lub też nie proponują funkcji jako takich zatrzymując się na analizie uwarunkowań. Dlatego niniejsze opracowanie wykorzystuje jedynie ekspertyzy Szefflera i Furmańczyka²⁰ oraz Zauchy, Matczak i Gajewskiego²¹ z naciskiem na tę pierwszą jako bardziej szczegółową. Obie ekspertyzy są zresztą ze sobą = kompatybilne. Na ich podstawie można wnioskować co następuje odnośnie możliwych funkcji Ławicy Środkowej:

1. Pomimo, że Ławica mogłaby potencjalnie zostać zaliczona do siedlisk podlegających ochronie w ramach Unijnego programu Natura 2000 (jest to bowiem siedlisko 1110 – piaszczyste ławice podmorskie) w wymienionych dokumentach planistycznych nie postuluje się jej objęcia reżimem ochronnym ze wskazań Europejskich Dyrektyw Ptasiej czy Siedliskowej.
2. Nie przewiduje się funkcji turystycznych na Ławicy chociaż potencjalnie mogłaby ona stanowić miejsce posadwienia sztucznej wyspy, jako mariny tj. niezwykle potrzebnego miejsca schronienia dla żeglarzy przecinających Bałtyk.
3. Nie przewiduje się funkcji militarnych w obszarze Ławicy, a ekspertyza Szefflera i Furmańczyka wręcz je w tym miejscu wyklucza (ze względu na generalny priorytet dla funkcji energetycznych).
4. Nie wskazuje się również na konieczność rozwoju w obszarze Ławicy funkcji żeglugowych przez wytyczanie nowych szlaków żeglugowych w tym autostrad morskich. Ekspertyza Szefflera i Furmańczyka zakłada brak potrzeby wytyczania nowych szlaków żeglugowych, gdyż istniejące szlaki powinny wystarczyć do 2030.
5. Ławica i jej otoczenie zostało zaliczona do akwenów, na których możliwy jest rozwój funkcji energetycznych ze szczególnym uwzględnieniem energetyki wiatrowej. Wynika to z niewielkich głębokości oraz dużej liczby dni wietrznych w jej rejonie i niewielkiego zagrożenia zanieczyszczenia krajobrazu.
6. Niewielkie fragmenty obrzeża Ławicy (peryferyjne części obszaru objętego planem) stanowią obszar intensywniejszego rybołówstwa, gdyż oferują one przychód powyżej 1000 Euro z kilometra kwadratowego.
7. Ławica ze względu na wysoką jakość kruszywa została także wskazana jako obszar o potencjalnych funkcjach górniczych. Autorzy raportu wskazują jednak na fragmentaryczność danych w tym zakresie ze względu na słabe rozpoznanie rzeczywistego potencjału polskiej strefy morskiej w zakresie eksploatacji zasobów mineralnych, wyrywkową dostępność informacji dotyczących konkretnych lokalizacji i zawłaszczanie tych informacji jako własności handlowej poszczególnych firm.
8. Na obszarze Ławicy mogą być rozwijane funkcje przesyłowe. W szczególności wskazuje się na możliwość lokalizacji rozwoju w tym obszarze tzw. supergridu energetycznego łączącego Polskę ze strukturami energetycznymi pozostałych krajów bałtyckich. W obszarze Ławicy mogłoby nastąpić połączenie odcinka polskiego z odcinkiem szwedzkim i docinkiem wzdłużnym idącym w osi morza. Nie przewiduje się natomiast rozbudowy w obszarze ławicy innych instalacji i rurociągów, które będą przebiegać na południe i wschód od akwenu objętego planem.

5.3. PLANOWANE FUNKCJE GOSPODARCZE

5.3.1. Wydobycie kruszywa

Planuje się rozszerzenie „informacji geologicznej złoża kruszywa naturalnego” na obszarze graniczącym istniejącym i użytkowanym terenem górniczym kruszywa naturalnego, objętym koncesją nr 3/2006.

5.3.2. Konstrukcje i sztuczne wyspy

Na obszarze objętym planem przewidywany jest rozwój elektrowni wiatrowych zarówno po stronie szwedzkiej (ryc. 5.1.1), jak i po polskiej.

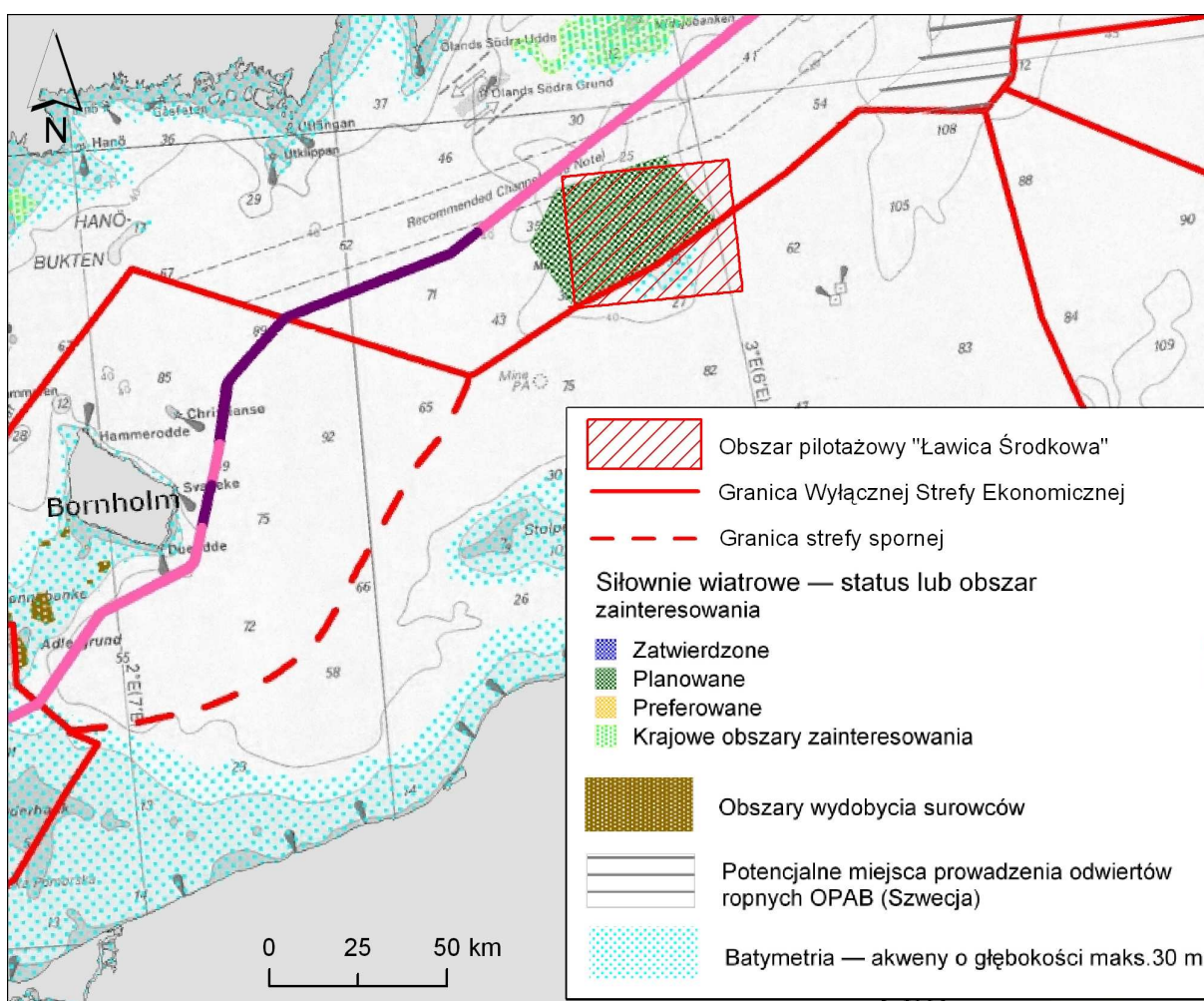
²⁰ Szeffler K., K. Furmańczyk, op.cit.

²¹ Zaucha J., M. Matczak, J.Gajewski, op.cit.

Do Ministra Infrastruktury RP złożono wniosek o wydanie pozwolenia na wykonanie zadania inwestycyjnego pn. „Morska Elektrownia Wiatrowa – Południowa Ławica Środkowa. Etap I i II”. Wniosek jest na etapie uzgodnień międzyresortowych.

Przedsięwzięcie „Elektrownia Wiatrowa – Południowa Ławica Środkowa. Etap I i II” na obszarze morskim RP mieści się w morskiej strefie ekonomicznej Morza Bałtyckiego Rzeczypospolitej Polskiej, w rejonie „Południowej Ławicy Środkowej – Bałtyk Południowy” oraz na morzu terytorialnym Rzeczypospolitej Polskiej i obejmuje budowę, uruchomienie oraz eksploatację następujących elementów:

- morskiej platformy pomiarowo – badawczej (morska strefa ekonomiczna),
- morskiej stacji przesyłu energii (morska strefa ekonomiczna),
- morskich turbin wiatrowych (morska strefa ekonomiczna),
- morskiego kabla energetycznego średniego napięcia (morska strefa ekonomiczna) w tworzących park elektrowni wiatrowej (farma wiatrowa) oraz ułożenie i eksploatację na dnie morskim (poza parkiem elektrowni wiatrowej) morskiego kabla energetycznego wysokiego napięcia (morska strefa ekonomiczna, morze terytorialne).

Ryc. 5.3.1 Istniejąca i planowane działania gospodarcze – luty 2009

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępne na www.nord-stream.com, (mapa IN-3)

Farma wiatrowa planowana jest w obszarze wyznaczonym przez współrzędne geograficzne w układzie WGS 84:

I etap:

	Długość geograficzna E	Szerokość geograficzna N
G6	17 24' 39,0031''	55° 35' 46,6414''
G2	17 22' 48,0842''	55° 35' 12,9062''
G3	17 22' 58,0195''	55° 34' 57,8020''
G18	17 20' 19,6115''	55° 32' 26,9907''
G17	17 21' 12,4260''	55° 29' 53,6776''
G16	17 23' 21,1507''	55° 28' 58,3008''
G15	17 24' 38,1603''	55° 28' 69,7826''
G13	17 25' 18,6708''	55° 31' 52,4230''
G14	17 24' 04,8218''	55° 33' 34,4386''
G6	17 24' 39,0031''	55° 35' 46,6414''

II etap:

	Długość geograficzna E	Szerokość geograficzna N
G2	17 22' 48,0842''	55° 35' 12,9062''
G21	17 08' 05,9219''	55° 31' 45,3848''
G20	17 08' 45,0747''	55° 29' 53,4755''
G19	17 11' 27,7087''	55° 28' 43,9310''
G16	17 23' 21,1507''	55° 28' 58,3008''
G17	17 21' 12,4260''	55° 29' 53,6776''
G18	17 20' 19,6115''	55° 32' 26,9907''
G3	17 22' 58,0195''	55° 34' 57,8020''
G2	17 22' 48,0842''	55° 35' 12,9062''

5.3.3. Infrastruktura liniowa

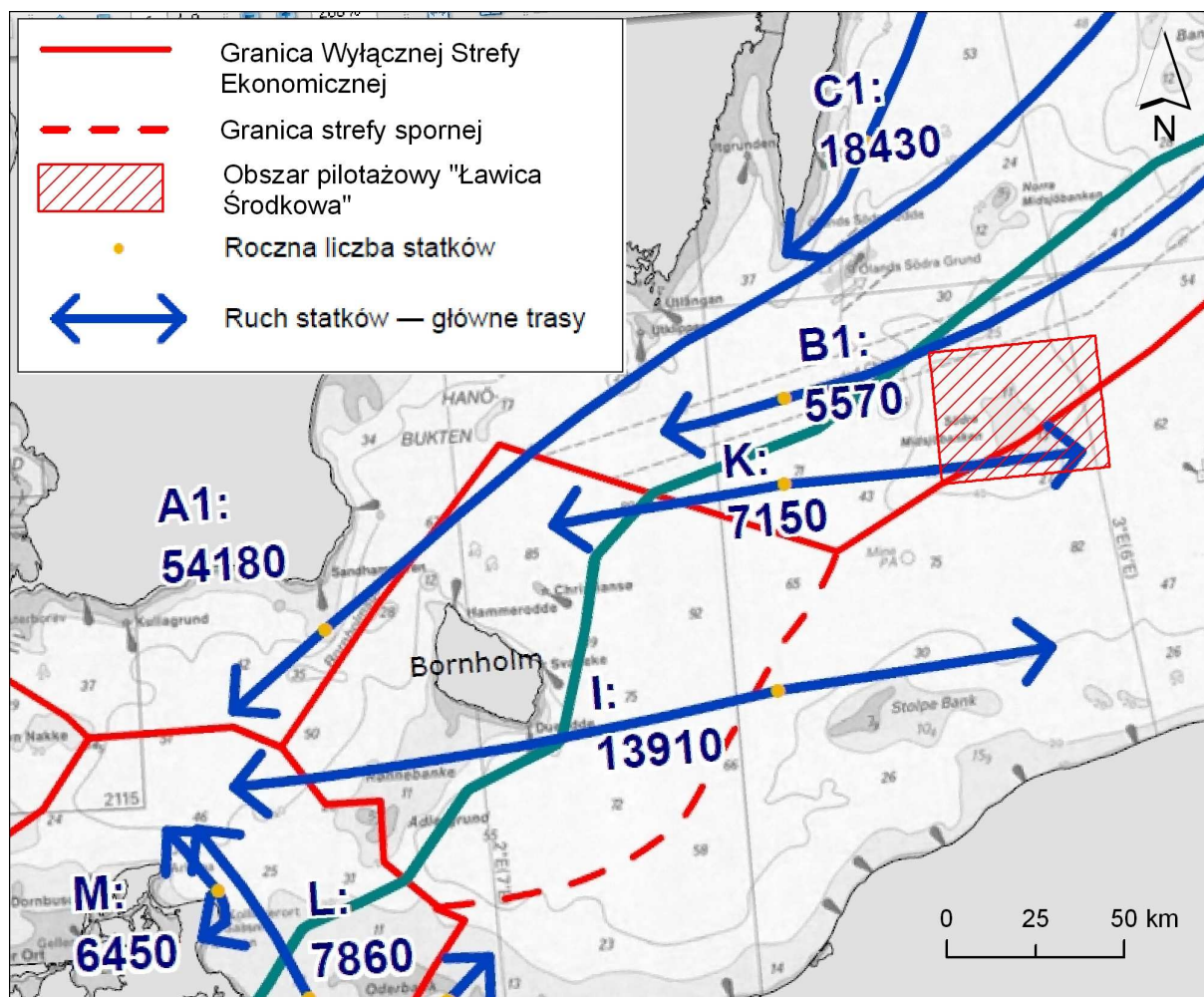
Na obszarze Ławicy Środkowej nie są zlokalizowane elementy infrastruktury liniowej w postaci kabli i rurociągów.

Ewentualna budowa „Elektrowni Wiatrowej – Południowa Ławica Środkowa. Etap I i II” będzie związana z ułożeniem morskiego kabla energetycznego:

Kabel energetyczny podłączeniowy od stacji przesyłowej M do punktu w strefie brzegowej ML:

M	17 23' 40,7284'' E	55° 29' 05,1174'' N
ML	17 50' 17,2300'' E	54° 48' 42,8100'' N

5.3.4. Żegluga i autostrady morskie

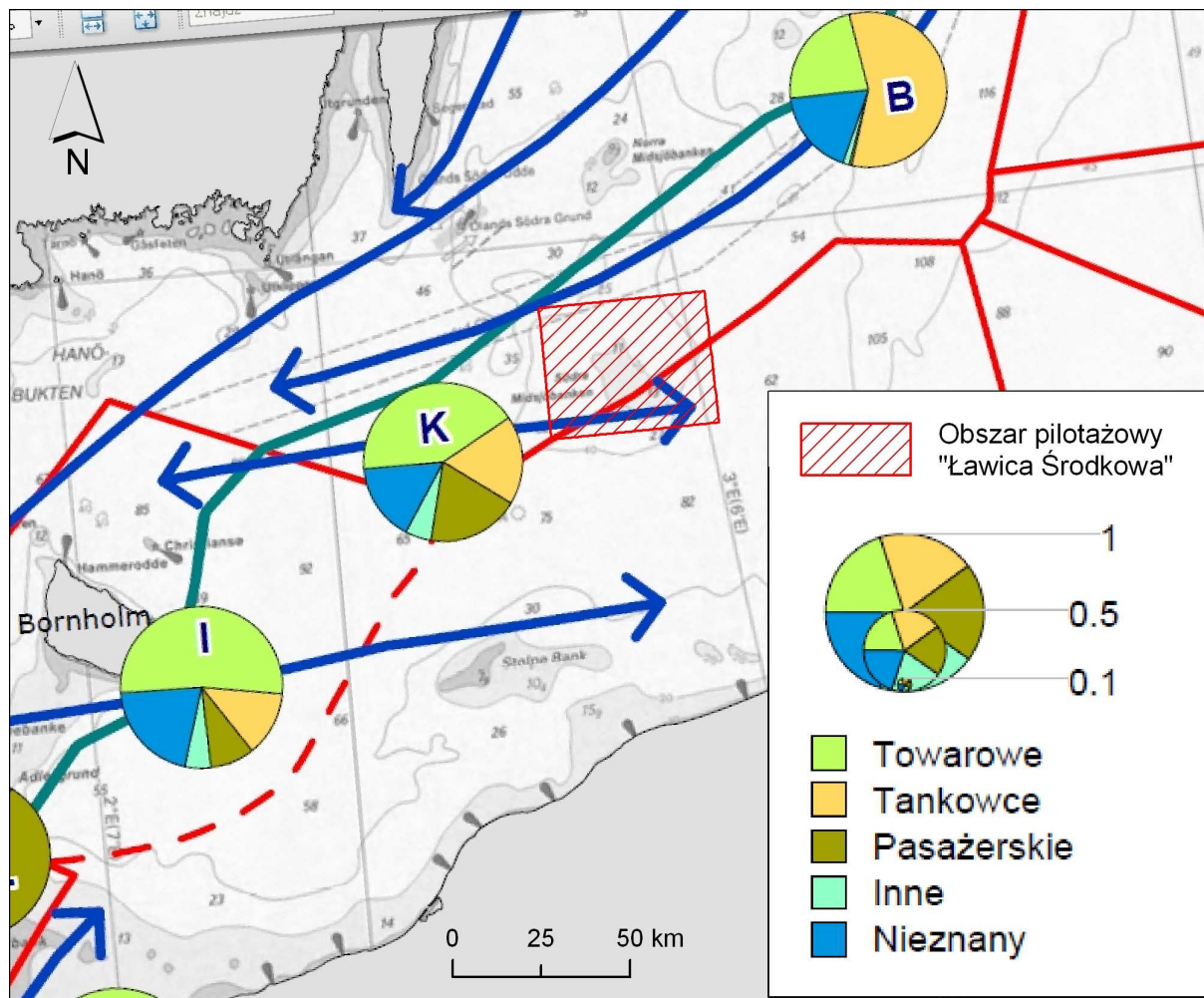

Ryc. 5.3.2. Roczna liczba statków na głównych szlakach żeglugowych – stan przewidywany na 2016 r.

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępne na www.nord-stream.com, (mapa SH-5)

Nie są znane plany ustanowienia autostrad morskich torów wodnych, systemów rozgraniczenia ruchu (TSS) oraz systemu tras zalecanych przecinających obszar Ławicy Środkowej. W związku z przewidywaną budową dużych farm wiatrowych (ryc. 5.3.1) na północy i południu Ławicy (w obszarze ograniczonym izobatą 40 metrów) należy przewidywać odsunięcie tras żeglugowych – trasy K na południe, a trasy łączącej Kłajpedę z trasą A na północ od Ławicy Środkowej.

Na wszystkich trasach żeglugowych przebiegających w okolicach Ławicy Środkowej przewiduje się wzrost natężenia żeglugi do roku 2016 (ryc. 5.3.2). Procentowo i w liczbach bezwzględnych wzrost ten będzie największy na trasie B – odpowiednio 9,2% tj. 470 statków więcej w 2016 roku w stosunku do roku 2006 (porównaj ryc. 5.3.2. oraz ryc. 5.1. 2). Nie przewiduje się natomiast znaczącej zmiany struktury typów przepływających statków (porównaj ryc. 5.3.3. oraz ryc. 5.1. 3).

Ryc. 5.3.3. Rozkład typów statków na głównych szlakach żeglugowych – stan przewidywany na 2016 r.

Źródło: Grafenauweg 2 Zug 6304 Switzerland dostępne na www.nord-stream.com, (mapa SH-6)

6. Plany i strategie wpływające na obszar objęty planem

6.1 TRANSNARODOWE PLANY I STRATEGIE

6.1.1 Unia Europejska

6.1.1.1. Zintegrowana polityka morska

Dla planu Ławicy Środkowej istotne są prace Komisji Europejskiej związane z tworzeniem **zintegrowanej polityki morskiej UE** (*EU Integrated Maritime Policy*). Są to w kolejności powstania zielona (2006r.), a potem niebieska (2007r.) księgi polityki morskiej i towarzyszący tej drugiej plan działania (2007r.).

W dokumentach tych sformułowano cele, najważniejsze instrumenty i pola działania zintegrowanej polityki morskiej UE. Celem jest zagwarantowanie długoterminowych możliwości eksploatacji potencjału rozwojowego mórz i oceanów. W tym kontekście zadaniem polityki jest czuwać, aby wszystkie strategie sektorowe związane z branżą morską (rybołówstwo, transport, energia, środowisko, turystyka itp.) współpracowały w skoordynowany sposób. Zintegrowana polityka morska UE obejmuje szereg pól działania. Między innymi wskazuje ona na potrzebę rozwoju transportu morskiego w jego ekologicznym wydaniu, również przy wykorzystaniu narzędzi informatycznych czy też na potrzebę ekosystemowego podejścia do rybołówstwa oraz rozwoju energetyki ze źródeł odnawialnych na obszarach morskich. Planowanie przestrzeni morskiej, zostało uznane za jedno z trzech najważniejszych narzędzi koordynacyjnych zintegrowanej polityki morskiej.

Komisja wskazała na następujące przesłanki uzasadniające potrzebę planowania przestrzennego obszarów morskich:

- wzrost konkurencji między interesami poszczególnych sektorów, takich jak transport morski i przewozy morskie, energetyka morska, rozwój portów, rybołówstwo i akwakultura, oraz narastające konflikty z ochroną środowiska²²,
- konieczność uwzględniania dużej liczby sprzecznych interesów przy zarządzaniu zasobami morza zgodnie z paradygmatem rozwoju sustensywnego tj. zgodnie ze strategią zrównoważonego rozwoju UE,
- konieczność uwzględnienia w gospodarowaniu zasobami morza długookresowych rezultatów zmiany klimatu, przede wszystkim podnoszenia się poziomu mórz, wzrostu zakwaszenia i temperatury wody oraz częstotliwość występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych,
- konieczność uwzględniania specyfiki poszczególnych regionów lub podregionów morskich.

Komisja Europejska przedstawiła w 2008 roku „mapę drogową”, mającą zachęcić kraje członkowskie do rozwoju planowania przestrzennego obszarów morskich i zapewnić spójność tych działań na szczeblu europejskim. Sformułowano w niej 10 zasad metodologicznych morskiego planowania przestrzennego UE:

1. Stosowanie planowania przestrzennego obszarów morskich odpowiednio do obszaru i rodzaju działalności
2. Określenie celów sporządzanych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich
3. Przejrzysty sposób opracowywania planowania przestrzennego obszarów morskich
4. Szerokie uczestnictwo wszystkich zainteresowanych stron
5. Koordynacja w państwach członkowskich – uproszczenie procesu decyzyjnego
6. Zapewnianie skutków prawnych planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich
7. Współpraca i konsultacje transgraniczne
8. Monitoring i ocena częścią procesu planowania
9. Spójność pomiędzy planami zagospodarowania przestrzennego na lądzie i morzu – związki z ZZOP
10. Solidne bazy danych i podstawy naukowe

²² Wzmoczona działalność na morzach Europy prowadzi do konkurencji między interesami poszczególnych sektorów, takich jak transport morski i przewozy morskie, energetyka morska, rozwój portów, rybołówstwo i akwakultura, a względami ochrony środowiska. (Mapa Drogowa, s.2 dostępna na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:DKEY=483715:EN:NOT>)

6.1.1.2 Rybołówstwo

Kwestiom zapewnienia zrównoważonego wykorzystania zasobów rybołówstwa a zarazem żywotności sektora rybackiego są poświęcone dokumenty Komisji o charakterze studialnym to jest wytycznych i analiz wdrożeniowych:

- Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dot. wprowadzenia zrównoważenia w rybołówstwie UE przy pomocy podejścia opartego na maksymalnie podtrzymywalnym odłowieniu KOM(2006) 360{SEK(2006) 868} precyzujący i analizujący koncepcję maksymalnego poziomu połowu zapewniającego oddtwarzalność zasobu ryb.
- Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego dot. roli Wspólnej Polityki Rybackiej we wprowadzaniu podejścia ekosystemowego do gospodarki morskiej KOM(2008) 187[SEK(2008) 449] precyzujący i analizujący koncepcję podejścia ekosystemowego i możliwość jej zastosowania odnośnie rybołówstwa.

6.1.2 Wizje i Strategie wokół Bałtyku - VASAB

Polska i Szwecja są członkami sieci współpracy Ministrów planowania i rozwoju przestrzennego krajów Regionu Morza Bałtyckiego VASAB 2010. W 2008 roku VASAB dokonał przeglądu stanu morskiego planowania przestrzennego wokół Bałtyku, zbadał uwarunkowania tego planowania, wyznaczył najważniejsze cele i skatalogował trzynaście zasad metodologicznych służących ujednoliceniu planowania przestrzennego obszarów morskich na Bałtyku:

1. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno posiadać charakter proaktywny i długookresowy – jego fundamentem powinna być uzgodniona przez kraje bałtyckie wizja i cele strategiczne.
2. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno być realizowane przez instytucję niezależną od interesów branżowych czy sektorowych
3. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno być konstruowane w oparciu o zasadę różnorodności, transparentności i dialogu (współuczestnictwa) z interesariuszami.
4. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno respektować podejście ekosystemowe.
5. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno obejmować wszystkie elementy wielowymiarowej przestrzeni morskiej i powinno uwzględniać najważniejsze zmiany przestrzenne o charakterze sezonowym – związane z czasem (cykl roczny)
6. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno mieć charakter adaptacyjny i ciągły. Mimo, że proces planowania może się różnić między krajami najważniejsze jest zachowanie jego ciągłości.
7. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno wykorzystywać wyniki badań (*evidence based spatial planning*).
8. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno być koordynowane transnarodowo, powinno się pewne obszary planować wspólnie z krajami sąsiedzkimi.
9. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno być budowane w oparciu o zasadę hierarchii planów (*nested approach*).
10. Należy osiągnąć zgodność planowania przestrzennego na lądzie i morzu.
11. Planowanie przestrzenne obszarów morskich powinno mieć charakter przezornościowy.
12. Planowanie przestrzenne obszarów morskich już od wczesnych etapów procesu planowania powinno uwzględniać doświadczenia, rekomendacje i informacje organizacji panbałtyckich oraz Konferencji ministrów Rady Europy odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i regionalne

(CEMAT)²³.

13. W przypadku braku morskich planów zagospodarowania przestrzennego proces decyzyjny zarządzania obszarami morskimi powinien mieć charakter zintegrowany (koordynacja pozioma i pionowa), transparentny i obejmujący dialog z interesariuszami.

W 2009 roku na spotkaniu Ministrów VASAB została zaprezentowana Długookresowa perspektywa rozwoju przestrzennego Regionu Bałtyckiego (*VASAB Long –Term Perspective for the Territorial Development of the Baltic Sea Region*). Jej osnową jest plan priorytetowych działań przestrzennych, których część zmierza do bardziej efektywnego gospodarowania przestrzenią morską Bałtyku. Obejmują one m.in. następujące przedsięwzięcia:

- Przygotowanie pilotowych planów obszarów morskich o szczególnym nasileniu konfliktów przestrzennych,
- Budowanie potencjału ludzkiego niezbędnego dla wdrażania zamysłu planowania przestrzennego obszarów morskich,
- Analizę i wskazywanie rozwiązań sprzyjających lepszemu wykorzystaniu energii ze źródeł odnawialnych np. przez inwestycje na morzu,
- Rozwój autostrad morskich oraz „inteligentnych” korytarzy morskich,
- Rozwój koncepcji bałtyckiego energetycznego supergridu.

6.1.3 Rada Państw Morza Bałtyckiego

W ramach Rady funkcjonuje Grupa Ekspertka ds. Rozwoju Sustensywnego „Bałtycka Agenda 21”. Agenda ta powstała w 1996 roku z inicjatywy Szwecji z czynnym udziałem Polski i doprowadziła do sformułowania Programu działań, (składający się z 30 działań) na rzecz sustensywnego rozwoju Regionu Bałtyckiego – tj. Agendy21 dla tego regionu.

Agenda definiuje istotę rozwoju sustensywnego i jego składowe oraz wskazuje na najważniejsze cele, w tym zakresie. Wg Agendy rozwój sustensywny obejmuje trzy wzajemnie zależne wymiary – gospodarczy, społeczny i ekologiczny. „Istotnym celem współpracy w Regionie Bałtyckim jest stałe doskonalenie warunków życia i pracy narodów regionu w ramach o rozwoju sustensywnego, sustensywnej gospodarki zasobami naturalnymi i ochrony środowiska”. Dla regionu oznacza to:

- Bezpieczne i zdrowe życie dla obecnego i przyszłych pokoleń.
- Dobrze rozwiniętą i sprzyjającą współpracy gospodarkę i społeczeństwo dla wszystkich.
- Oparcie współpracy regionalnej i lokalnej na zasadach demokracji, otwartości i uczestnictwie.
- Zachowanie i wzmocnienie różnorodność biologicznej i ekosystemów i ich produktywności.
- Nie dopuszczenie aby zanieczyszczenie atmosfery, ziemi i wody przekroczyło możliwości regeneracyjnych przyrody.
- Użytkowanie i zarządzanie zasobami odnawialnymi w sposób efektywny w granicach ich możliwości regeneracyjnych.
- Efektywny i cykliczny przepływ materiałowy zasobów nieodnawialnych, promowanie i tworzenie substytutów odnawialnych.
- Wysoką świadomość elementów i procesów prowadzących do sustensywnego rozwoju wśród różnych uczestników i grup społecznych.

W Agendzie zdefiniowano cele dla sześciu sektorów i planowania przestrzennego w zakresie wdrażania rozwoju sustensywnego, odpowiednie scenariusze i wizje na poziomie Regionu Bałtyckiego oraz konkretne działania w podziale na sektory i planowanie przestrzenne. Celem planowania przestrzennego na rzecz sustensywnego rozwoju jest:

- Promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego, zapewniającego ochronę i zachowanie środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.
- Stosowanie procedur i zasad organizacyjnych planowania opartych na udziale społeczeństwa, partnerstwie i subsydiarności.

²³ Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Spatial/Regional Planning

- Przyczynianie się do konkurencyjności całego regionu w Unii Europejskiej i na świecie, przy jednoczesnym promowaniu społecznej i gospodarczej spójności w regionie pomiędzy bardziej i mniej bogatymi obszarami i między obszarami wiejskimi i miejskimi.

6.1.4. Komisja Helsińska

Komisja Helsińska inicjuje i monitoruje wdrażanie kompleksowych przedsięwzięcia o charakterze interdyscyplinarnym zmierzającym do ochrony środowiska morskiego tj. Planu Bałtyckiego (BSAP). Ma on charakter indykacyjny. Stanowi on strategię regionalną na obszarze Morza Bałtyckiego mającą na celu wdrożenie postanowień Ramowej Dyrektywy Morskiej. Głównym celem jest powstrzymanie spadku bioróżnorodności spowodowanego działalnością antropogeniczną i zapewnienie długotrwałej egzystencji siedlisk i gatunków. W Planie Bałtyckim zawarte są różne działania zmierzające do osiągnięcia tych celów, między innymi:

- objęcie 10% (docelowo, po naukowym uzasadnieniu, 30%), każdego podregionu Bałtyku statusem obszaru chronionego,
- ograniczenie wprowadzania gatunków inwazyjnych do poziomu, na którym ich introdukcja nie powoduje negatywnych zmian ekosystemu.

W Planie Bałtyckim wprowadza się dodatkowe środki w zarządzaniu rybołówstwem:

- rekultywacja obszarów historycznego występowania łąk podwodnych wzdłuż wybrzeży południowego Bałtyku poprzez reintrodukcję gatunków, które je tworzyły (*Fucus vesiculosus*, *Zostera marina*, *Furcellaria lumbricalis*) jako element odbudowy tarlisk i żerowisk,
- rozwój i wdrażanie skutecznego monitoringu i raportowania połowów,
- wyznaczenie dodatkowych obszarów, na których będzie stałe obowiązywać zakaz połowów, ochrona obszarów ważnych dla rozrodu i żerowania,
- **rozwój długoterminowych planów zarządzania dla populacji ryb komercyjnie wykorzystywanych, aby zapewnić bezpieczne biologiczne limity.**

6.2. KRAJOWE, REGIONALNE I LOKALNE PLANY I STRATEGIE

6.2.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK) jest nadrzędnym, strategicznym dokumentem rządowym dającym podstawę do prowadzenia krajowej polityki przestrzennej państwa.

W opracowywanej obecnie *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* obszary morskie włączono do celu 6 "Ład przestrzenny" (*Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego*), w którym osobne działanie zadedykowano sprawom morskim. Dotyczy ono *zintegrowanego gospodarowania obszarami morskimi*. Wskazuje się w nim, iż należy zapewnić odpowiedni stopień integracji polityki morskiej kraju i KPZK, co umożliwi opracowanie uporządkowanych i spójnych planów przestrzennych obszarów morskich. Plany obszarów morskich zostaną wpisane w spójny hierarchiczny system krajowego planowania przestrzennego. Dzięki opracowaniu planów morskich operacjonalizujących cele i założenia polityki morskiej oraz odpowiednich krajowych programów i strategii sektorowych (np. w dziedzinie energetyki, transportu, rybołówstwa) i przestrzennych (rozwój regionów portowych) określone zostanie potencjalne współużytkowanie obszarów morskich, co będzie stanowiło czytelny sygnał dla potencjalnych ich użytkowników. Zapewnione zostaną mechanizmy dostosowywania polityk i strategii krajowych i regionalnych tak, aby ułatwić wykorzystanie powstałych możliwości odnośnie produkcji energii odnawialnej na obszarach morskich, turystyki morskiej czy marikultury (np. rozwój infrastruktury przesyłowej czy proekologicznego transportu w strefie brzegowej).

Zwrócono ponadto uwagę na potrzebę przywrócenia pełnego wpływu właściwej administracji krajowej na przestrzenne zagospodarowanie obszarów morskich, w tym wyłącznej strefy ekonomicznej, jak również ukształtowanie odpowiednich norm prawnych i uregulowań fiskalnych racjonalizujących wykorzystanie przestrzeni morskiej w jej wszystkich wymiarach: dno, przestrzeń pod dnem, kolumna wody i powierzchnia wody na zasadzie symetrii w stosunku do przestrzeni lądowej. Brak tego typu działań spowoduje bowiem

nasilenie konfliktów i problemów przestrzennych na większą skalę niż w procesie lokalizacji Gazociągu Północnego (Nord Stream).

Drugim istotnym nurtem w KPZK włączania przestrzeni morskiej w krajowe terytorium jest zagadnienie obszarów obowiązku planistycznego wpisujące się w cel strategiczny „spójność terytorialna”. Rozważania dotyczące tego typu obszarów w KPZK stanowią osobną rozbudowaną całość prezentowaną pod hasłem obszarów funkcjonalnych. Kwestie morskie najlepiej znalazły swój wyraz właśnie w tej części KPZK, gdyż obszary morskie wymagają specyficznego reżimu planistycznego, podobnie jak np. obszary funkcjonalne wielkich miast. Wyłączna strefa ekonomiczna i strefa przybrzeżna zostały uznane w KPZK za odrębne obszary obowiązku planistycznego (*obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska bądź konfliktu wymagające specjalnego podejścia w ramach polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – według nomenklatury RPKPZK*) ze względu na charakter, intensywność konfliktów przestrzennych i odmienną strukturę celów rozwojowych. Wg KPZK w wyłącznej strefie ekonomicznej najważniejszym wyzwaniem jest jej ekstensywne, tradycyjne wykorzystanie, często o charakterze przypadkowym bez prób waloryzacji kosztów i korzyści. Głównymi problemami są:

- niedoskonałe rozwiązania prawne (prawo krajowe);
- dominacja prawa międzynarodowego zwyczajowego, co ogranicza suwerenność planistyczną władz krajowych;
- brak informacji istotnych dla podejmowania decyzji rozwojowych i wysokie koszty ich pozyskiwania;
- tradycyjna mentalność obecnych i potencjalnych użytkowników obszarów morskich, ze względu na relatywnie wąskie grono tzw. interesariuszy;
- spora wrażliwość na zaburzenia istniejącej równowagi ekologicznej czy morfodynamicznej, które mogą prowadzić do pojawienia się nieodwracalnych procesów kumulacyjnych o charakterze katastroficznym (tj. znaczenie wielkości progowych, a co za tym idzie wysoki margines niepewności, ograniczona przydatność rutynowych technik planistycznych),
- wysoki stopień różnego rodzaju niepewności.

Dla wyłącznej strefy ekonomicznej RP autorzy KPZK postulują opracowanie krajowego strategicznego planu zagospodarowania przestrzennego o skali szczegółowości, podobnej jak w niemieckich planach morskich.

W KPZK zostały także sformułowane ogólne kierunki działań polityki przestrzennej wobec obszarów morskich. Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego Ławicy należałoby zwrócić uwagę na następujące z nich:

- imperatyw rosnącego znaczenia polityki Unii Europejskiej i bałtyckiej współpracy regionalnej dla rozwoju obszarów morskich RP;
- postulat wprowadzenia planowania przestrzennego obszarów morskich jako stałego elementu krajowego systemu planowania przestrzennego, co oznacza potrzebę nowych rozwiązań prawnych na poziomie ustawowym;
- postulat pełniejszego rozpoznania walorów ekologicznych i ekonomicznych przestrzeni morskiej celem wyznaczenia stref predestynowanych do rozwoju określonych funkcji (ochrony środowiska, żegluga, energetyki, obronności, turystyki, rybołówstwa i innych).

6.2.2. Strategie i plany regionalne i lokalne

Znaczenie strategii lokalnych i lokalnych dla zagospodarowania przestrzennego Ławicy jest ograniczone, ze względu na niewielką skalę bezpośrednich oddziaływań. Głównym uwarunkowaniem jest zgłaszany w obu województwach nadmorskich (Strategia rozwoju gospodarki morskiej województwa zachodniopomorskiego do roku 2015, Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020, Studium możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w województwie pomorskim (2003), Regionalna strategia energetyki ze szczególnym uwzględnieniem źródeł odnawialnych (2006), Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego) zamiar rozwoju energetyki wiatrowej na morzu, aczkolwiek w wojewódzkich a tym bardziej lokalnych planach przestrzennych brakuje wskazań dotyczących przebiegu kabli energetycznych łączących morskie farmy z krajową siecią energetyczną. Ponadto w strategiach obu województw priorytetowo traktowane są morskie kwestie ekologiczne oraz wskazuje się na potrzebę utrzymania rybołówstwa i rozwoju turystyki morskiej. Najważniejsze dla kształtowania zagospodarowania przestrzennego Ławicy ustalenia strategii województw pomorskiego i zachodniopomorskiego zawarte są w tablicy 6.1.

Tab.6.1. Najważniejsze dla kształtowania zagospodarowania przestrzennego Ławicy priorytety/cele strategiczne i kierunki działań/cele kierunkowe ze strategii województw pomorskiego i zachodniopomorskiego

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego	Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
<p>Priorytet I. KONKURENCYJNOŚĆ Cel strategiczny 3 Rozwój gospodarki wykorzystującej specyficzne zasoby regionalne Wybrane kierunki działań: 2) tworzenie warunków dla rozwoju przemysłów morskich i branż kooperujących oraz usług logistycznych; 8) wspieranie rozwoju rybołówstwa oraz hodowli i przetwórstwa ryb; 9) restrukturyzacja obszarów związanych z rybołówstwem, a także wspieranie powiązań kooperacyjnych i powstawania grup producenckich w sektorze rybołówstwa i przetwórstwa ryb oraz tworzenie warunków dla koncentracji hurtowego handlu rybami w wybudowanych ze środków publicznych giełdach rybnych; 12) budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej /.../, podnoszenie jakości usług turystycznych, poszerzanie partnerstwa i współpracy w turystyce oraz rozwój zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej.</p> <p>Priorytet III. DOSTĘPNOŚĆ Cel strategiczny 2 Poprawa funkcjonowania systemów infrastruktury technicznej i teleinformatycznej Wybrane kierunki działań: 6) poprawa stanu infrastruktury energetycznej i usprawnienie systemu zaopatrzenia w energię, zwiększenie dostępności do zróznicowanych nośników energii oraz efektywności jej wykorzystania; 7) poprawa stanu bezpieczeństwa i pełniejsze wykorzystanie potencjału energetycznego regionu, m.in. poprzez wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz tworzenie lokalnych rynków paliw i energii;</p> <p>Cel strategiczny 4 Zachowanie i poprawa stanu środowiska przyrodniczego Wybrane kierunki działań: 1) zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia środowiska oraz negatywnych oddziaływań na środowisko, w tym na wody podziemne i powierzchniowe, a także na powietrze atmosferyczne; 2) /.../ ochrona środowiska morskiego; 3) ochrona różnorodności biologicznej, w tym realizacja przedsięwzięć związanych z ustanowieniem obszarów sieci NATURA 2000.</p>	<p>Cel strategiczny numer 1. „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania” Wybrane cele kierunkowe: 1.5. Rozwój gospodarki morskiej 1.6. Restrukturyzacja i wspieranie prorynkowych form produkcji rolnej i rybołówstwa /.../</p> <p>Cel strategiczny numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami” Wybrane cele kierunkowe: 4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska 4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego 4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu 4.4. Wykorzystanie zasobów odnawialnych źródeł energii</p> <p>Cel strategiczny numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu” Wybrane cele kierunkowe: 6.6. Rozwój sportu i rekreacji, /.../</p>

7. Uwagi z procesu partycypacji

7.1. PROCES PARTYCYPACJI PO STRONIE POLSKIEJ

7.1.1. Podstawy prawne konsultacji społecznych

W obecnej sytuacji prawnej udział społeczeństwa (partycypacja) w sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich przewidziana jest dopiero na etapie przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Jednakże, opracowywane obecnie akty prawne: projekt zmiany ustawy o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* oraz projekt rozporządzenia Ministra Infrastruktury w *sprawie wymaganego zakresu planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego oraz planu zagospodarowania przestrzennego morskiej strefy przyległej i wyłącznej strefy ekonomicznej w części tekstowej i graficznej* zakładają aktywny udział społeczny od samego początku sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich.

Kierując się:

- a) potrzebą „przetestowania” ww. projektowanych przepisów prawnych,
- b) chęcią stworzenia „maksymalnie społecznie akceptowalnego” planu,
- c) uzgodnionym w projekcie BaltSeaPlan schematem określającym kroki zmierzające do opracowania planu zagospodarowania obszaru morskiego (w tym – spotkania z interesariuszami) plan zagospodarowania przestrzennego *Południowej Części Ławicy Środkowej* starano się stworzyć w sposób maksymalnie uwzględniający uwagi i wnioski wnoszone przez interesariuszy.

7.1.2. Uwagi do planu wniesione drogą pisemną

W dniu 17 lutego 2010r. Dyrektor Urzędu Morskiego w Gdyni wystosował zawiadomienie o przystąpieniu do opracowywania pilotażowego planu zagospodarowania przestrzennego *Południowej Części Ławicy Środkowej*. Do pisma dołączono ankietę²⁴, w której poproszono interesariuszy m.in. o określenie obecnego i planowanego sposobu wykorzystywania akwenu Ławicy Środkowej; o odniesienie się do potencjalnych konfliktów społecznych wynikających ze sposobu zagospodarowania przedmiotowego obszaru morskiego; o wskazanie interesariuszy planu, niewymienionych w rozdzielniku ankiety oraz o określenie potrzeby otrzymywania dalszych informacji o projekcie.

Zawiadomienie skierowano do ponad stu potencjalnych interesariuszy planu zagospodarowania Ławicy Środkowej (w tym: ministerstwa, urzędy marszałkowskie i wojewódzkie, urzędy gmin, starostwa, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia rybaków, jednostki naukowo – badawcze, zarządcy portów, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia energetyki wiatrowej –oraz zamieszczono je na stronach internetowych Urzędu Morskiego w Słupsku i Gdyni.

Na zawiadomienie odpowiedziało 43 instytucji (w tym 29 wypełnionych ankiet).

Z treści ankiet wynikały następujące wnioski:

- a) Na ankietę odpowiedziały gł. firmy specjalizujące się w energetyce, turystyce i rekreacji, a także organizacje pozarządowe;
- b) Tylko 2 instytucje, które wypełniły ankietę prowadzą aktywną działalność na Ławicy lub w odległości 5 mil morskich od niej;
- c) 8 firm planuje rozpocząć działalność na Ławicy Środkowej w ciągu 10 lat; 13 firm rozważa taką możliwość; planuje się, że Ławica będzie wykorzystywana gł. do celów energetyki i do badań naukowych;
- d) Wypełniający ankietę wskazali na 7 instytucji nie wymienionych w rozdzielniku, a które mogą być potencjalnie zainteresowane planem zagospodarowania dla Ławicy Środkowej;

²⁴ Ankietą i lista jej odbiorców stanowi załącznik do planu

- e) Większość firm / instytucji jest zainteresowana uzyskaniem informacji nt. projektu BaltSeaPlan, a także uczestnictwem w spotkaniach na ten temat.

Ponadto, drogą pisemną wniesiono następujące uwagi do planu zagospodarowania przestrzennego Ławicy Środkowej:

- a) Plan powinien ograniczać konflikty do minimum;
- b) Jeśli będzie dopuszczone pozyskiwanie kruszywa, to należy określić do jakich portów będzie ono transportowane;
- c) Należy wskazać w planie przebieg połączenia energetycznego oraz miejsce na wybrzeżu Polski, w którym morska część linii energetycznej połączona będzie z lądową siecią energetyczną (w przypadku gdyby plan dopuszczał budowę siłowni wiatrowych);
- d) W przypadku formułowania ewentualnych zapisów planu zagospodarowania Ławicy mających wpływ na zagospodarowanie obszarów lądowych będących w granicach województwa pomorskiego (np. rozwój turystyki morskiej, wydobywanie kruszywa czy rozwój energetyki odnawialnej), zachodzi konieczność uwzględnienia zapisów planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Pomorskiego (uchwała nr 1004/XXXIX/09);
- e) Należy uwzględnić w planie koncesję Baltex – Inżynieria i Górnictwo Morskie sp. z o.o. nr 3/2006 na wydobywanie kruszywa naturalnego;
- f) Należy wziąć pod uwagę toczące się postępowanie na wniosek Baltex – Power S.A. o wydanie pozwolenia na wykonanie zadania inwestycyjnego pt. „Morska Elektrownia Wiatrowa – Południowa Ławica Środkowa Etap I i II”;
- g) Należy wziąć pod uwagę możliwy wpływ inwestycji zlokalizowanych na Ławicy Środkowej na obszar wodny Słowińskiego Parku Narodowego oraz na Naturę 2000 – obszary „Przybrzeżne wody Bałtyku” oraz „Ławica Słupska”;
- h) Przewiduje się następujące potencjalne konflikty związane z wykorzystaniem Ławicy Środkowej:
 - Konflikt między ochroną przyrody, a działalnością gospodarczą (gł. energetyką i eksploatacją surowców)
 - wystąpienie oddziaływania transgranicznego na terytorium Szwecji w przypadku uruchomienia parku elektrowni wiatrowej
 - jeśli okaże się, że obszar zasługuje na ochronę w ramach sieci Natura 2000, to może powstać konflikt między wymogami ochrony przyrody, a gospodarczym wykorzystaniem Ławicy;
 - Konflikt między rybołówstwem, a działalnością gospodarczą i ochroną przyrody
 - obawa przed zamknięciem obszaru dla rybołówstwa przemysłowego i rekreacyjnego
 - zagrożenie dla form juwenilnych ryb;
 - Konflikt między pracami wydobywczymi (czerpalnymi), a rybołówstwem;
 - Rywalizacja różnych podmiotów o jedno aktywo (o działalność na jednym obszarze);
 - Konflikt między inwestycjami państw sąsiednich: Niemcy (NordStream), Szwecja (farmy wiatrowe).

7.1.3. Pierwsze spotkanie z interesariuszami

W dniu 27 kwietnia 2010r. odbyło się w Urzędzie Miasta Słupsk pierwsze spotkanie interesariuszy pilotażowego planu zagospodarowania przestrzennego Ławicy Środkowej. Spotkanie zostało zorganizowane przez Instytut Morski w Gdańsku, Urząd Morski w Gdyni, Urząd Morski w Słupsku we współpracy ze Związkiem Miast i Gmin Morskich. W spotkaniu uczestniczyło 58 osób.

Podczas spotkania przedstawiono cztery prezentacje, w których opisano sytuację prawną Polski i innych państw europejskich odnośnie wdrażania przepisów dot. planowania przestrzennego obszarów morskich, zaprezentowano pilotażowy projekt planu zagospodarowania przestrzennego Zachodniej Części Zatoki Gdańskiej, przedstawiono projekt BaltSeaPlan, omówiono wniesione uwagi i wnioski do planu zagospodarowania Ławicy Środkowej, a także zaprezentowano mapę obrazującą obecne formy wykorzystania Ławicy.

Pomimo zachęty ze strony Prowadzącego, dyskusja nad projektem planu zagospodarowania Ławicy Środkowej nie była ożywiona. Zaobserwowano niezrozumienie tego, co można oczekiwać od obszaru morskiego

oraz na temat interakcji ląd – morze i morze – ląd. Dyskusja skoncentrowana była na możliwym konflikcie między mającym miejsce na Ławicy Środkowej wydobywaniem kruszywem (istniejąca koncesja), a rybołówstwem. Wniesiono również, że planowana na akwenie Ławicy Środkowej farma wiatrowa może wpłynąć negatywnie zarówno na rybołówstwo, jak i na nawigację. Ważkim problemem była również słaba jakość danych na temat połowów rybackich, co wynika z obaw środowiska rybackiego wobec wskazywania cennych akwenów połowowych. Wniesiono również kilka uwag dotyczących procedury sporządzania planów zagospodarowania obszarów morskich. Obecny na spotkaniu przedstawiciel Ministerstwa Infrastruktury zapewnił, że wszystkie uwagi zostaną rozważone w trakcie prac legislacyjnych nad zmianą przepisów prawnych dotyczących sporządzania morskich planów zagospodarowania.

Na zakończenie spotkania zapewniono zebranych, że każdy może wnieść uwagi do planu oraz zapowiedziano kolejne spotkanie w przedmiotowej sprawie.

7.1.4. Spotkanie zespołu do spraw interesariuszy

W projekcie BaltSeaPlan, w ramach którego opracowywany jest niniejszy plan, powołano grupę ds. zaangażowania interesariuszy. W skład grupy wchodzi m.in. przedstawiciele Litwy, Łotwy, Niemiec, Estonii, Szwecji i Polski. Pierwsze spotkanie grupy odbyło się w Rydze w dn. 8 września 2010r. i miało na celu m.in. identyfikację i charakterystykę poszczególnych grup interesów, wymianę doświadczeń poszczególnych państw na temat organizowania spotkań z interesariuszami, określenie konfliktów i synergii pomiędzy poszczególnymi sposobami wykorzystania przestrzeni morskiej, omówienie problematyki kontaktów ze środowiskiem rybackim, próbę stworzenia „najlepszych praktyk” odnośnie zaangażowania interesariuszy.

W wyniku dyskusji okazało się, że we wszystkich krajach są podobne konflikty i problemy z kontaktami z poszczególnymi grupami interesu. Efektem spotkania były następujące wnioski:

- a) Podstawą dobrego planu zagospodarowania obszaru morskiego jest skuteczna komunikacja ze społeczeństwem;
- b) Prowadzenie procedury sporządzania planu zagospodarowania przez instytucje rządowe skutkuje większym zaangażowaniem społecznym;
- c) Większa mobilizacja interesariuszy jest w przypadku sporządzania oficjalnego planu, aniżeli pilotażu;
- d) Ankiety są dosyć skuteczną metodą komunikacji, choć nie dają okazji do „kreatywnych odpowiedzi”;
- e) Warto dzwonić i rozmawiać z poszczególnymi interesariuszami;
- f) Spotkania z interesariuszami są bardzo ważne, ale ciężko jest uzyskać konkretne informacje; dlatego zaleca się spotkania dla ogółu interesariuszy na początku i końcu procedury sporządzania planu; w międzyczasie warto organizować spotkania poświęcone konkretnemu zagadnieniu;
- g) Na spotkaniach należy poinformować zebranych: dlaczego plany zagospodarowania obszarów morskich są potrzebne, jakie są powiązania między działalnością na morzu i lądem oraz viceversa; jakie są społeczno – ekonomiczne korzyści z planu itp.;
- h) Warto rozważyć, by spotkania prowadzone były przez moderatora.

7.1.5. Wnioski z procesu komunikacji – podsumowanie

Po przeanalizowaniu wniosków zgłoszonych drogą pisemną do Urzędu Morskiego w Gdyni, po spotkaniu z interesariuszami oraz udziale w spotkaniu podgrupy ds. zaangażowania interesariuszy projektu BaltSeaPlan określono następujące wnioski:

- a) Komunikacja społeczna jest podstawą dobrego planu zagospodarowania;
- b) Należy szukać kontaktów z potencjalnymi interesariuszami na wiele sposobów (pisma, rozmowy, spotkania w różnym gronie) i przekazywać informacje na temat procedury opracowywania morskich planów zagospodarowania;
- c) Problemy z zaangażowaniem interesariuszy są podobne w większości krajów nadbałtyckich;
- d) Zaobserwowano niewielkie zainteresowanie społeczne planem dla Ławicy Środkowej w porównaniu z opracowywanym w 2006r - pilotażowym planem zagospodarowania

zachodniej części Zatoki Gdańskiej, co wynika z różnej lokalizacji tych dwóch obszarów morskich;

- e) Daje się zauważyć brak zrozumienia potrzeby i procedury sporządzania planów zagospodarowania obszarów morskich;
- f) W celu pełniejszego zaangażowania społeczeństwa niezbędne są przepisy dające podstawę prawną opracowywania oficjalnych planów;
- g) Najważniejsze uwagi wnoszone przez poszczególne grupy interesu
 - Uwagi ogólne:
 - Przepisy prawne powinny obligować poszczególne instytucje do brania czynnego udziału w procedurze opracowywania planu
 - Tendencja do „zawłaszczania przestrzeni morskiej”
 - Problem gmin nadbrzeżnych z akceptacją farm wiatrowych na morzu (wpływ na krajobraz)
 - Rybacy
 - Obawa przed wskazaniem cennych miejsc połowowych i ilości połowów
 - Opinia, że wydobywanie kruszywa i potencjalne farmy wiatrowe mogą mieć negatywny wpływ na rybołówstwo (obawa przed zamknięciem niektórych akwenów dla połowów oraz mniej ryb w akwenie)
 - Przedstawiciele żeglugi
 - Obawa, że farmy wiatrowe mogą utrudnić nawigację
 - Obawa przed wydłużeniem tras żeglugowych
 - Organy ochrony środowiska
 - Jeśli okaże się, że Ławica Środkowa musi być chroniona jako „siedlisko naturalne”, to mogą pojawić się konflikty między wykorzystaniem gospodarczym, a celami ochrony Natura 2000
 - Przedsiębiorstwa związane z poborem kruszywa
 - Farmy wiatrowe i inne konstrukcje mogą utrudnić, a nawet uniemożliwić wydobywanie kruszywa.

7.1.6. Dalsze kroki

W 2011r., w ramach partycypacji społecznej, planuje się zamieszczenie pilotażowego projektu planu zagospodarowania Ławicy Środkowej na stronie internetowej Urzędu Morskiego w Gdyni, zebranie uwag i wniosków oraz organizację spotkania w celu ich omówienia.